

ره‌فیع سابیر

بہرہ و میثروو

کورتنہ باسینکی فیکری - میثرووی

سوند - ۱۹۹۱

إعادة التنسيق و الفهرسة

و تخفيض الحجم

منتدى إقرأ الثقافي

www.iqra.ahlamontada.com

منتدى إقرأ الثقافي

للكتب (كوردس - عربي - فارسي)

www.iqra.ahlamontada.com

ره قیق ساییر

به ره و هیژوو
کورت هاسنکی فیکری - میژوی

سوند - ۱۹۹۱

بدره میزود
ره فینق ساہیر
گورته ہاسنکی لیکری - میزودی
چاپی ہدکم سوند ۱۹۹۱
پتچین و عزنتاز: دیلان دہریم
چاپخانہ ی مہنسرور

ناوهرۆک

لایه‌ره

- ٥ له جیانی پێشه‌کی: پڕه‌که‌هه‌ک له چه‌نگه‌لدا
- ٩ ١- به‌ میژوو ناخو
- ١١ به‌شی به‌که‌م: میژووی ناوچه‌گه‌ری، پان میژووی سه‌رانسه‌ری؟
- ٢٣ به‌شی دووه‌م: نه‌تسه‌ره‌په‌رتنه‌یه‌ی ئیسه‌لام و په‌خۆناسه‌ره‌کردنی نه‌تسه‌ره‌ی کوورده‌.
- ٤٠ به‌شی سه‌به‌ه‌م: کوورده‌ی چه‌نگه‌ل، پان کوورده‌ی گه‌ل؟
- ٥٢ به‌شی چه‌راوه‌م: سه‌ره‌ری میژووی، پان سه‌له‌ری میژووی؟
- ٦٣ ٢- به‌زوتنه‌وه‌ی زگا‌ره‌خوازی کوورده‌ستان ده‌اره‌به‌کی میژوویه‌.
- ٦٥ به‌شی به‌که‌م: ده‌به‌ره‌ی ناوهرۆک و ناوچه‌گه‌کانی به‌زوتنه‌وه‌ی زگا‌ره‌خوازی کوورده‌ستان.
- ٨١ به‌شی دووه‌م: سه‌که‌تیه‌زی په‌به‌ه‌ندی ئیوان به‌زوتنه‌وه‌ی کوورده‌ و به‌زوتنه‌وه‌ی گه‌لانی ناوچه‌که‌.
- ٩٣ به‌شی سه‌به‌ه‌م: سه‌له‌سه‌ی هه‌زه‌ مارکه‌به‌گه‌کانی ناوچه‌که‌ ده‌به‌ره‌ی سه‌سه‌له‌ی کوورده‌.
- ١١٠ به‌شی چه‌راوه‌م: ته‌نگه‌چه‌ئه‌سه‌ی قه‌به‌ری به‌زوتنه‌وه‌ی زگا‌ره‌خوازی کوورده‌ستان و ئاسه‌به‌کی روون.
- ١٢٥ ئه‌لجه‌م
- ١٢٧ سه‌ره‌چه‌وه‌گه‌کان

لهجیاتی پینشه کی

چریکه یه ک له جهنگه لدا

پنده چی میژوو به درنواپی هزاران سال به پنی لژیکیکی
دههنگانه، به لام زالسانه بهرنوه چوپی. بزه زیاتر دوو حالتی
سره کی دژبه بهک، یان دوو جزیره دپاردهی ناکوکی به خز گرتوه:
بز نوهی مروث له گله میژوودا هلیکات دهبو یان سرده مستور
ژوده ار، یان ژیر دهستور ژور لیکراو بی!

تو بلپی نوه نهمه خارمن شارستانی و کولتوره بهرژانی له تاو
چرون (میسریه کزنه کان، بابلییه کان، سؤمیرییه کان، ماده کان... هتد)
نعمانی خزیان لوه پین باشتر بوو بی تا کزیله و ژیر دهستی

داگیر کمره شمشیر و شینه کانیان بن ۱۱ یان به واتا به کی تر لهر نموه له ناوچوون چونکه نه یانتوانیې له گمل تم لژیکه باره ی میژوو هلکن ۱۱ .

نیمه به درنژایی میژوو نتموه به کی زلردار نهوون... نتموه به کی کزله دار نهوون... رهنگه لهر نموه یی که به جزونکی نوزماتیکیان له چارهمان نووسرا یی تا نتموه به کی زور لهرکاوو کزله یی. تز بلنی هر لهر نموه نیمه به درنژایی ژیاغان شمرمان به کس نه فرؤستووه. دهی شمرمان یی بفروشی؟ هر لهر نموه نیشتمانی خه لکیکی ترمان داگیر و کاول نه کردووه دهی ولاته کسان داگیر و کاول بکری؟ هر لهر نموه کولتور و شارستانه ی خه لکی ترمان لغاو نهردووه دهی کولتور و شارستانیمان لغاو بیری ۱۱

پنده چی هینستا به پنی تم لژیکه ی میژوو یی که نیمه وهک نتموه لغاو دهیرین... وهک ولات تالان و ریزان دهیرین... وهک کولتور و ژیاغی رچی داده تمپتدرین.

بلنی نیمه نامزی نیوجمنگلی میژوون...

یان میژوی چنگل به نیمه نامزه!

مدگر میژوو نمو نفسانه پوچطه نیبه که سرکوتووه کان (واتا دسه لانداران) ده پروسنوه ۱۱

مدگر میژوو نمو درهخته بهرداره نیبه که زلرداره کان بهروومه کی ده پرتوه ۱۱

سرکوتووه کان، که خودانی میژوون، همیشه لهر هق بوون و لهر هقن!

کهچی ژر کتووه کان، که خه لکی یی میژوون (به لام بهراست خه لکی یی میژوون ۱۱) همیشه خه تاکار و بگره تاوانبارن ۱۱!

دەسلەختداران، وەك چەين و نەتمو، تا ئىمروز بە پىنى ئىم لۆژىكە
بەروبورمى مېژوو دەچىنموه...!

كەچى زۇولېكراوان، دەسان وەك چەين و نەتمو، بەپىنى ھەمان
لۆژىكە، باجى مېژوو دەھەن!

ئىنچە ھەرلەين نەتمو نەبووين كە باجى ئىم لۆژىكە مېژووھەمان داو،
كەچى لەو دەچى دەوانەتمو پەين كەلم باج و سزاپە مېژوو دەھەز پەين.
بەلام بىز نەو دەھەز پەين، پان دروستەر پەنج، زووتر دەھەز پەين دەھى
باشەر خۇمان پەناسەين... دەھى چىتر دوژمنەگەھان پەناسەين...

بەلام بىز نەو خۇمان و دوژمنەمان باشەر پەناسەين دەھى ناشناى مېژوو
پەين، ھەرچەندە ئىم مېژوو ھىشتا بە پىنى لۆژىكى جەنگەل بەرئو
بەچى. ئىم كەتپە لافى نەو لىنادات كە پەناسە مېژوو دەكات، پان
لۆژىك و شوناسنامە مېژوو بە خۇنەران دەھاسىنى. بەلام دەھى
ھەولدا ئىكى سەرھەتەين پەين تا سەرھەي پە لە پەسپار و گومەنكارانەي
خۇنەرى كورد بۇ ھەندى گۇشەي تەماوى مېژوو خۇمان و مېژوو
داگىر كەرانى دەھىنى و نىسرى و لاتەكەمان رابكەشى... پان دەھى
بەردەنك پەين و فەھەرىتە نەو زەلكارى مېژوو... پان چەكەپەكى نەو
جەنگەلى مېژوو پەين ۱۱ بۇچى نا ۱۲

مەگەر ئىنچە لەپەك كاتدا بەرھەم و قوربانى دەستى ئىم مېژوو
نارەواپە نەين ۱۲...

مەگەر داگىر كەرانى تىشتەمانەكەمان، لەپەك كاتدا، بەرھەم و
زەوتكەرى ئىم مېژوو نەين ۱۲

رەنگە لەپەر ئىم ھەزكارانەپەش پەين كە لە نووسىتى ئىم باسەدا باپەخىم
بە گەنرەنەو پەروادەھەكان نەدەپەين، بە تاپەتەي كە مېژوو نووس نەيم تا

میژوو بتووسموره. بهلکو زیاتر وستوومه - نهگمر توانیبیتیم - به
چاونکی گراوه هندی پرودای میژویس بخونسموه و لهگهله په کتریدا
برارودیان بکم تا هندی دهره لجهامی فیکریان لږ هطینجم . هر لم
پوانگه پمشوه سرلیبی هندی دیاردهی هارچمخم داره. که یانروی و
نمانروی. لسمر زه سینهی پروداه میژوییه کان وستاون. یان له نهر
چمنگهله گدا سریان هملداره!

- بهلام تاخز منیکی نامزی میژوو. یان به میژوو نامز ترانیموه نم
کاره به نلجام بگهینم!

-

رفیق

۱۹۹۰/۱۲/۱۳

1

به میژوو نامو

به‌شبی به‌کدم

میژووی ناوچه‌گیری یان میژووی سهرانسهری؟

نیمه وه‌ک نهمه‌وه به درنژایی میژوو نبراده‌ی نینسانی و نهمه‌وه‌بیمان لیزه‌وت گراوه، خزمان خودانی خاک و سدره‌ری نهمه‌وه‌یی و میژوره‌که‌مان نه‌بوین. میژووی نیمه، به میژووی لیگیری و کولتوریشمانه‌وه، وه‌ک ولاته‌که‌مان داگیرگراوه. بزیه نیمه به سهرجه‌می میژوره‌که‌مان نامزکراوین. لام رایه تراژیدهای داگیرکردن و کزیلاپه‌تی نهمه‌وه‌یی لیزه‌وه ده‌ست پنده‌کات.

نهمه‌وه‌بیشکی نهم به میژوو نامزبوونه له‌وه‌دایی که خزمان خودانی میژووی خزمان نه‌بوین و پرۆسه‌ی گه‌شه‌کردنی میژوره‌که‌مان شنبه‌ده‌کی سروشتی، یان نیمچه سروشتی به خزیه‌وه نه‌گرتیی و چه‌ندان به‌ش و قوناخ‌ی گه‌شه‌داری کونرکراپنه‌وه، نه‌وا به‌شه‌که‌ی دیکه‌ی نهم نامزبیه له‌وه‌دایه که پرۆسه‌ی کارلینک‌کردن و نه‌فاعولی نبوان قوناخه میژوویسه گرنه‌که‌کانی کوردستان و، په‌یره‌ندی ژبانی

خزبان له بهشیکى کمى نه توره که مان بکهن. لیره وه بهرای من
 پرۆسه ی ته فاعولی نیوان میژوی نیمه و نیوان به شه گانی
 نه توره که مان پرۆسه بیکى بهش- بهش و قوناخ- به قوناخ و هرنیمیه
 نهک سهرتاسه ری. به واتا بیکى تر میژوی نیمه وهک بهک باهه تی
 بهک گرتور... وهک بهک شهوه ژبان... وهک بهک زه پیره خهبات و
 راپه رین... وهک بهک نامانچ و ناپهالی بهک نه توره کاری خزی
 نهک دژته سهرنده بهک له دواي، بهکه گانی. رهنگه له بهر نهم هژکاره
 بین خه لکی هه رهش و هه رنه که ی خزبان بن، نهک به رهه می میژوی
 تابه تی بهش و هه رنه که ی خزبان بن، نهک به رهه می میژوی
 سهرتاسه ری نه توره که مان، زیاتر ههست به نینتیمایی هه رنم یان به شه
 کوردستانه که ی خزبان ده که ن نهک به نبتیمای سهرانسه ی
 کوردستانه ی.

پۆلهورنه:

وهک ده زانین له ناره راستی سه ده ی شانزه یه م را کوردستانه ی پاکور،
 له سابه ی هه ندی له هه رنشینه کورده گاندا (هه رنشینه یه تلجس،
 هه کاری و جزیره ...هتا) سه ره تای بوژاننده وه بهکی نابوری و،
 سیاسیی و کولتوری قراوانی به خزه وه بهنی. به پشتیه ستن به
 شه ره فنامه ی شه ره فخانیه بدلیسی و سباحه تنامه که ی نه ولیا چه له بی و
 مەم و زینی خانی، ژبانی شارستانیه نهو سه ره ده مانه ی کوردستانه ی
 پاکور له ناستینکی بهرچار و پینشکه ورتوری سه ره ده مه که ی خزی داپوره.
 ده شی دروسته ورتی شه وه زمانی نه ده بی گرما لجه ی سه روو، ده رکه ورتی
 مه لای جزیری، عه لی هه ریری، فه قی ته یران و خانی مه زن به نیشانه
 و به رهه می نهو شارستانیه داهندرین. د. عیزه دین ره سول ده لی:

(دهرکه و تنی قوتا به خانه به کی نویی شیمری له «جزیره و بزتان» به لنگه به کی تری نو رابوونه سیاسی و ناپوری و شارستانی به که تم ناوچه کوردی به له سده کانی شانزه به م و هه فده به مدا به خزیره دیوه). (۱۱)

به لأم کاتینک تورکه کان کورده ستانی سهروویان به تمواری داگیرکرد و ژمانی کولتوری، ناپوری و شارستانی نه تموه که مانیان ویزان کرد. دوی نه ره نزیکی دوو سده به ک کوردستانی باکور و رک ولاتینکی ویزانهی دور له دباردهی بهرچاری کولتوری و شارستانی ماوه توره. ناها به نه قلدا ده چی تمو نه تموه بهی بلیمه تانی و رک مه لای جزیری، خانی، شمه رفخانی بدلیسی. هه لی هه بری و قه قن ته برانی بووی، که چی له ماوهی دوو سده به کدا بلیمه تانی تری لیه دنه که وتی؟

که ریدهی تورک نه ولیا چه له بی، له سالی ۱۶۷۶ ی زا به تنی له کاتی داگیرکردن و ویزان کردنی شاری بدلیسا له گه ل لیژنه ی تالان نووسدا بووه نه نیا له م شاره دا، و رک ده نووسی: (حهوت باری حوشر کتینی بوون، کتینخانهی تای به تنی میر پتر له چوار هه زار ده ستنووسی زور نایاب و به هاداری تیندا هه بوو که هه مرو ده بهرگ گیراو و نه خشینتر او بوون: له مهر نایین و تاریخ و زمان و جانهور و گیا و گز و یزیشکی و (تشریح) و پیژدانی شیمر و قاقیه بوون و دیوانه شیمرش گه لینگ بوون. زوریش وینه و نه خشه و تابلزی نایابی هه بوو. هه میر بزخزی ۷۶ کتینب و ۱.۵ نامیلکه ی به فارسی و عه ره بی دانابوون). (۱۲)

کاتی کوردستانی سهروو ویزانکرا پینده چی هیشتا تیشکی کولتور

و شارستانی‌ک‌ه‌ی بهر به‌شه‌ک‌انی تری ک‌وردستان نه‌گه‌وت‌بی، به پی‌ی ناگاردی من به‌لگه‌به‌کی میژوویان له‌به‌رده‌ستدا نییبه پ‌نجه‌واندی ن‌م به‌چ‌ورنه به‌سه‌ل‌م‌تی.

همر ل‌م‌ر سه‌رده‌مانه و دواتر‌شدا له سایه‌ی می‌رنشینی ن‌م‌ده‌ل‌اندا به‌شینکی ک‌وردستانی خوارو و ر‌ژ‌ه‌ه‌لات گ‌دشان‌ده‌به‌کی به‌ر‌چ‌اری نا‌ه‌وری، ک‌ولتوری و شارستانی‌بانه‌ی به‌خ‌به‌وه د‌یره. د‌ه‌ال‌ن‌کتی گ‌زان ره‌ک‌ زمانی ن‌ده‌بی و زمانی ره‌سی ن‌م می‌رنشینه چ‌ه‌س‌پ‌اره. (ده‌سه‌لاتی سیاسی و ه‌یزی ن‌م ن‌م‌اره‌ت‌ش ن‌ده‌بی به د‌ه‌ال‌ن‌کتی گ‌زانی پ‌ن‌خ‌ست و گ‌ه‌بان‌د‌یه لو‌ت‌ک‌ه‌ی دا‌ه‌ن‌ان و گ‌ه‌سه‌ن‌دن). (۴)

ده‌ر‌ک‌وت‌نی شاعیران سه‌دی ه‌د‌رامی، ب‌ن‌سار‌تی، نه‌حم‌د به‌گی ک‌رم‌اسی، خانای تو‌بادی، وه‌لی د‌یزانه و م‌ول‌وری لو‌ت‌ک‌ه‌ ن‌شانه و به‌ره‌می شارستانی گ‌ه‌سه‌داری ن‌و سه‌رده‌م‌ن. ن‌م‌ین زه‌کی ل‌ه‌ن‌یکی ن‌م ژ‌بانه شارستانی‌به، له سه‌رده‌می ف‌رمات‌ره‌وایی ن‌مان‌ول‌لاخان (۱۷۹۸-۱۸۲۴) پاس ده‌کات و ده‌لی: (ن‌م ن‌م‌یره ز‌ر زان‌ست و زانایانی خ‌وش و‌ست‌وره و گ‌ه‌انی زان‌ست و ن‌ده‌ب به‌روه‌ری و شارستانی‌ت و نا‌وه‌دان‌یی به ول‌ان‌تا پ‌ل‌او‌ک‌رد‌زه‌ه شاری سه‌ه ر‌ا‌ه‌ر‌ن‌یکی گ‌ه‌وره‌ی نا‌وه‌دان‌یی و ن‌ده‌بی به خ‌به‌وه د‌یره، ک‌ز‌شک و ده‌بار‌ه‌ک‌ه‌ی به‌زه ک‌ه‌عب‌دی شاعیران و ن‌د‌یب‌ان و زانایانی ک‌وردستان و ن‌یران‌یش). (۴)

ن‌م د‌یار‌ده شارستانی‌به له ه‌مان د‌یار‌ده‌ک‌ه‌ی پ‌ن‌ش‌تری ک‌وردستانی سه‌رو د‌ه‌چی، بی ن‌ه‌وی به‌رای من کار‌ت‌ن‌کرد‌نی ن‌ه‌وی پ‌ن‌ه د‌یاری، بان در‌ن‌زه‌پ‌ندان (امتداد)ی راسته‌وخ‌زی ه‌مان د‌یار‌ده شارستانی‌به‌ک‌ه‌ی ک‌وردستانی با‌ک‌ورد بی.

هه‌روا له کۆتایی سەده‌ی هه‌ژده‌هەم و سەره‌تای سەده‌ی نۆزه‌هەمدا،
 به‌شێکی تری کوردستانی خواروو، له‌ سابه‌ی مهربتشی‌ن بابه‌ندا، رۆدی
 له‌ گه‌شانه‌وه‌یه‌کی نابووری، سیاسیی و کولتووری کرد، که‌ له‌ زۆر
 روه‌وه‌ له‌ ده‌بارده‌گه‌ی کوردستانی سه‌روو، بان ده‌بارده‌گه‌ی
 سه‌رده‌می نه‌رده‌لانه‌کان ده‌چی، بی‌ نه‌وه‌ی کارتی‌کردنی نه‌وانی پینه
 ده‌پاری. له‌و سه‌رده‌مه‌دا به‌لجمه‌تانی وه‌ک نالی، شیخ مافقی نو‌دی،
 مه‌ولانا خالیدی نه‌قشبه‌ندی، کوردی و سالم ده‌رکه‌وتن که‌ لوتکه‌ی
 ژبانی نه‌ده‌بی و فیکری و ره‌حیی نه‌و سه‌رده‌مه‌ی نه‌ته‌وه‌که‌مان،
 هه‌روا شینه‌و زمانی نه‌ده‌بی گرما‌له‌جی خواروو دروست به‌و، که‌ ئیحر له‌
 کوردستانی باشوور و رۆژه‌لاتدا، زمانی خو‌یندن و نو‌سینه. (4)

به‌لام ناتوانین نه‌م پرۆسه‌ می‌زویه‌، به‌ هه‌مو‌ولایه‌ن و شه‌قله‌
 شارستانیه‌گانی‌وه، به‌ درۆه‌پندری پرۆسه‌ می‌زویه‌گه‌ی کوردستانی
 سه‌روو، بان کوردستانی نه‌رده‌لان دا‌هینین. ناتوانین نالی، کوردی و
 سالم به‌ درۆه‌پنده‌ری سه‌یدی هه‌ورامی، بێسارانی و خانای قوبادی
 و... هتد دا‌هینین. ناتوانین شاعیران و به‌رکارانی سه‌رده‌می نه‌رده‌لانه‌کان
 و بابه‌نه‌کان به‌ درۆه‌پنده‌ری مه‌لای جزیری، خانای، عدلی هه‌ریری و
 فه‌قی ته‌بران ناربه‌رین. چونکه‌ هه‌چ کامی‌بان نه‌یان‌توانی بیه‌
 ناوه‌ندینی سه‌ره‌کی یه‌ به‌ش و ناوچه‌کانی تری کوردستان.

لیره‌وه‌ لام وایه‌ ده‌ش سه‌ره‌خۆ له‌ زۆر قۆناخی می‌زویی و
 کولتووری نه‌ته‌وه‌که‌مان به‌کۆلبه‌وه، بی‌ نه‌وه‌ی به‌ جزینی‌کی هه‌تی به
 قۆناخی‌کی تره‌وه‌ به‌سته‌ینه‌وه - ده‌توانین به‌ جیا باسی ژبانی سیاسیی،
 نابووری، کۆمه‌لایه‌تی، فیکری و نه‌ده‌بی سه‌رده‌می نه‌رده‌لانه‌کان و
 بابه‌نه‌کان به‌که‌ین بی‌ نه‌وه‌ی به‌ نه‌لقه‌یه‌کی ته‌واوکارانه‌ی سه‌رده‌می

ميرنشینی بدلیس و جزیره و ھەکاری دابنن. دەشی لە
 راپەرینی شیخ عویندوللای نەھری و لە بزوتنەوێ رۆشنگەرێ
 (التئور) ی و سیاسی سەرەتای ئەم سەدەبە کوردستانی
 باکوور، کە روالەتەکانی لە دەرچوونی رۆژنامە (کوردستان) و
 دامەزراندنی چەند رێکخراونکی سیاسی و کۆمەلەیاتیدا
 دەرکەوتن، بکۆلینەوێ بێ ئەوێ بە بزوتنەوێ سیاسی و
 کولتووری سەردەمی بابانەکان، یان ئەردەلانەکانی
 بیەستینەوێ. دەتوانین لە دامەزراندنی کۆماری کوردستان لە
 مەھاباد بە سەرۆکایەتی پێشەوای نەمەر قازی محەمەد
 بکۆلینەوێ بێ ئەوێ بەم بزوتنەوێ سیاسی و رۆشنگەرێ و
 کولتووریانە و، تەنانەت بە شۆرشەکەشی شیخ مەحموودی
 نەمەر بیەستینەوێ! لەوێش کارەسات تر نەوێ ئەم دیاردەبە
 تا ئێستا ھەر بەردەوامە!!

نایا کوردێکی کوردستانی باکوور چی دەربارەکی ژیاکی فیکردی،
 کولتووری، سیاسی و خەباتی چەندان سەدەکی نەتەوێکە
 لە کوردستانی خواروو و رۆژھەلاتدا دەزانن؟! تا چەند لەژێر
 کارێکردنیان دایە؟ یان خەلکی کوردستانی رۆژھەلات و خواروو
 چی دەربارەکی میراتی فیکردی، کولتووری و خەباتی چەند
 سەدەکی نەتەوێکەیان لە کوردستانی باکووردا دەزانن؟ ئەم
 میراتە چ رۆژێکی لە دروستبوونی کەسایەتی ئەم خەلکەدا
 گێراوێ؟ نایا ناکی ئەم نامۆبوونە کولتووری و میژووێ و
 سیاسیمان بە ھۆکارێکی سەرەکی بەخۆنامۆبوونی نەتەوێکی
 و داتەپینی ھۆشیاری نەتەوێیمان دابنن؟!

نایا لێکداپرانێ نەتەوێکی و کار لە بەکتری نەکردنی ئەم دیاردە

میژوویی و سیاسی و لیگویی و کولتوروییهانه ئه‌نیا بۆ شالاری داگیرکهران و له بارچوواندن و جوانه‌مه‌رگ کردنی خودی نهم ده‌باردانه ده‌گهرننه‌وه؟... یان بۆ لینگلهرانی جوگراهی کوردستان؟... یان بۆ ویراتکردنی ژبانی تاهوری و ری‌نه‌دان به‌گه‌شه‌کردنی په‌په‌ندی نوینی تاهوری- کۆمه‌لایه‌تی...؟ یان بۆ هینز و وزه‌ی سیستمی فهدالی و عه‌شیره‌تگه‌ری؟... یان بۆ نه‌په‌رونی به‌گ نامانج و ناپه‌دبالی هاره‌ش و نه‌په‌رونی په‌کیتی ژبانی ره‌وه‌ی کورد؟

ئایا ده‌توانین هاسی کام نامانج و ناپه‌دبالی نه‌ته‌وه‌یی هاره‌ش و کام ژبانی ره‌وه‌شی نیوان (وه‌گه‌ ئه‌وه‌نه) میرنشه‌گانی به‌پان و نه‌ده‌لان به‌که‌پن له کاتینکا به‌ دره‌زای ده‌یان سال سهرقانی په‌لاماردان و پینکادانی به‌کتری به‌رون؟ ئایا له‌م بارودۆخه‌دا ده‌شی چ ئالوگۆز و (تفاعلیک)ی کولتوری له‌ نیوان نهم دوو میرنشه‌ته‌دا روو به‌دات؟ ده‌توانین هاسی کام هه‌ستی نه‌ته‌وه‌یی هاره‌ش و کام نامانجی نه‌ته‌وه‌یی هاره‌شی میرنشه‌تی سوزان به‌که‌پن له کاتینکا میری سوزان قه‌تله‌عامی به‌ کومه‌لی په‌زیدیه (کافره‌گانی) ده‌کرد؟. کامه‌په ناپه‌دال و نامانجی نه‌ته‌وه‌یی هاره‌شی خودی به‌پانه‌کان له کاتینکا زله‌یه‌ی میره‌گانی له‌به‌ر خزه‌په‌رستی و ده‌سه‌لاته‌په‌روه‌ری، شه‌رمه‌په‌نه‌رانه له‌شکری داگیرکه‌راتیان دوا‌ی خزیان ده‌خستق و کوردستانیان پی‌کاوه‌ ده‌کردن.

میژوونووسی کورد عه‌به‌دولقادی ره‌سته‌می به‌پان که له‌نیو رووداوه‌گانی سه‌رده‌می به‌پانه‌کان و نه‌ده‌لانه‌کاندا ژباوه هه‌ندی رووداوی سه‌یرمان سه‌پاره‌ت به‌ خۆخۆری هه‌ندی له‌ میرانی به‌پان بۆ ده‌گیرننه‌وه، که چۆن هه‌ندیکیان به‌ مه‌به‌ستی ده‌سه‌لات زه‌وت کردن

له مام و براگانیان، له به‌غداوه له‌شکری عوسمانیپان دواي خزيان خستروه تا د‌ه‌ست به‌س‌ر سلېمانيدا بگرن. ه‌ه‌ن‌ه‌ن‌کي ده‌که‌يان، بز ه‌ه‌مان مه‌به‌ست، له‌شکري نيزانيان تاسلېحاني دواي خزيان داوه. ثم تراژيديا- کز ميديا به له س‌ه‌ر ده‌مي جوړته‌برا سلېمان پاشا و مه‌حمود پاشادا گه‌به‌ش‌ت‌ز‌ته لووتکه، کاتي ره‌ک نروس‌ر ده‌لي: اتم جوړته برابه له ماوه‌ي چوار ساندا، په‌کيان به پارمه‌تي له‌شکري عوسماني و نوپتريان به پارمه‌تي له‌شکري نيزاني، شش چار به‌نزره به‌س‌ر ولاټي باباندا زال برون و، ولاټ له ده‌س‌ت‌دريزي نه‌وان تووش ويزاني و چاره‌ره‌شي پرو). (٦٦)

پيزه‌ميزد له ياداشته‌گانيدا به ناهق نه‌بنوسيره که (سلېماني له تپتيداي ته‌شکيليبه‌ده ه‌رچي نه‌پرو به هوکمدار برابه‌چوکه‌کي ده‌ري ته‌په‌راند). (٦٧)

لېکدايراني نه‌ت‌ه‌وه‌که‌مان، له‌به‌ر ه‌ر هزگارنکي خزي و باه‌تي، نيزخزي و ده‌ره‌کي بي، تانيمرق گيروگرفتي گه‌وره‌يان له‌به‌رده‌م س‌ه‌رجه‌مي ژباني مادي و روهي نه‌ت‌ه‌وه‌که‌مان، به تايه‌تي بز بزوتنه‌وه رزگارپخوازيه‌کي دروست کردوه. به‌راي من ناشکري لېکدايراني کولتوري و نه‌ت‌ه‌وه‌ي تيمزي به‌ش‌ه‌کاني کورده‌ستان و پرش و بلاوي نيزان لاه‌نه‌کاني بزوتنه‌وه‌ي کورد ت‌ه‌نيا به ت‌ه‌لجامي دابه‌ش‌کردني نوني کورده‌ستان (واتا دواي جه‌نگي په‌که‌مي جيهان) داه‌ندري، به‌لکو ميژويه‌کي زور له‌وه کونتره. ده‌شي خودي ثم لېکدايرانه ميژويه‌يه پارديه‌ده‌رنکي دابه‌ش‌کردني نوني کورده‌ستان بروي که تيمپرياليسته‌کان توانييان به سوک و ناساني گه‌مه به‌چاره‌نوسى س‌ه‌رجه‌مي نه‌ت‌ه‌وه‌که‌مان بکدن و ولاټه‌که‌مان به‌س‌ر

خدا لکی تردا بهمشنوهه، بی نهوهی روویهرووی بهرهنگار بیونموه بهکی
کوردهستانی، بان بهگرتوانهی فراوان بینوهه.

لام وایه میژوویی نیسه وهگ بهک باهتی بهگرتوو، وهگ بهک
شینوه زیان و بهک چاره نووسی هاوبهش... وهگ بهک زنجیره خهبات...
وهگ بهک هیزی هاوبهشی مادیی و روحیی وهگ نامانج و ناپدیالی
هاوبهشی بهک نهتروه، هینشتا کاری خزی نهگروته سر نیسه...
میژوویی نیسه، به میژوویی فیکریی و کولتووریشمانوهه، هینشتا
که ره سه بهکی خاوه و نهگراوه ته

هژگار نیکی پوره رده گردنی مرؤه گانی کوردهستان، نهگراوه ته نه
میرات و سامانه نهتوهه بیه هاوبه شهی هر مرؤه نیکی کورد لههر
بهشینکی کوردهستاندا بی پینی شاره زایی و شانازی به لایه نه گشه دار و
شورشگیر و دیموکراتخوازه کانیوهه بهکات، بزیه نیسه زیاتر بهره می
بهشینکی میژوویی نهتوره که ساتین نهک بهره می سه رجه می
میژووه که مان... خدا لکی هر پارچه و هر نیکی کوردهستان زیاتر
که وتورنه ته زیر کارتین گردنی میژوویی هر نیسه که می خزیان نهک میژوویی
هموو کوردهستان... هر به شه مان سه رقالی گیر گرفت و
به رزه وه ند بیه گانی به شه که می خزمانین نهک به رزه وه ندی هموو
نهتوهه که مان... تزیلی له نه نجاسی نه م دیارده به دا نه بی که تیرل
له گه ل نهوهی گه له که مان روویه رووی مه نرسی له ناو بردنی فیزیکی و
رؤحی بزه وهه، که چی تانینشتا بیری سیاسی کوردهستانی... بیری
به کیتی خهباتی کوردهستانی... ده رک کردن به به کیتی چاره نووس و
ناپدیال و نامالچی کوردهستانی به راده بهک له نیو نیسه دا لاوازه که
لایه نه گانی بزوتنه وهی رزگار بخوازی نیشتمانیی کوردهستان ناوانین

لەسەر سادەترین بەرنامەی هاوڕەشی کوردستانی رێک بکەوێ. یان کاتێ بەشینکی نەتەرە کەمان لەنار دەبری کەچی هیزە سیاسییەکانی بەشینکی دیکە نەتەرە کەمان بەندەنگ دەبن لە لاشیان شەرم نییە کە تەنانەت هێندە خەلکی نەناس و بیانی لەسەر نەتەرە کەمی خەزان بە دەنگ ناپەن.

لێزەرە پێشیار دەکەم لەسەرەتادا بۆ میژووی نەتەرە کەمان بەگەڕێنەرە، تاپتوانین سەرچەمی نەم میژووە، وەک بەک بەتەنی پێکەرە گۆرێراو بەکەنە هیزینکی نۆنی مادی و رۆحی نەتەرە کەمان. تائینمە و نەرەکانی ناپتەرە کەمان، بە پێچەوانەی باپەرمانە بیینە بەرەمی میژووی سەرانیسەری نەتەرە کەمان نەک میژووی هەرنە کەمان... بیینە هەلگری نامانج و ناپتەرە کەمانی هاوڕەشی نەتەرە کەمان نەک تەنیا ناپتەرە کەمان و نامانجی تەسکی نەرە کەمان. تاپتوانین کوردستانیانە، نەک هەرنەچیانە بێر بەکەنەرە و کار و کۆشش بۆ ناپتەرە کەمانی هاوڕەشمان بەکەن.

تەگەر فیکەر و (هۆشیاری) نەتەرەیی و کۆمەڵەتەیان رەنگدانەرە و واقیعی نەتەرەیی و کۆمەڵەتەیان بێت، نەوا گۆرینی نەم واقیعی سەپاوەی کوردستان پێرستی بەداهینانی فیکەر و هۆشیاریکە نۆنی نەوتۆ هەبە کە بیینە هیزینکی مادی نەتەرە کەمان.

سدرچاوه و پهراویزه‌کان

- ۱- الدكتور عزالدین مصطفی رسول، احمدی خانى شاعرا ومفكرا، كلبه الآداب، جامعه بغداد- ۱۹۷۹ ل ۸۹.
- ۲- شهرفنامه‌ی شرفخان‌ی بدلیس، هزار گردویه به کوردی- چاپی دوهم تاران- ۱۹۸۱. پهراویزی سامزستا جمعیل رۆڤه‌پانی ل ۷۸۷- ۷۸۸- هه‌روا هه‌روا هه‌روا: محمد امین زکی- خلاصه تاریخ کرد وکردستان. الجزء الاول- ترجمه محمد علي عوني- الطبعة الثانية- پهراویزی ل ۴۰۶.
- ۳- ئهنه‌ر قادر محهمه- لیریکای شاعیری گه‌وره‌ی کورد مه‌وله‌وی، سترکهنزم. ۱۹۹۰ ل ۳۹.
- ۴- ههمان سه‌رچاوه ل ۳۹.
- ۵- بز زبانه‌ له‌م روه‌ره هه‌روانه: د. هه‌زه‌دین مسته‌فا ره‌سول. چه‌ند سه‌ره‌لیی ده‌ه‌ه‌ه‌ی زمانی ئه‌ده‌یی په‌گه‌رتوی کوردی، په‌غلا ۱۹۷۱. هه‌روا هه‌روانه وه‌لوق سایه‌، سه‌ره‌تایه‌کی میژوی ده‌ه‌ه‌ه‌ی سه‌ره‌له‌لانی هه‌زه‌پاری خه‌یی نه‌ته‌وه‌یی له‌ کردستاندا، گه‌ژاری (رنگای ناشی و سه‌ه‌ه‌ه‌م، ژماره (۹) ی سالی ۱۹۸۷.
- ۶- هه‌روانه: هه‌داقادر این رستم به‌پانی، تاریخ و جغرافیای کردستان موسوم به‌ سیر الاکراد، هه‌گوش محمد زه‌وف توکلی. چاپخانه‌ی آرتنگ ۱۳۶۶- تهم کتبه‌ له‌لایه‌ن سامزستا که‌ریی هه‌سامی- هه‌وه‌ کراره به‌ کوردی.
- ۷- یادداشته‌کانی په‌ره‌میزد، ئاماده‌کردنی ئه‌مبه‌د ناشنا. رۆژنامه‌ی (ئاسز)، په‌غلا ژماره (۴۸) رۆژی ۱۹۹۰/۶/۲۳.

بەشى دووھم

ئەنتروپۇلۇزىيە ئىسلام و بە خۇنامۇكردنى نەتەوھى كورد

كوردتە پىنشەككە:

لام رايە بەشتىكى بە مېژو نامزىووقان، پان نامزى مېژوويىسان
لەوھدەپە كە چەندان قۇناخى گىرنگى مېژوويى نەتەوھەمان
كۆزكراۋنەتەوھە وە ئىمرو جىگە لە ھەتدى زاتىبارى پىچر- پىچر
شۈندەوانىكى دېكەپان نەماوھ.

دەشى قۇناخى چەند سەد سالى پىنش سەپاتىنى ئاپىنى ئىسلام
بەسەر كوردستاندا بەزەقتىنى ئەر قۇناغە وىزانكراۋانە داپتىرى، كە
ئىمرو شتىكى ئەرئۆز دەربارەى ژبانى مادىي و رۇھىي ئەر سەردەمەي
نەتەوھەمان و ئاستى شارىستانى و كۆلتوور و شىنەو زمانەكەي و.....
ھتە نازانىن. پىندەچى قۇناغەكە بە رادەپەك وىزانكارانە بوويى كە
ھەموو شتىكى لەگەل خۇيلا رامالىيى.

ئەم دېاردەپە تاپبەقەندى ئاپىنى ئىسلام و سىروشتى نىسبىانەي

تامانجه میژووویه‌ک‌هی ده‌رده‌خات. چونکه نم‌نایینه له کاتینکدا بز
 کۆمه‌لگای دورگه‌ی عه‌ره‌ب، که سه‌رچاره‌ی ده‌رکه‌وتی بوو، شه‌وه‌ی
 کۆدیتا، بان شه‌وشینکی کۆمه‌لآه‌تی به‌خۆ گرت و، رۆلنکی مه‌زنی بز
 به‌کخستی ژبانی فیکری و رۆحیی و نه‌ته‌وه‌یی گه‌لی عه‌ره‌ب گه‌را،
 که‌چی هه‌ر هه‌مان نایین له کوردستان و گه‌لی نارچه‌ی تردا نه‌ک هه‌ر
 رۆلنکی پزوه‌تیفانه‌ی ده‌اری نه‌کرد، به‌لکو ده‌وارنکی به‌ریزی له‌به‌رده‌م
 گه‌شه‌کردنی ژبانی فیکری و کولتوروینا هه‌لچنی و به‌گه‌ ژبانی رۆحی
 و نه‌ته‌وه‌ییمانی ویزانکرد.

له هه‌مان کاتدا نم‌دیاره‌یه، واتا رۆلی نیگه‌تیفانه‌ی ئیسلام له
 کوردستاندا، تاراده‌به‌ک نه‌لجاسی نه‌و جیاوازییه‌ بوو که له نیوانی
 نایین، هه‌ر نایینی، وه‌ک ده‌پارده‌به‌کی سه‌ره‌خۆ و، له نیوانی لایه‌نی
 نه‌نترۆپۆلۆژی ناییندا هه‌یه. چونکه نایینی ئیسلام، وه‌ک هه‌ر
 ناییننکی تری ئاسمانی له دوو لایه‌ن، بان جه‌سه‌ر پینکه‌اتوه‌.
 لایه‌نینکیان خودی نایینه‌که‌یه وه‌ک ناوه‌رۆک و ده‌پارده‌به‌کی رۆحی
 روت، لایه‌نه‌که‌ی ده‌که‌شی ئاستی نیگه‌یشت و شه‌وه‌ی
 پیاده‌کردنیه‌تی له‌لایه‌ن خودی مرۆقه‌وه. لێره‌دا من نامه‌وی باسی
 ناوه‌رۆکی نایینی ئیسلام به‌کم، به‌لکو لایه‌نه‌ نه‌نترۆپۆلۆژی‌به‌که‌یم
 مه‌سه‌سه، به‌و پینیه‌ی هینده‌ی نایین، کولتور و شارستانی نه‌ته‌وه‌به‌ک
 ده‌هینتیه‌ ژیر رکینی خۆیه‌وه، ده‌شی هینده‌ش کولتور و شارستانی
 نه‌ته‌وه‌به‌ک نایین په‌لکینشی ژیر رکینی خۆی به‌کات، واته‌ نایین پینیه
 به‌شینک له کولتوروه‌که، بان وه‌ک چۆن نایین هه‌ول ده‌دات مرۆف
 به‌گۆزی، نه‌وا مرۆفیش لای خۆیه‌وه نایینه‌که‌ ده‌گۆزی.^(۱)

بۆیه هه‌ر ناییننکی ئاسمانی چهند خۆی به‌ ده‌پارده‌به‌کی سه‌ره‌خۆی

بینه‌ست (مطلقاً) یا نه، نه‌وا له روی نه‌تروپزلوژیه‌وه ریزه‌یی (نسبی) به، وانا نه‌و مرزفاته‌ی هه‌لگری نایینه‌که‌ن به‌ینی بزجرون و تنه‌که‌بش‌ی خزبان و له روانگه‌ی به‌رزه‌وه‌ندی نایینه‌تی و نه‌تموه‌یی و کزمه‌لایه‌تی جزیه‌جزری خزبانوه سه‌یری نایینه‌که ده‌که‌ن و به‌روردی له‌گه‌لنا ده‌که‌ن. بزه له‌هر نایینه‌که‌ن چندان ریناز و مه‌زه‌ب و بزوتنه‌وی فیکری، سیاسی و کزمه‌لایه‌تی سه‌ریان هه‌لناوه و هه‌ریه‌که‌شیان ره‌چه‌له‌کی خزبان بز سه‌رچاره‌ی ره‌سه‌نی نایینه‌که ده‌گپزنه‌وه و، له راستیشدا هیچیان به‌ خودی نایینه‌که نامۆتین.

سه‌ره‌لنانی نایینی نیسلام له دورگه‌ی هه‌ره‌بدا په‌پوه‌نده‌یه‌کی راسته‌وخزی به‌ گه‌شه‌کردنی ژبانی نابووری و، به‌ نایینه‌تی ژبانی بازوگانیی نه‌و سه‌رده‌مه‌ی دورگه‌ی هه‌ره‌به‌وه هه‌بوو. (۱۶)

سه‌ره‌لنانی په‌پوه‌ندی نومی نابووری- کزمه‌لایه‌تی له‌گه‌لن لینگدا‌برانی خبنه‌کی و تیره‌گه‌ری نه‌ده‌گولجبان و پینو‌ستبان به‌وه‌بوو ژبانی سیاسی و کزمه‌لایه‌تی و رۆحیی خه‌لکی دورگه‌ی هه‌ره‌ب رووه و به‌گگرتن برون. دیارده‌ی بته‌رستی، که به‌ نه‌ننازه‌ی ژماره‌ی بته‌کان خه‌لکی هه‌ره‌یی به‌ش- به‌ش کرد بوو گه‌وره‌ترین هۆکاری لینگدا‌برانی رۆحی- فیکری گه‌لی هه‌ره‌ب بوو. بزه هه‌ره‌لین کارنکی فیکری- رۆحی بز یه‌که‌خستن (توحید)ی تیره‌و هۆزه لینگدا‌براوو پینک تا‌کو‌که‌کانی هه‌ره‌ب، ره‌ک پیندا‌وستبیه‌کی په‌که‌خستنی ژبانی نابووری، ده‌پویه به‌ نه‌هیشتنی دیارده‌ی بته‌رستی و، چه‌سیاندنی (توحید)ی رۆحی و با‌وره‌هینان به‌ تا‌که خودا‌وه‌ندنکی هاره‌ش ده‌ست پینکیات. نه‌م پرۆسه‌یه که به‌ هزی نایینی نیسلامه‌وه له‌نیو هه‌ره‌بدا

چسپا، گهواره‌ترین هزکارنک، برو بژ په‌کخستنی ناپینی و قوموی و سیاسی خه‌لکی دورگه‌ی عمره‌پ.

له هه‌مان کاتدا ناپینی نیسلام رولینکی میژووی تری گیزا، کاتی وه‌ک شورش یان کزده‌پتاه‌کی کزمه‌ل‌آه‌تی زوره‌ی دیارده کزمه‌ل‌آه‌تیبه چه‌رته‌کاتی وه‌ک فساد و ژن هه‌راج کردن و زیندویه‌چال‌کردنی کپوان و پینک‌دادانی خبئه‌کی و... هتد کوتایی پی‌هینا و بژ ماوه‌به‌کی زور کزمه‌ل‌گای دورگه‌ی عمره‌ی له داریانی کزمه‌ل‌آه‌تی ده‌رازکرد.

په‌لام کاتینک ناپینی نیسلام له رنگه‌ی فتوحاته‌وه بژ ده‌روه‌ی دورگه‌ی هه‌ره‌پ به رنگراو، به‌زه‌بری شمشیر و داگیرکردنی خونناوی به‌سر گه‌لانی تر، له‌واته به‌سر گه‌لی کورودا، سه‌پندرا نه‌وا نه‌پتوانی و مه‌حالاً برو بتوانی، له‌و کزمه‌ل‌گابه نوپیانهدا هه‌مان روله میژوویبه‌که‌ی بگیری و هه‌مان نه‌رکی کزمه‌ل‌آه‌تی، قیگری و نه‌توه‌یی به نه‌لجام بینی. چونکه زوره‌ی گه‌لانی تر، به پینجه‌وانه‌ی کزمه‌ل‌گای داریاوی به‌په‌رستی عمره‌به‌وه خاوه‌نی ناپینی تابه‌تی خزیان برون و جزره به‌کیوونینکی رژی- ناپینی پینکه‌وه‌ی گریندا‌برون، سدان سالیس برو باره‌پیان به به‌زدانی هاویه‌شی خزیان و به به‌کی له ناپینه‌کاتی وه‌ک زه‌رده‌شتی، موسایی، عیسایی هینتا‌برو. له روی ژبانی نه‌توره‌پیشه‌وه بژ نه‌مان نه‌ک هه‌ر نه‌و هزکاره رژی و قه‌کریبه نه‌برو که پینکیانه‌ره گری بدات، به‌لکو بژ نه‌مان کاره‌ساتینکی نه‌توه‌یی راسته‌قبینه و بگه‌ سه‌ره‌تای نامزیی رژی و نه‌توه‌یی برو. هه‌روا کاتی له‌شکری عمره‌ی نیسلام که‌وته په‌لاماردانی ولاتانی تر و نارنده ده‌روه‌ی ناپینی نیسلام، نه‌م ناپینه له‌نبر خودی کزمه‌ل‌گای

دورگه‌ی عمره‌بنا ناوهرۆکه کۆمه‌لایه‌تییه‌که‌ی له‌ده‌ست دا‌ه‌و، له ریفزۆم یان شۆرشینکی کۆمه‌لایه‌تییه‌وه کرابوو به سیستمینکی ئولیکارشی بازرگانه کۆنله‌دار و ده‌وله‌مه‌نده‌کانی قورهبش و هه‌موو هیژ و ده‌سه‌لاتینکی نهم سیستمه له چنگی نهم بازرگاناندا گرده‌بێوه. نهم بازرگانه ده‌وله‌مه‌ندانه که له سه‌ره‌تا‌دا، له ترسی په‌رژه‌وه‌ندییه ناپورییه‌کانیان په‌ره‌ره‌کانی ئیسلامیان کرد و له دژی راوه‌ستان دواتر توانیان ده‌سه‌لاتی سیاسی و عه‌سکهری ئیسلام بکه‌نه‌ باشترین هۆکارینک بژ کۆکردنه‌وه‌ی ژنده‌تری سامان و زۆرکردنی ژماره‌ی کۆنله‌کانیان و په‌ره‌پیدانی سنووری زه‌وی و زاوه‌کانیان. نهمه‌ش به‌گینک بوو له هۆکاره‌ سه‌رکویه‌کانی سه‌ره‌له‌دانی پرۆسه‌ی فتوحات و په‌لاماردانی خاک و ولاتی گه‌لاتی تر، چونکه له‌گه‌ڵ داگیرکردنی ههر ناوچه و ولاتینکی نوێ تالان و داراپه‌کی بی سنوور و هه‌زاران کۆنله‌ی نوێیان ده‌سته‌که‌وت. نهم به‌سه‌رهاته‌ش بژ ولاته‌ داگیرکراوه‌کان نه‌ک ههر کوردیتا، یان شۆرشینکی کۆمه‌لایه‌تی نه‌بوو به‌لکو کاره‌ساتینکی میژوویی بوو.

له کوردستاندا ناوهرۆکی نهم کاره‌ساته‌ میژوویه‌ له‌وه‌دا‌ه‌و که له پال ویزانکردنی ژمانی ناپوری و به‌ کۆنله‌بردنی هه‌زاران، ژمانی کولتووری و فیکری و رۆحیی کورد تینکلان، سه‌رجه‌می میژوویی سیاسی و فیکری و نه‌ده‌بی پینش ئیسلام ره‌شگرایه‌وه. دوا‌ی نه‌وه‌پش گه‌لی کورد به‌ زمان و کولتوور و ژمانی نه‌ته‌وه‌یی خزی نامزکرا. به‌ درێزایی چه‌نده‌ده‌یه‌ک باشترین وزه‌ی فیکر و کولتووری نه‌ته‌وه‌که‌مان بژ خزه‌تی فیکر و کولتووری عه‌ره‌بی ئیسلامی ته‌رخان کران.

هیرشی لهشکری موسلمانانی هه‌ره‌ب بز سه‌ر کوردستان نه‌وه‌نده‌ی داگیرکردنیک‌ی نابوری بوو هینده‌ش داگیرکردنیک‌ی کولتوری، فیکری و روحی بوو، چونکه نه‌وان دهانه‌ویست فیکر و کولتوری خزیان، وه‌ک نایدیا و بزچوون و جیهانبینی و زمان، که تمراو به کولتور و فیکر و زمانی کوردی نامز بوون، به‌سه‌پنن. نه‌مه‌ش تداوکه‌ری، یان چه‌سپنه‌ری پرۆسه‌ی داگیرکردنه‌ سیاسییه - نابوری‌یه‌که‌ بوو.

ناوه‌رۆکی نه‌م داگیرکردنه‌ فیکری و کولتوری‌یه‌ له‌وه‌دا‌بوو که به‌پنی میتودی ده‌سه‌لاتی نیسلام، ده‌بوو فیکر و کولتور و فله‌سه‌فه‌ له‌ نیسلامه‌وه‌ ده‌سه‌پنیکات، نه‌وه‌ی له‌ پینش نیسلامدا نووساره‌ نه‌وا به‌ره‌می کوفر و زنده‌قه‌به‌، ده‌بی بسوتیند‌ری و له‌تاربه‌ری. نه‌م رینگه‌به‌وه‌ ده‌بانه‌ویست ریشه‌ی ناپین و نایدیای پینشوری خه‌لکه‌که‌ له‌ ویژدان و بیرماندا هه‌لکینشن، تا به‌ ته‌وا‌ی له‌ رابردوی میژووی و فیکری و روحی و نه‌ته‌وه‌یی و هه‌رشتی به‌ رابردویانه‌وه‌ به‌مستینه‌وه‌ دا‌به‌پن و وه‌ک دره‌ختیک‌ی بی‌ره‌گ و ریشه‌یان لی‌نبه‌ت.

له‌م بزچوونه‌وه‌ بوو کاتی له‌شکری نیسلام هیرشی بزسه‌ر نیزان (به‌ کوردستانیشه‌وه‌) برد، عومه‌ری کوری خه‌تتاب (عمر بن خطاب) وه‌ک نه‌په‌رغه‌لدون له‌ (المقدمه) دا ده‌لی، فدرمانی بز له‌شکره‌که‌ ده‌رگرد هه‌رچی کتیب و نووسراونگیان به‌رده‌سه‌ت که‌وت بیسوتیان- به‌ پنی هه‌مان میتۆد و عه‌قلیه‌ت کتیبخانه‌ مه‌زن و به‌تاربانگه‌که‌ی شاری نه‌سه‌که‌تده‌ریه‌یان سوتاند. دیاره‌ نه‌وان دیانزانی گه‌لاتی نه‌و سه‌رده‌می نیزان خودانی چ کولتور و شارستانیه‌کی دیزه‌یان و، ده‌رگیان به‌وه‌ ده‌کرد که‌ به‌پن له‌ناو‌بردنی نه‌م کولتور و شارستانیه‌ و به‌پن له‌

ریشه هه‌لکیشانی ناپینی زه‌رده‌شتی و مانی، که پتاختی نهم کولتور و شارستانییه و چاوگهی به‌کیتی ژباتی روحی نهم گه‌لاته برون، مه‌حاله پتواتن کولتور و ناپه‌مال و ناپین و سیستی رژییی خزیان به‌پینان و دروزه به داگیرکردنه سیاسبه- ناپوریه‌که‌بان به‌ن.

ئیمه تانیشتا نازانین لهو سه‌رده‌مه‌دا چند به‌ره‌می نه‌ده‌بی، فیکری، فلسفی و میژوری نه‌توره‌که‌مان له‌نا‌چوون... نازانین ناخز ژباتی ناپینی و فیکری و کولتوری و شارستانی نهم سه‌رده‌مه‌مان له چ ناستینگ دابوه... نهم شینه زمانه نه‌ده‌پیه‌ی نهم سه‌رده‌مه به‌کاره‌توره تا چ نه‌ندازه‌به‌ک له شیره زمانی با‌به‌تاهیری هه‌مه‌دانی، بان بیسارانی و خانای قوبادی، بان مه‌لای جزیری و خانای، بان شیره زمانی نه‌ده‌بی کرمایی خوارو نزدیک بروه^(۳) ناپا کام مه‌زه‌به‌ی زه‌رده‌شتی زیاتر له کوردستاندا با‌بروه... ناپینه‌کانی تری عیسانی و مرسایی، بان به‌زیدی تا چند له کوردستاندا بلا‌بوون...؟ ناخز ژباتی رژییی گه‌لی کورد، له‌سهر بن‌چینه‌ی نهم ناپینه تا چ نه‌ندازه‌به‌ک به‌کگرتوو بروه... ئیمه شتینکی نه‌وتز ده‌ره‌اری نهم مه‌سه‌لاته و چندان مه‌سه‌له‌ی تر نازانین، چونکه هه‌رچیمان هه‌بو که‌م بان زور بوون، باش بان چه‌وت بوون، گه‌شه‌داریان دواکه‌وتوو بوون هه‌صوری، له‌نا‌وران. به‌مه‌یش ئیمه له میژویه‌کی سه‌دان سائهی خزمان دا‌ه‌پان و به‌سه‌ره‌می را‌بردوری فیکری و نه‌ده‌بی و رژییی خزمان نامزکراین.

ده‌بوو ئیمه وه‌ک نه‌توه لهو روزه به دواوه له‌نا‌وبچین و، وه‌ک چندان گه‌ل و نه‌توه‌ی تر، که پیش‌بان دوا‌ی نهم سه‌رده‌مه ترانه‌وه، شوینه‌وارمان نه‌مینن. به‌لام که له‌نا‌ونه‌چوون خه‌تاو (گوناه) و

که متعزیه می‌داگیرگران نهبور. به لکو (خه‌تای) سهرسه‌ختی و سهرکه‌شی نته‌وه‌ی کورد و سروشتی سه‌ختی کوردستان بور. نیمه نه‌ک هر له‌نارته‌چووین، به لکو نه‌و هزاران موسلمانان عه‌ره‌به‌ی له سهرده‌می فتوحاتی نیسلامدا له کوردستان نیشته‌چی کران و له پاداشتی سهرکه‌وتنه‌کاتیان مال و سامان و ژن و مندالی کوژراوه (کافره‌کانیان) به‌پینی ناپه‌تی (الانفال) و (النساء) (۱) زه‌وت کرد نه‌وان له‌نینو کورده‌دا توانه‌وه و برون به کورد. (۲)

سه‌پاندنی نیسلام له کوردستاندا کۆتایی به قۆناخینکی میژویی و لیکری و کولتوری نته‌وه‌که‌مان هینا و ژبانه روحیه‌گی شبنواند. له نه‌غامدا دوچارای به خۆنامزبوون و تنگ‌وچه‌له‌مه‌به‌کی رژی و کولتوری و نته‌وه‌یی هینده سه‌خت هات که دواتر و تائیرریش به ته‌واوی لپهان ده‌باز نهبوره. چونکه پرزسی سه‌پاندنی نیسلام له کوردستاندا، سهرده‌مینک بو که کوردستان ژنده‌سته‌ی ساسانییه‌کان بو. کۆمه‌لگای کوردستان له روی نهبوری و کۆمه‌لایه‌تیبه‌وه له ناستبکدا نهبور که نته‌وه‌ی کورد، بر نفورنه وه‌گ نته‌وه‌ی فارس و تورک بتوانی ناپینی نیسلام به‌خاته ژنر رکیفی نته‌وه‌یی و کولتوری خزیبه‌وه. کۆمه‌لگای کوردستان له‌و ناسته‌دا نهبور که هه‌رنه‌بی له‌چهند ناوچه‌به‌کلنا شینوه سبستبکی نه‌وتوی پیکه‌وه گرنانی ده‌ره‌به‌گی دروست بوون که له سایه‌بیدا توخمه سهره‌تایه‌کانی رنکخستی ده‌وله‌تی، یان شینوه رنکخستی میرنشینی ده‌رکه‌وتبن.

بۆیه هینشتا (کورد ته‌کامولی نته‌وه‌یی به هه‌موو نیشانه و ماکه نیتتیکیه‌که‌وه، له‌پیش هه‌موویانه‌وه خۆناسینی نیتتیکیی به‌رزی نهبوره)*. هه‌روا پیناچی ژبانی کولتوری و فیکری نه‌و سهرده‌مه‌ی

کوردستان ناستینکی هینده پیشکه وتوویان بووین که بتوانن له بهره ده کولتور و فیکری عه ره بی نیسلامی دا خزبان راگرن.

دهشی له بهر ئم هزکارانه پیش بی که نایبیتی نیسلام بهم جزوه نهموهی کوردی هه لته کاند بی. بان نهو زیانانه ی له م رنگه بهوه به کورد گه پشیتی چهند چار لهو زیانانه گه وره تر بووین که به گه لاتی تری نارچه که گه پشیتن.

بژ غمرونه گه لی تورک که کومه له هوزنکی شرکه بوون و له ناسیای نهوه راسته وه روویان کرده نارچه که و خاکی خه لکی تریان داگیر کرد و تپایدا نهشته جی بوون، نهوان له چار کورد له ناستینکی کومه لایه تی پیشکه وتووتر بوون، سیستمینکی فیودالی کزچه ره بیان پینکه پینا بوو که له پرۆسه ی شهر و شۆز و په لاماردا ندا ناوه ندینکی عه سه کیری- شینوه ده وله تی به خۆگرتیوو، بزیه نهوان له وه رگرتنی نایبیتی نیسلامدا تهک هه ر زیانینکی کولتوری و شارستانییان پینه گه پشت به لکو زوری نه برد توانییان ده سه لاتی خه لاقه تی نیسلام زهوت بکن و تاره ندی خه لاقه تی نیسلام به گوازنه ره بژ نه سه مبول. به مه ییش قوناخینکی تری سیاسی- فیکری له میژوری ده سه لاتی نیسلام ده ستی پینکرد و ژباتی کولتوری فیکری نیسلامی به گشتی و عه ره بی به تاپیه تی بهره تاریکی و داهیزان چوون- دواتریش تورکه عورسمانییه کان گه راته وه سه ر ره چه له که که ی خزبان و له زیر په رده ی نیسلامدا که وتته په لاماردان و وزیرکردنی ولاتانی ده ورویه ر و ولاتانی نه وروپا و له ناوردنی کولتور و شارستانییه که بان، بزیه گه لی تورک نه گه ر سه روه ریبه کی میژویی هه بی شانازی پینوه بکری، نهوا نهو سه روه ریبه ی له رنگه ی نایبیتی نیسلام و، بگه ره له رنگه ی

زده و تکرندی دهسه لاتی خه لاقه تی نیسلاموه بز هاتووه.
 بهلام له نیراندا هه رچه ننده لهشکری عمره بی نیسلامی توانی
 دهوله تی داهیززادی ساسانیه کان بروخینی و، لهم رنگه به شهوه ناپینی
 زه رده شتی تینگه بشکینتی، بهلام نه ی توانی ریشه ی قوولی نه م ناپینه له
 فیکر و ویزدان و رژی نیرانییه کاندا هه لیکه نی. بزیه ناپینی نیسلام،
 وه ک دپارده به کی فیکری- رژی زیاتر له سهی سه ره وه ی هوشیاری
 خه لکی نیراندا مابه وه و نه ی توانی به قوولی له ویزدان و دهروونیاندا
 به چه سپی.

هه روا کولتوری ساوای عمره بی نیسلامی، که به سه رجه می
 کولتور و فیکر و زمان و شارستانی خه لکی نیران نامزه بو، زلد
 له وه لاوازتر بو که بتوانی به ناسانی جینگه به کولتور و
 شارستانی دیرینی نیرانییه کان له ق پکات و له ناوی به ریت. به
 تابه تی نه وان دهوله تی خویان هه بو، وه ک گه لی کورد نه بو
 ژنده سته ی دهوله تیکی بیگانه بن و، بیش په لاماردانی نیسلام
 کولتور و شارستانییه که بان په لامار درایی. بزیه به درنژیایی نه
 سالانه ی لهشکری عمره بی نیسلام نیرانی داگیر کرد بو. نیران نارامی
 به خزیوه نه دی.^(۱۶) کیشه ی نیران خه لکی نیران و دهسه لاتی عمره بی
 نیسلامی. که شیوه ی بهره نگاری توند و تیژی و درگرتبو، تنیا
 کیشه به کی ناپینی نه بو، به لکو له هه مان کاتدا کیشه ی نیران دور
 جزوه شارستانی و دور چه شنه کولتور و داب و نهریتی نه ته وه بی
 بو.

هه روا نیرانییه کان چالاکانه له ززیه ی بزوتنوه مهزه به بییه -
 کومه لابه تیبه کاتی دژ به خه لاقه تی عمره بی نیسلامی وه ک بزوتنوه ی

خوارچ، قهرا میقه‌گان، نیسماعیلیه‌گان و... هقد به‌شدارییان کرد. ناوه‌رؤکی فیکری- کۆمه‌لایه‌تی تهم بزوتنه‌وانه هه‌رچه‌به‌ک بووی، نه‌وا به‌شدار بوونی ئێرانییه‌گان ره‌نگه‌ زیاتر به‌ نامالهی خۆده‌به‌زکردن له‌ ده‌سه‌لاتی عه‌ره‌بی نیسلاسی بووی.

کاتی مزه‌ه‌بی شیعه که ره‌شه‌به‌کی عه‌ره‌بی هه‌بوو وه‌ک ئه‌لتیرناتیفیکتی فیکری مزه‌ه‌بی ره‌سمی سوته‌ سه‌ری هه‌لدا، نه‌وا هه‌ر زوو له‌نجو ئێراندا ته‌شه‌نه‌ی کرد و، چه‌ند سه‌ده‌ به‌ر له‌ سه‌فه‌ویه‌گان وه‌ک بارتولد ده‌نووسی نایدۆلۆژیای بزوتنه‌وه‌ی خه‌لکی ئێران بوو. (۱۷)

دواتریش کاتی تورکه سه‌فه‌ویه‌گان، له‌ سه‌ره‌تای سه‌ده‌ی شانزه‌به‌مما ده‌وله‌تی ناوه‌ندی ئێرانیان دامه‌زرانده‌وه، مزه‌ه‌بی شیعه‌یان له‌ به‌رامه‌به‌ری، یان دروستتر بلێین له‌ دژی مزه‌ه‌بی سونه‌ی خه‌لافه‌تی نیسلاسی، کرده‌ عه‌زه‌ه‌بی ره‌سمی ده‌وله‌ته‌که‌یان و، وه‌ک ئیمپراتۆری، یان ناوه‌ندیکی تری نیسلاسی که‌وتنه‌ په‌لامارده‌انی ناوچه‌کانی ده‌ورۆش‌تبان.

په‌یره‌وکردنی مزه‌ه‌بی شیعه بز ئێرانییه‌گان ته‌نیا ئینتیمایه‌کی مزه‌ه‌بی- فیکری نه‌بوو، به‌لکه‌ هه‌لگه‌رانته‌وه‌به‌کی فیکری- کولتوری و نه‌ته‌وه‌یه‌ش بوو له‌ خه‌لافه‌تی نیسلاسی که وه‌ک ده‌سه‌لاتیکی بێگانه و نامۆ سه‌پرده‌کرا. بزیه‌ ده‌شی وه‌رگرتن و چه‌سپانی شیعیزم له‌ ئێراندا وه‌ک پرۆسه‌به‌کی سه‌رله‌نوی دروستبوونه‌وه‌ی به‌کیتی ژبانی رزحی داهندری، که به‌ هه‌زه‌وه‌ توانییان به‌ ته‌واری و تاسه‌ر خه‌زان له‌ به‌کیتی ژبانی رزحی گه‌لانی تری ئیمپراتۆری نیسلاسی (عه‌ره‌بی و دواتر عوسمانی) جودا بکه‌نه‌وه‌ و،

تازادانه ژبانی نەتەوهیی- کولتووری خەزبان گەشەپێندنە.

لە نەهجماسی نەمانەدا، هەر زوو پێکدادانێکی گەوره لە نێوان جیروته نیمپراتۆری نیسلامی سوونی- شیعی، بان عوسمانی و نێزانی روویدا، ئەمجارەشیان زەبری پشتشکین هەریەر گەلی کورد گەوت، بەلام نەمجارەیان لەلامەن لەشکری نیسلامەره نەبوو. بەلکو بە هزی خودی ئابینی نیسلامەره بوو. چونکە زۆری گەلی کورد لەبەر ئەوی سوونی بوون پشتی نیمپراتۆری عوسمانییان گرت(۸) و لە ئەلجامدا توورکە عوسمانییەکان بە کۆمەکی کورد سەرکەوتن و بەشی هەره گەورەیی کوردستان گەوتە ژێر دەسلاتی نیمپراتۆری عوسمانی. ئەمەش گەورەترین کارەساتێکی میژوویی بوو کە لە دواي هاتنی لەشکری نیسلامەره بەسەر گەلەگەماندا هات و تا ئەمڕوش لینی دەریاز نەبوو.

رۆل و ھەماسی کوردان لە شەری چالدران و (نەبەردییەکانی) تری نیمپراتۆری عوسمانییەدا دەریان خست کە گەلی کورد تا چ ئەندازە بەک بە کولتوور و میژوو ژبانی نەتەوهیی خزی نامز کراوه؟!...

تا چ رادەبەک ئابینی نیسلام لە رووی رزحییەوه بە نیمپراتۆری عوسمانییەوه گرێداوه؟!...

تواندەوهی فیکری گەلی کورد لە نینو نایدۆلۆژیای نیسلامدا، ئەو نایدۆلۆژیای رەک دوکتۆر حوسین مروو دەلی بەرھەمی کۆمۆنی سەرەتایی بوو لە دواپلەي داھیزانیدا، پاخوود توانەوهی رزحی گەلی کورد لەنینو ئابینی نیسلامدا، گیانی خۆناسینی نەتەوهیی و ھەستی نەتەوهیی لای کورد بەرادەبەک داتەپاند کە سنورێک لەنێوان خزی و لە نێوان (برادپتیە) داگیرکەرەکانیدا نەبینی. بە واتایەکی تر

نایدزلزله‌های نیسلام، وهک نایینی هاویدی گه‌له مسولمانه‌کانی کوردستان جزوه پدکبرون، یان پدکیه‌تیبه‌کی فیکری- رومی به‌سهر گه‌لی کوردستاندا سه‌پاند که له‌ناوه‌رؤکدا جگه له وزیرانکردنی ژبانی نه‌ته‌وه‌یی و کویله‌بوونی گه‌لی کورد و سهرداربوونی نه‌و گه‌لاته‌ی تر شتیکی دیکه نه‌ه‌و. خه‌لکی کوردستان به هزی نهم هوشیاریه نیسلامیه‌وه، یان به هزی نهم پدکیه‌تیبه ریحیه نایینه‌وه به میژوی خویان نامزکران و ههستی خۆناسینی نه‌ته‌وه‌بیان داته‌پیندرا، له نه‌له‌جامدا نه‌پانتوانی به دریزایی چهند سه‌ده‌به‌ک، ده‌رک به‌و جیاوازیه چۆناپه‌تیبه به‌گمن که نهمان له داگیرکردنی ولاته‌که‌پان جورا ده‌کاته‌وه. مه‌گهر چارویار هلیمه‌تانی به ده‌گه‌من هه‌لکه‌وتووی وه‌که خانی هینه‌و زوو ده‌رکیان به‌م کاره‌ساته کردبی و به‌ده‌م ژان و سوتانه‌وه پانگی به‌کیتی نه‌ته‌وه‌یی و خۆناسینی نه‌ته‌وه‌یی و سه‌ریه‌خۆبیان دابی، بی‌ته‌وه‌ی خه‌لکه به نه‌فهرن به‌نیج کراره که له ناوه‌رؤکی فهرموده‌کانیان به‌گمن.

ده‌شی له روانگی نهم به خۆنامزپرونه نه‌ته‌وه‌یی و گومراییه میژوییه‌وه له به‌شداری هه‌زه کورده‌کان له کوشتاری نه‌ره‌نه‌کان و له‌شهری گریکه‌کان و له‌وه‌ش زیاتر قه‌تلوعامی په‌زیدی و عه‌له‌ویبه (کافره‌کانی) کوردستانی پاکوو به ده‌ستی کورده فه‌نه‌تیکه مسولمانه‌کان تینه‌گه‌بن.

به‌کورتی گه‌لی کورد چونکه پدکیه‌تیبه‌کی رومی- نایینی سه‌ریه‌خۆی نه‌ه‌و که له داگیرکردنی عه‌ره‌بی نیسلامی و عوسمانی و ئیرانی جودای به‌کاته‌وه، نه‌وا ته‌نیا له رنگه‌ی خۆناسینی نه‌ته‌وه‌یی و هوشیاری نه‌ته‌وه‌یه‌وه ده‌پتوانی و ده‌ه‌و ده‌رک به جیاوازی و

سهره‌خیزی نته‌وهی خزی بکات و له سروشتی داگیرکهراتی نه و ده‌ولته گواها نیسلامییانه تینیگات و بخته‌تی بز رزگارپوون له کزیلاپه‌تی عه‌ره‌ب و تورک و فارس.

خه‌باتی گهلانی ژنده‌ست بز رزگارپوونی نته‌وهی و سهره‌خیزی زیاتر دوو شه‌وی به خزگرئووه، بان هزکاری نایینی، واتا جیا‌وازی روحی- نایینی نیوان نته‌وهی سهره‌سته و داگیرکهر و نته‌وهی ژنده‌سته رزلی سهره‌کی دیوه (بز لمورنه رزلی کلینسا و نایینی عیسا‌یی له خه‌باتی گهلانی بولگارستان و یوگوسلاقیا و... هتد بز رزگارپوون له نیسراتزری نیسلامی عوسمانی، هه‌روا رزلی نایینی نیسلام له خه‌باتی گهلانی عه‌ره‌بی میسر^(۹) و جه‌زایر و تونس و مدغریپ بز رزگارپوون له (کافره) کوزل‌ن‌ها‌ل‌سته‌کان.

بان نهم خه‌باته نه‌نجامی گه‌شه‌کردن و بلا‌وپورنه‌وهی هه‌ستی نته‌وهی و هزشمباری نته‌وهی و ده‌رکه‌وتنی بزوتنه‌وهی رزگاری‌خوازی بووه.

به‌لام له‌به‌ر نه‌وهی گه‌لی کورد، له رووی نایینی- روحیبه‌ره به داگیرکهره به‌ک له دوا‌ی به‌که‌کانی کوردستانه‌وه گرن‌درا، نه‌وا نایینی‌هاو له کوردستاندا نه‌ک هه‌ر رزلی‌کی له خزناسینی گه‌لی کورددا نه‌بینی، به‌لکو نهم گه‌لی به‌ خزی و میژوو و کولتور و سه‌رحه‌می ژانه نته‌وه‌یبه‌که‌ی نامزکرد. بزیه توانرا به‌ ناسانی گه‌لی کورد، وه‌ک به‌هه‌شتی عدلادین سه‌جادی ده‌لی، بکرنه‌ به‌ردی قزچه‌قانی به‌م و به‌ودا به‌ری، بان وه‌ک دوربه‌ردی هه‌لمعات به‌به‌کدا به‌ری. (۱۰)

بزیه ده‌برابه‌ خه‌باتی نته‌وهی کورد بز سهره‌خیزی و رزگاری ته‌نیا

له رنگی پلاویونموه‌ی هه‌ست و هه‌شباری نه‌توه‌یی و ده‌رکه‌وتنی
بزوتنه‌وه‌ی رزگاربه‌خوازی کورد، وه‌ک دیاره‌یه‌کی میژوه‌یی
سه‌ره‌له‌بات.

لام وایه نه‌نجامی نه‌م هه‌کاره میژوه‌یه به‌ن که نه‌سلام وه‌ک
بزوتنه‌وه‌ی سیاسی له کوردستاندا، ده‌رنه‌که‌وتروه و تانه‌مرۆ له‌تیر
بزوتنه‌وه‌ی رزگاربه‌خوازی نه‌شتمانی کوردستاندا، به‌ پینچه‌وانه‌ی بز
غرونه بزوتنه‌وه‌ی گه‌لی فه‌له‌ستین، هه‌چ هه‌یز و نه‌ک‌خراونکی سیاسی
ناهبی ده‌رنه‌که‌وتروه. واده‌زانم کوردستان وه‌ک ولانینگ که
ژۆرده‌سته‌ی نه‌توه و ده‌وله‌تی غه‌یره نه‌سلامی نه‌به، زه‌مه‌ینه‌یه‌کی
له‌بار نه‌به‌ن بز سه‌ره‌له‌باتی بزوتنه‌وه‌ی سیاسی نه‌سلامی و
گه‌شه‌کردنی، هه‌گه‌ر هه‌کاری ده‌ره‌کی پارمه‌تی به‌بات.

ده‌رکه‌وتنی بزوتنه‌وه‌ی رزگاربه‌خوازی کوردستان، قۆناخیکی سه‌رجه‌م
نوبه له میژوری نه‌توه‌که‌ماندا، که ده‌شی به قۆناخی به‌ندان بوونه‌وه‌ی
ژێانی نه‌توه‌یی ناو‌به‌رین. هه‌روا نه‌م بزوتنه‌وه‌یه له بنچینه‌دا به‌ره‌می
سروشتی تا‌کزیکی با‌هه‌تیبانه‌ی نه‌زان نه‌توه‌ی کورد و ده‌سه‌له‌تی
چه‌وسینه‌ری نه‌توه ده‌گیرکه‌ره‌کانی کوردستانه، نامانچ و په‌پامه
میژوه‌یه‌که‌په‌شی نه‌هه‌شتنی نه‌م تا‌کزیکیه و گه‌باندنی نه‌توه‌ی کورده
به رزگار بوون و سه‌ره‌خزی نه‌شتمانی، وه‌ک له به‌شه‌کانی ترده‌باسی
ده‌که‌به‌ن.

ناسی سیامکنی پایه‌ک کرده به کوردی. ۱۹۸۷ ل ۶۷ و دواتر.

۷- طبری: برنی پروسیها دربارہ جیہان بینی ہاو جنبش های اجتماعی در ایران، چاپ دوم، ۱۳۶۱ ل ۱۴۴.

۸- شہید مہدیولرہ حسانی قاسطور لہم پاروہ دہ نوروسی:

(سولتان سلیمی عوسمانی بہ کدک و دزگرتن لہ ہستی نابینی، کوردہ سونبہ کانی لہ دژی سفہوہکان ہان دا و ہم جزوہ تورکہکان بہ پارمہنی کوردہکان تونہیان لہ شمری چالدران دا کہ ۲۳ نوونی سالی ۱۵۲۴ لہ شمالی روزناوای گزلی رومن رووی دا لہ شگری شاساہل ہشکینان. ہروانہ: دہکتور عبدالرحمن قاسطور، کوردستان و کورد، دہرگنر عبداللہ حسن زادہ ۱۹۷۳، ل ۴۲).

۹- ہز نوونہ لہ مہسردا مہلہندی نابینی (الازہرا) ہبوہ ہدکن لہ مہلہندکانی شوزشی ۱۹۱۹ ی مہسرا، ہان وک نووسوری نامراوی عہدوب سہلاح مہسا دہلی: تم مہلہندہ نابینیہ بہرہنگارہوونہوی دژ بہ قدرہنسابہکانی سہرکرداہتی دہکرد. ہروانہ گولاری (النهج) مرکز الابحاث والدراسات الاشتراکیہ فی العالم العربی- الممد (۲۵) ۱۹۸۹ ل ۱۸.

۱۰- علاطالدین سجادای، میژوری تمدنی کوردی- ہدغنا ۱۹۵۲ ل ۶۲.

بهشی سینه‌م:

کولتووری جه‌نگه‌ل یان کولتووری گه‌ل؟

نه‌گهرچی جی‌اوازییه‌کی چزنایه‌تی له‌نینوان ناوه‌رۆک و په‌یامی نایسته‌کان و ناوه‌رۆکی شۆرشه‌ کۆمه‌لایه‌تییه‌کاندا بووه، به‌لام هه‌ردوو دیاره‌که له‌ روهی هه‌ژاندنی کۆمه‌لگا و رووکردنه‌ مرۆف، وه‌که هه‌زکار و نامانج تاراده‌به‌کی ژۆره، له‌ به‌کتری چوون، هه‌روا هه‌ردوو دیاره‌که سیستمیکی فیکری- کولتووری تو‌نیان له‌گه‌ل خزیاندا هه‌تاوه و روسترویه‌نه‌ کولتووره‌ باوه‌که، وه‌که به‌روبو‌چوون و مزه‌ل و داب و نه‌ریت و..... هه‌تد، که به‌ره‌می میژوونکی تر بووه، راهالان و له‌ جینگه‌هدا کولتوورنکی نوی بچه‌سپینان، نا به‌ هه‌زیه‌وه بناه‌خی که‌سایه‌تی و سایکولوژیای مرۆقه‌کانی کۆمه‌لگا دا‌به‌ریزه‌وه.

به‌لام به‌و پێیه‌ی نه‌م دیاره‌دانه له‌ مرۆقه‌وه ده‌ستیان پینکردوه و، مرۆف له‌به‌ک کاتدا نامراز و نامانج بووه، نه‌وا خودی مرۆف، وه‌که به‌ره‌می میژوویه‌کی دیاره‌که‌راو به‌وته مه‌هدانی کێشه‌ی نیوان وه‌گه‌زه‌ جزویه‌جزیره‌کانی هه‌ردوو کولتووره‌ کۆن و نو‌یه‌که. پینده‌چی له‌

پروژه‌ی هم کیشه‌هدا نمونده‌ی ناپین و شورشه کز مه‌لآهه‌تیبه‌کان
 و استوریانه مرؤف بگزین هینده‌ش مرؤف، وه‌ک به‌ره‌می میژوو و
 کولتورونکی دهار‌کراو، و استوریه‌تی ناره‌رؤکی ناپین و شورشه‌کان
 بگزپزی. سهرکه‌وتنی تانیستای مرؤف به‌سمر هم دپارده میژوو‌پانه‌دا
 زیاتر سهرکه‌وتنی کولتوروی باو بروه، که پنده‌چی به نه‌ندازه‌به‌ک
 ریشه‌ی له که‌سایه‌تی و سایکولوژی‌های مرؤفه‌کانی هم کز مه‌لگا‌پانه‌دا
 داکوتایی، که به ناسانی هه‌لته‌که‌ندرا‌هینت.

بز نمونه ناپینی نیسلام، وه‌ک له‌به‌شی پیتشوردا باسکرا، کز مه‌لنگ
 بیرو‌بیروون و نهرتی نیسانی هینا که به هژمانه‌وه گزپانه‌کی
 گه‌وره‌ی کز مه‌لآهه‌تی و فیکری و سیاسی له کز مه‌لگای دورگی
 عه‌رده‌دا خولقاند، به‌لام کولتور و داب و مزرائی سدان ساله‌ی
 خه‌لکی جاهلی دورگی عه‌ره‌ب هینده به ناسانی له‌نینو نه‌بران، بزه
 هم پروژه‌ی گزپانه‌کاربیانه تاسر درؤه‌ی نه‌برو. هه‌روا ناره‌رؤکی
 نوی و نیسانی نیسلام نه‌یتوانی کولتور و که‌سایه‌تی و
 سایکولوژی‌های مرؤفی عه‌ره‌ب به ته‌واوی بگزپزی. هم مرؤفه‌ جاهلییه
 ره‌فتار به ده‌ویبه‌ی دوشنی کم‌نوشی بز په‌کینک له هته زه‌به‌نده‌کان
 ده‌برد، له‌وره‌گرستی نیسلامدا زیاتر هم و شه‌وه‌ی خرداوه‌نده‌که‌ی خزی
 گزپزی نه‌ک کولتور و داب و نهرتی دهرتی خزی.

ناپینی نیسلام دپارده کز مه‌لآهه‌تیبه‌ چه‌وته‌کانی وه‌ک تالان و ژن
 فرؤشی و زنده‌به‌چالکردنی کچان و دزی و په‌لامارداتی خیله‌کی و
 ناوچه‌گری و..... هتد با‌ساخکردن و بز ماره‌به‌کیش رنگه‌ی لنگرتن،
 به‌لام له‌به‌ر ته‌وه‌ی هم دپاردانه به‌شینک بیون له کولتور و داب و
 نهرتی باوی هم سهرده‌مه‌ی دورگی عه‌ره‌ب و لای ته‌وان وه‌ک

غمرزهی لیهاتپور، نموا نایینی نیسلام نهپتوانی تاسر هموو نم
دپاردانه ریشه‌گیش پکات.

ره‌نگه لمو سمرده‌مندا کیشی نینان بهرو نایدپال و ناوه‌رؤکی نونی
نیسلام و نیوان بیر و نایدپال و کولتوری جاهیلی، کسایه‌تی زوریه‌ی
خه‌لکی تازه مسولمانی عمره‌بی ته‌بینه‌وه. به واتابه‌کی تر، مرؤفی
تازه مسولمانی دورگی عمره‌پ بویتنه مه‌بدانی کیشه و پینک‌دانی
هردوو بیر و نه‌ریت و کولتوره کون و نوبه‌که..... جاهیلی و
نیسلامیه‌که... به‌ره‌ری و نیسانیه‌که. چونکه نمونده‌ی نیسلام
وه‌ک سیستمیکی راحیی- فیکری ده‌پوست کسایه‌تی و
سایکولوژی‌ای مرؤفی جاهیلی بگزیی و، لسه‌ر بنچینه‌ی فیکر و
تاوه‌رؤکی نایینی نیسلام کسایه‌تیبه‌کی نونی لی دوست پکاتوه،
هینده‌پش سیستمی کونی فیکری و کولتوری دورگی عمره‌پ
ده‌پوست له‌نیو کسایه‌تی مرؤفه‌کاندا پارزگاری خزی پکات و وه‌ک
بیر و نایدپال و کولتوری چه‌سپاو بینه‌توه. لیره‌دا مرؤف وه‌ک چزن
نامرزی به‌رده‌وام بوونی کیشی نیوان هردوو سیستمه‌که بووه به
همان شیوه‌پش نامالهی دوو سیستمه‌که بووه.

نم دپارده‌به لهو کزمدلگاپاته‌پشدا که شزوشی گه‌وره‌ی
کزمدله‌تیه‌بان به خزیانوه دپوه سمری هه‌لناوه. کاتی له پرؤسه‌ی
سدرکه‌وتی شزوشه‌کان و کیشی نینان دوو جزوه کولتوردا،
کولتوره کزته‌که درزوه‌ی به خزی داوه، بان گه‌لی له ره‌گزه
سدره‌کیبه‌کانی خزی له‌گه‌ل بارودوخه توبیه‌که‌دا گولجاندورن و، ته‌بایی
و پینکوه هه‌لکردنیکسی سدر له‌نینان دوو جزوه کولتوری پینک
ناکوکدا دوست بووه، که له نه‌لجامدا زوریه‌ی مرؤفه‌کانی کزمدلگا

ره‌گهز و لایه‌ته‌کائی هه‌ردوو جزوه کولتورویان له‌گه‌ل خزیاندا هه‌لگرتوو و، به‌پنن بارودوخنی بابه‌تی و له‌ روانگه‌ی به‌رژه‌وه‌ته‌یی تابه‌تی و کۆمه‌لایه‌تی خزیانه‌وه، نهم شپوه کولتور و بان‌نعمی ترهان په‌په‌رو کردوو. ناشکرایشه که ده‌سه‌لاتی سیاسی، په‌رده‌وام گیانی خزیه‌رستی و ده‌سه‌لاتپه‌رستی لای مرؤف ده‌هه‌ژنن. هه‌روا مێکانیزمی ده‌سه‌لات پاراستن و هه‌زته‌خوازی پهنیستی به‌سه‌رده‌نوی به‌رده‌مه‌ینانه‌وه‌ی کولتوروی نینگه‌تیف و داپلۆسینه‌رانه هه‌به.

بۆ نمونه شۆرشی بره‌و‌وازی هه‌ره‌نسا و ره‌ژن‌اوا له‌ به‌ته‌رتدا به‌ نینوی برابه‌تی و په‌کسانی و دادپه‌روه‌ریه‌وه‌ سه‌ریان هه‌لدا، به‌رو نامالجه‌ی کۆمه‌لگای دارزاوی پهنشو هه‌لته‌کینن و، له‌ جینگه‌یدا کۆمه‌لگایه‌کی دادپه‌روه‌رانه داپه‌ژنن. به‌ هه‌مان شپوه شۆرشی نوکۆته‌هر کۆششینیکی گه‌وره‌ بوو بۆ نه‌هه‌شتنی چه‌وساندنه‌وه‌ی چینه‌به‌تی و نه‌ته‌واپه‌تی و دامه‌زاندنی کۆمه‌لگایه‌کی دادپه‌روه‌رانه. به‌لام له‌ ته‌له‌بامدا هه‌م‌وو نهم شۆرشانه ته‌ک هه‌ر نه‌یان‌توانی ناوه‌رۆک و کولتور و نامالجه‌ی دادپه‌روه‌رانه‌ی خزیان له‌ کۆمه‌لگادا به‌جسه‌پینن، په‌لکو له‌ سابه‌باتدا و به‌ نینوی په‌یامه‌ نهنسانیه‌کانیه‌انه‌وه‌ گه‌وره‌ترین تاوان و کاری نا نهنسانیه‌یه‌ کران. پهنم راهه‌ به‌شینکی گه‌وره‌ی تراژیدیای شۆرشه‌ فیکری و کۆمه‌لایه‌تی و سیاسیه‌کان، له‌پهنن نهنسلاوه‌وه‌ تانیستا له‌وه‌دایه‌ که له‌گه‌ل راهالینی سه‌بستم و ده‌سه‌لاتی کۆنی سیاسی و نابوریدا ناتوانی به‌ هه‌مان شپوه ژهانی ره‌حبی و فیکری و کولتوروی کۆمه‌لگا و، که‌سایه‌تی و سایکولۆژیای مرؤفه‌کائی به‌ته‌ گۆرهن. په‌لکو کولتور و داب و نه‌رته‌ باوه‌کان، که‌ ریشه‌ی قولیان له‌نیو مرؤف و کۆمه‌لگادا هه‌به‌ دره‌ژه‌ به‌کارنیکردنی خزیان ده‌ده‌ن.

نوره تا زریه‌ی نمسحابه گپانفینا و له خنبروده وه کان برونه بارزگان و کز یله دار و جدلاد و مولکداری سدرده می خزان. شزپشگیزانی قهرنسا و رزژانوا و سزقیهت کاتی دهسه لاتی سیاسیان گرته دست دوی ماوه بهک جینگه‌ی پیاوکوژانی پینشوویان گرتوه و ههمان میتزه و داب و نهریت و کولتوری تینگه تیفانهای پینشوویان له فوژمینکی نریندا هینایوه بهره‌م.

ناخو لایه‌نی نینسانی نایینی نیسلام تا چ نهندازه بهک مروقی دورگه‌ی عه‌ره‌ب و، دواتریش خه‌لکی فارس و تورک و هی تری گزوی؟ یان مروقه‌گانی نهو کز مه‌لگاپانه، که بهره‌می میژوو و کولتورینکی تابه‌تی برون تا چهند ناوه‌رزک و به‌یامی نیسلامیان گزوی و ملکه‌چی بهره‌وه‌ندی خزیانیاں کرد؟

ناشکرابه هز و تیره‌گانی دورگه‌ی عه‌ره‌ب، به درنژایی سهدان ساان به نهندازه بهک سمرقالی په‌لاماردان و به‌کتر کرشتن برون که نه‌م کولتور و نهریته لای ته‌وان وه‌ک پیشه و عه‌ریزه‌ی لینه‌تپوو، کاتی ته‌وان له‌ژیر سایه‌ی دهسه‌لاتی سیاسی نیسلامنا کز برونه‌وه ناسان نه‌بروه ده‌ستبهداری نه‌م کولتور و پیشه ره‌سه‌نه‌بان ببن. نه‌وان دهسه‌لاتی گه‌شه‌سه‌ندوی نیسلامیان کرده هزکارینکی نوی بز درنزه‌دان به پیشه و نهریتی په‌لامارده‌رانه‌بان. به تابه‌تی که نه‌وان له‌گه‌ل هه‌ر شالاوتینکی نوندا سامان و تالان و ده‌سکوتینکی زوریان ده‌ست ده‌گه‌وت.

به کودتی پیم وایه نایینی نیسلام نه‌ک هه‌ر نه‌بتوانی نه‌م کولتور و پیشه‌به‌ی خه‌لکی دورگه‌ی عه‌ره‌ب به‌گزوی، به‌لکو ههمان نهریت و کولتور له‌ژیر سایه‌ی نیسلام و نه‌مجاره‌یان به نیوی نیسلامه‌وه

در زوہان بہ خزیان دا و ہرونہ ہمتوزی سدرہ کی دہ سہ لاتی عمرہ ہی
تیسلامی۔ ہگرہ لہر سدرہ مہدا ہندی تیکستی نونی ناپینی
دہرکہ وتن کہ ہزہ قی شونہ واری نم کولتورہ ہان پنوہ دہارہ و
پاکانہ بڑ ہندی کرداری نارہوا دہ کم۔

لیزہ دا دہ سہ لاتی سیاسی دہ ولہتی تیسلام، کہ لہ چنگی بازوگانہ
دہ ولہ مہند و مولکدارہ کاتدا کنہ پوزہ، مہ حال ہو لہ ہک کاتدا ہترانی
دریزہ بہ داگیر کردنی ولاتانی تر ہدات، کہ چی پشت لہ کولتوری
تیکہ تیفانہی کونی عمرہ بکات و، ناوہ روزکی نینسانی و
دادہ پروہرانہی تیسلام، کہ دژی پہ لامار و کوشتن و تالات ہو،
ہچہ سپینی، چونکہ پڑسہی داگیر کردن و مہزنخوازی عمرہ ب
پنویستی بہ زلدترین شیوہی زہ پروہ رنگ و داپلزین و ملہوری
ہہو۔ بہ تاپہتی کہ نہ شگری عمرہ ب لہ پال داگیر کردنی سیاسی و
تاہوری ولاتانی تروا، دہ یوست سیستمی فیکری و ناپینی گہ لاتی
زردہ ستہ لہ ناویہری و لہ جینگہ ہدا سیستمیکی تری فیکری و روضی
ہسہ پیتی، نم کارہ سہختہ ہش پنویستی بہ ہرہ مہینانہوی
کولتوری داپلزینہرانہ و میتوز و ندرتی زالمانہ ہہو، لہ ہیچ
حالیکیشنا بہ ہانہی ہلاو کردنہوی تیسلام و بہ مسولمان کردنی
زردہ ملیبانہی گہ لاتی تر، ناتوانی پاکانہی ناپینی و نہ خلاقی بڑ
پڑسہی فتوحات ہکات، چونکہ نہ گہر ناپینہ ناسمانیہ کان ہک
چارگہ بان ہہی و، پیغہ مہرانیبیان لہ لاپن ہک خوداوندہوہ
نیزدراہن، نموا سہ پاندنی زورہ ملیبانہی ناپینیک لہ جینگہی
ناپینیکی تر کارنکی نارہواہ و، ناتوانی پاکانہی بڑ ہکری۔

ناشکراہہ زہرتکردنی کیڑ و نافرہت و ہدراہ کردنی زاروک و زمان

لهگه له ناوه‌ڕۆکی دادپه‌روه‌رانه و مرۆڤدۆستانه‌ی ئیسلامدا نه‌ده‌گه‌ڵجیان. به‌لام کاتی له‌شکری عه‌ره‌یی ئیسلامی له‌شهری نه‌هاوه‌نده‌دا سه‌رکه‌وتن ژماره‌یه‌کی به‌کجار زۆریان له ژنان و کچان و مندالان به‌ دیل گرتن و هه‌موویان له بازاری (مه‌دینه)دا فرۆشتن و ناوی (وسبانا) و (نوسرا)یان لێ‌نان. (۱)

له‌وه‌په‌ش زیاتر له‌ دوا‌ی کۆژرانی نیسانی عه‌لی و سه‌رکه‌وتنی لاهالی مه‌عاویه، هه‌موو ژناتی نه‌و مسوڵمانانه‌ی له‌نیو شاری مه‌دینه‌دا، که شاری خودی پینعه‌مبه‌ر به‌و لایه‌نگری عه‌لی بوون زه‌وت کران و ده‌ستدریژی کرایه‌ سه‌ر نامووسیان. (۲) هه‌ر له‌ هه‌مان سه‌رده‌مدا ژناتی شاری کوردنشین هه‌مه‌دان، به‌دیله‌ بران و له‌ بازاره‌کاندا هه‌راج کران. نهم ژنه‌ کوردانه‌ وه‌ک به‌روکله‌مان ده‌تروسی: (هه‌ده‌لێن ناهه‌تی مسوڵمان بوون که له‌ سه‌رده‌می ئیسلامدا هه‌راج به‌کرتن و خه‌لکی بیان کړیشت). (۳)

تا‌ها له‌شکری عه‌ره‌ب، به‌پینی په‌یام و ناوه‌ڕۆکی ئیسلام نهم کاره‌بان نه‌ه‌جام ده‌دا ۱۱ یان به‌پینی کولتوو و داب و نه‌ریت و موزالی دیزینی عه‌ره‌ب!؟

عه‌ره‌به‌ به‌ده‌ویه‌به‌ تازه‌ مسوڵمان به‌وه‌کان، که هه‌لنگری هه‌مان کولتووری داپه‌لۆسینه‌رانه‌ی پینشووی خۆیان بوون، به‌ نیوی فتوحات و گه‌یه‌اندنی په‌یامی ئیسلام به‌ جیهان، که‌وتنه‌ په‌لامار و داگیرکردنی ولاتیانی ده‌وروه‌ریان. به‌ رای من نه‌وان به‌ ته‌نیا ئایینی ئیسلامیه‌یان له‌نیو گه‌لان و ولاتیانی تردا نه‌چه‌سه‌پاند، به‌لکو له‌هه‌مان کاتدا داب و نه‌ریت و موزال و سه‌رجه‌می کولتووری تینگه‌تیه‌فانه‌ی خۆشیه‌یان سه‌پاند.

ره‌نگه رنکه‌وتینکی سه‌برین که گه‌لن ره‌گه‌ز و لایه‌نی نمو داب و
 نهریت و کولتووره نینگه‌تیشه‌ی لای خه‌لکی عه‌ره‌ب چه‌سپا‌بوون، لای
 ساساتیبه‌کان و ه‌ززه تورکه شهرفرزسه‌کانیش باو بوون. بز نمونه:
 ه‌ززه تورکه‌کان، به‌ر له‌وه‌رگرتنی نایبیتی نیسلام خودانی می‌زوویه‌کی
 دوو‌رو‌دریزی په‌لاماردان و وزیرانکردنی ولایتانی تر بوون. ه‌دروا
 نیسپراتوویی ساسانی به‌زه‌بری سه‌ریه‌راندن و کزیه‌کردنی خه‌لکی تر
 دامه‌زرا‌بوو. نم دبارده‌یه پرۆسه‌ی تینکه‌لبوون و (لینک ماره‌کردنی)
 کولتوور و داب و نهریتی تینگه‌تیشی عه‌ره‌ب و، کولتوور و داب و
 نهریتی تینگه‌تیشی ساسانی و تورکه‌کانی ئاسانتر کرد. تاخ‌ز نموان کام
 لایه‌نی ینشکه‌وتوو و کام ناوهرزگی نینسانی نیسلامیان له لشکری
 عه‌ره‌ب وه‌رگرت و له‌نیو کۆمه‌لگا‌کای خزیاندا په‌یره‌ویان کرد ۱۵
 لام وایه نموان نیسلامیان زیاتر وه‌ک لایه‌ته نه‌تترزی‌لوزیبه‌ک‌ی،
 واتا وه‌ک شینوی پیاده‌کردنی له‌لایمن له‌شکری عه‌ره‌بی نیسلامیبه‌وه.
 ینگه‌هشت نه‌ک وه‌ک په‌بامینکی رزحیی- نینسانی. بزیه ته‌گه‌ر ته‌وان
 به‌ناوهرزگی نایینه‌که و گه‌لن لایه‌نی کولتووری عه‌ره‌بی نام‌ز بووین،
 ته‌وا به‌ گه‌لن لایه‌نی تری نم کولتووره تینگه‌تیشه‌ی عه‌ره‌ب ناشنا
 بوون.

نایبیتی نیسلام کاتی له دورگ‌ی عه‌ره‌بدا، که چاوگ‌ی سه‌ره‌لدانی
 بوو، نه‌یتوانی نهریت و مزوال و کولتووری داپلزسینه‌راته‌ی عه‌ره‌بی
 جاهیلی ریشه‌کیش بکات، ناسان ته‌بوو، بگه‌ مه‌حال بوو بتوانی له
 کۆمه‌لگای تیرانی و له‌نیو تورک و گه‌لاتی ترشیدا داب و مزوال و
 کولتووری تینگه‌تیشه‌نه له‌ناو به‌ریت و، له‌سه‌ر به‌تچینه‌ی ناوهرزگی
 نایبیتی نیسلام کولتوور و نهریت و که‌سایه‌تی نوی دابه‌زینی. له

نه‌نجامدا هردوو گه‌ل به نیوی نیسلاصوه درزوه‌پان به عیتزدی په‌لامارده‌راننه‌پان دار، دواتر وه‌ک دوو نیمپراتزوری مه‌زنخواز که‌وتنه‌وه کوشتاری گه‌لانی تر، نه‌وه‌ی له‌شکری عه‌ره‌بی به‌وانی کرده‌برو، نه‌وان به‌ زیاده‌وه به‌ گه‌لانی تر. له‌پیش هم‌رواندا، به‌ گه‌لی کوردپان کرد. له‌م کاره‌شپاندا به‌ر له‌ هم‌وو شتینگ پشتیان به‌ کولتوری نینگه‌تیفانه‌ی خزیان، نه‌ک به‌ ناره‌رژکی نیسانس و داد‌په‌روه‌رانه‌ی نیسلام، به‌ست که‌ وه‌ک پندارستیدکی حه‌یاتی هینایانه‌وه به‌ره‌م.

لام وایه کولتوری نینگه‌تیفانه‌ی هدرسی نیمپراتزوری عه‌ره‌بی، فارسی و تورکی به‌ردی بناغی تیرزوری ناسیایی و سی سرچگه‌ی کولتوری داپلوسینه‌رانه‌ی ناسیایان چه‌سپاند.

نیمه به‌ درزایی سه‌دان سال له‌نیو جهرگه‌ی دوزه‌خبتکدا ژیارین که‌ سی نیمپراتزوری مله‌وو له‌ سدرجه‌می رزوه‌لاتدا ناهوریانه‌وه. کوردستان که‌ له‌ نیو جهرگه‌ی هدر سی نیمپراتزوریه‌که‌دا بووه و گه‌لی جار بوته چه‌به‌ری نیوانیان، به‌ درزایی سه‌دان سال نامانجی په‌لاماری نم نیمپراتزوریانه و مه‌یدانی جهرگی درنده‌ی نیوانیان بووه. هه‌رکامیان جهرگه‌ی بردینته‌وه نیمه جگه له‌ مالوزانی و کاولیونی شار و زنده‌مان شتینگی ترمان پینه‌براره. له‌همان کاتدا کوردستان شرنی ته‌راتین و گه‌راخستن کولتوری داپلوسینه‌رانه‌ی نم سی نیمپراتزوریه‌ش بووه. نه‌وان له‌پال ویرانکردن و تالانکردنی کوردستاندا دژه کولتوری خزیشیان سه‌پاندووه.

پینکه‌وه ژانی ژنده‌ستاته‌ی سه‌دان سالی نیمه و نه‌و ته‌توره داگیرکه‌رانه بوته هزی نه‌وه‌ی نیمه له‌ زور رووه‌وه ره‌نگی نه‌وان

بگرین، داب و ندرت و کولتوری نینگه تیقانه‌ی نوراغان بسمردا
 بسمپیندری. ناخو کاتی لهشکری عهره‌یی نیسلامی کوردستانی
 داگیرکرد، گه‌لی کورد کام لایهن و ناوهرزکی نینسانی نیسلامی
 له‌نیودا بلاوکرایه‌وه؟ تا چ نهندازه‌به‌ک گیانی نیسلام گه‌شته
 کوردستان و له‌نیو که سایه‌نی و سایکولفزیای مروفی کورددا ره‌نگی
 دایه‌وه؟ هروا تا چ راده‌به‌ک داب و تراده‌سیون و کولتوری
 نینگه تیقانه‌ی عهره‌ب و نه‌ته‌وه داگیرکهره‌کانی ترمان وهرگرت ۱۱

گورتم تیبیه که نم نه‌ته‌وه سهرده‌ستانه بز کزیله‌کردنی گه‌لی کورد
 پنیوستیان به درندانه ترین میتزد و چه‌واشه‌ترین کولتور بروه.
 چونکه به درزایی سهدان سال گه‌لی کورد به‌ره‌نگاری سه‌ختی
 داگیرکهره فره‌ج‌سیه‌کاتی کردروه. میژوونروس مه‌محمد نهمین زه‌کی
 له کتیبه میژوویبه به‌ناو‌بانگه‌که‌یلا و، به پشتبه‌ستی به خودی
 سرچاوه عهره‌بیبه نیسلامیبه‌کاتی نمو سهرده‌مانه، ده‌بان راپهرین و
 به‌ره‌نگارپورنه‌وه‌ی خه‌لکی تا‌چه جزیره‌جزیره‌کاتی کوردستان له دژی
 ده‌سلائی عهره‌یی نیسلامی پاس ده‌کات، هروا راپهرین و
 شورشه‌کاتی کورد دژی نیمپراتوری تورکی عوسمانی و نیمپراتوری
 فارسی تیزانی به‌شینکی گه‌وره‌ی میژووی نیمه و نومانیان گرتروه.
 تاشکراپشه ره‌ک چزن هه‌لگیرسانی نم شوزش و راپهرینه‌ان نیشانه‌ی
 ره‌تکرده‌وه‌ی ژبانی کزیلایه‌تی و ده‌سلائی به‌ره‌ریستی داگیرکهر
 برون، نوا دامردکاندنمه‌ویان پنیوستی به درندانه‌ترین شیوه‌ی
 داپلوسین بروه، که له جه‌رگه‌ی کولتوری داپلوسینه‌رانه‌ی خزیانه‌وه
 هه‌لقلاوه. نوان بز دریزه‌دان به داگیرکردنی کوردستان و لاناتی تر،
 به‌رده‌وام پنیوستیان به به‌ره‌مه‌نیانه‌وه‌ی کولتوری نینگه تیقانه بروه.

نهوان له كوردستاندا هەر ناوینکیان له خزیاڼ ناهي، جگه له داگیرکەر شتیڅکی تر نه پورن. پرۆسه ی داگیرکردنیش، له ههر سمردهم و شونینکدایي، ناینسانی ترين دپارده یه چونکه جگه له کزیلابه تی و چساندنمه شتیڅکی تر نه گه له خزیدا ناهیني. دپاره همه ولین (شارستانییه کیش) که داگیرکهران بز داگیرکراوانی دینن کولتوری داپلۆسینه رانه و داب و موزال و نهریتی بهر بهرستانه یه.

نه گه پرۆسه ی کۆلۆنیالکردن و داگیرکردنی سهدان ساله ی کوردستان دزوترین کولتوری عه ره ب و فارس و تورکی له کوردستاندا رواندیت نه را پرۆسه ی سهدان ساله ی خه بات و راپدیرینی گه لی کوره کولتوری بهرهنگاری و نازاده یخوازانه ی خزی هیناره ته بهرهم. نهم کولتوره له پرۆسه ی پهره گرتنی خه باتی رزگار یخوازیدا گه شه ی کردوو و به ناوه رزکی شورشگیرانه و دیموکراتیخوازانه ده وله مه تدر به وه.

پین وایه نهم کولتوره گه وه ترین سامانیکی فیکری و رهیی نه تمه که مان و بزوتنه وه رزگار یخوازییه که مانه. هه روا گه وه ترین چه پهره له بهردهم نه و کولتوره نیگه تیف و بهر بهرستییه ی که نیمه رز وه چه ره سه نه گانی نه و نیسپراتۆریه مله پراته له کوردستاندا به لادی ده که نه وه، ده پانه وی به هزیه وه سه رجه سی ژبانی فیکری و کولتوری و کۆمه لایه تیمان به شیونان و که سایه تی مرۆفی کورد به ته پینان.

جهنگی کولتوری نینوان نینه و داگیرکهران و کۆلۆنیالیستانی تورک و عه ره ب و فارس ته و او که ری جهنگی رزگار یخوازیانه. خزی ده ربا زکردنیش له ره گز و لایه نی کولتوری نیگه تیفی داگیرکهران به شیڅکی سه ره کی خه باتی کولتور بیسانه، که ته نانه ت درایی

رزگارپوونی سیاسی و ناپووری هر دریژهی دهی:
نیمه وهک چۆن به درازایی سهدان سال گهورهترین تاوانی
میژوویمان بهرانهر گراوه، گهورهترین نهرکیثمان خراوته نهستز.
نیمه چۆن بکارین و له ناستی نمو نهرکه میژوویمه داہین! چۆن
بتوانین لهنیو تاریکستانی نم جهنگهلهدا وهک ندهوه بهکی سهرهخۆ
په پامی نیشمانی و نیشمانی خزمان به نهنجام بگه بهنین؟

سدرچاوه و پهراویزه گان

- ۱- ههلی میر فیترووس، ئیسلام ناسی، سهرچاوهی پینسور- لاپهره ۷۵.
- ۲- العقید الرکن احمد الزیدی، البناء المعنوی للقوات المسلحه العراقیه، بیروت،
الطبعه الاولی، ۱۹۹۰ل ۲۵.
- ۳- برزگلمان، تاریخ الشوب الاسلامیه- لیلیب حتی تاریخ الاعراب،
سهرچاوهی پینسور، لاپهره ۲۵.

بشی چواره م:

سهره‌ری میژوویی،

یان

ملهوری میژوویی؟

دوای داته‌پینی همرسی' نیمپراتورییه‌کی روزه‌لآت (نیمپراتوری
عمره‌بی نیسلامی، تورکی عوسانی، فارسی نیرانی)، دور جزره
میراتیان بز نیمه و بز وچه (شعرعی‌به‌کانی) خزیان لیکوتوره:
بز نیمه کزیلا‌ه‌تیبیه‌کی له جاران سخفر و چوساندن‌نوره‌به‌کی
دردانه‌تر...

بز وچه‌کانتیشیان کولتورینکی داپلزسینمرانه و سهره‌ری‌به‌کی
درؤزنانه‌ی داگیرکردنی ولاتانی‌ترو کزیله‌کردنی نه‌توره‌کانی‌تر.
نم دور میراته پینک ناکزکه - تینک نالاره بوونه دور جمسیری
میژووی نم حفتا - هشتا سائمی نیمه و نعران:
جمسیرنکیان: کزوش و خبایته بز رزگار برون لم میراته
لعمنه‌تیبیه دزیره و له پیناوی رزگار بوون و نازادیدا...

جمسیره‌کی دیکمیان: کزوش و خبایته بز پارزگاری نم میراته
(پر له سهره‌رییه) و دریزه‌دان به کوشتن و کزیله‌کردنی خفکی‌تر، که

کوردستان کینلگی نئم کوشتاره بروه، بهو پینمی دوا میراتی هرسی
نیمپراتزیه کمبه (دیاره جگله نیزان که نتموه و ولاتی تری ژنر
دستمی تیندابه)

بزه ده توانم بلیم تگمر لایمنیکی کارساتی نتموهی کورد لهودا بی
که به دینژایی سمدان سال خزی و خاکه کمی و هموو شتیکی گیاندار
و بی گیانی نیو نیشتمانه کمی له لایمن دمه لانداری سی نتموهی
زانموه داگیرکرای، نوا لایمنه کمی دیکمی کارساته که نهمه بهر کام
لهم سی نتموه زاننمی کوردستان به ولاته کمپانوه گرنهراوه
سردهمینکی دورو دریز خاوهی نیمپراتزیه کمی ملهوی چنگ به
خوین بوون. همرهک لهم نیمپراتزیه بانه خودانی میژویه کمی سمدان
سالمی په لاماردان و داگیرکردنی ولاتانی تر و کزیله کردنی گه لاتی تر
بوون. همره که بیان به نندازهی دهقاتی روهبری خاک و نیشتمانی
خزبان خاک و ولاتی نتموه کانی ترمان داگیر کرده بو... همره که بیان ده
نهمه ندهی ژماره ی کسانن نتموه کمی خزبان خلیکی نتموه کانی ترمان
کزیله کرده بو.

تگمر دینن کوردستان کاروانسرا و هوه لاین نامالهی په لاماری
ژوری نئم نیمپراتزیه بانه بوون، نوا نیمرژ دوا پاشاوهی نئم
نیمپراتزیه بانه و دوا ولاتی ژندهستمی وچه میرانگه کانپانه... تگمر
دینن نتموهی کورد هوه لاین کینلگی تاقیکردنوهی کوشتن و
سهرپراندن بو بی بز نئم نیمپراتزیه بانه، نوا نمرر دوا کینلگی
کوشتن و لمانوردنی به کزمله توره کانبان.

لام وایه پیشی کزنه پورستی و گیانی شولیتیمزم له نیو نئم
ولاتانمی کوردستانان پنه گرنهراوه له داگیرکردنی سمدان سالمی

ولایتی ترو له داگیرکردنی تا نیمه‌ری کوردستانهوه سرچاوه ده‌گرن، چونکه ناسیونالیستان و شوقینبیستانی نم نهموانه، له پرۆسمی داپلۆسیخی خه‌لکی دیموکراتیخوازی نهموه‌که‌یان و ، له پرۆسمی کزله‌کردن و لغاوردنی نهموه‌ی کورد دا، هیزو رزه‌ی رۆسی و ته‌خلاتی خزیان له میژوی خویش‌نژانه‌ی نیمه‌راتزیه‌کانیان و له کولتوری نینگه‌تیشیانه و داپلۆسینهرانه‌ی نهموه‌کانیانوه هه‌لدنجه‌ن، نم میژوو کولتوره‌ گه‌وره‌ترین سامانیکه که ناسیونالیستانی تورک و عه‌رب و فارس پشتی پنده‌هستن و به‌هشیک میزنی سه‌روه‌ی قومی خزیانی ده‌زان و ده‌یانوی له‌بیر و ناگایی (هوشیاری) و ساپک‌لۆژی‌های قومی و کومه‌لایه‌تی خه‌لکی نهموه‌کانیاندا بیانیه‌نهموه، نموان له‌کاتیکدا کورده‌ستان به‌میراتیکی (شهرعی) نیمه‌راتزیه‌کانیان داده‌نهن، نمو له‌دریژه‌ پنداتی داگیرکردنیدا شانازی و بیره‌وری قومی خزیان و (سه‌روه‌ی) باپیرانیان ده‌دۆزنهموه

مرۆف تنیا گیانله‌برنکی کومه‌لایه‌تی نییه، به‌لکو گیانله‌برنکی نهموه‌پیشه، رانا مرۆف تنیا به‌ره‌می واقع و ده‌وره‌یه‌ کومه‌لایه‌تییه‌که‌ی نییه، به‌لکو به‌ره‌می ده‌وره‌یه‌ واقع نهموه‌یه‌که‌ه‌شیه‌تی، چونکه‌ هه‌ر ده‌وره‌یه‌ریکی کومه‌لایه‌تی سه‌روشت و بوونیکی نهموه‌ی هه‌یه، که له‌ته‌لجاسی پرۆسه‌یه‌کی هاره‌شی میژوی سهدان‌ساله‌ی نمو کومه‌له‌ خه‌لکاندا دروست به‌وه که له‌سه‌ر به‌ک خاک ده‌ژین و به‌به‌ک زمان ده‌په‌شن و پرۆیه‌رووی چاره‌تووسینکی هاره‌ش بوونه‌توه، بزه‌ مرۆف وه‌ک ئه‌ندا‌مینکی نهموه، به‌ر له‌هه‌موو شتیک به‌ره‌می نمو میژوو و کولتوره‌یه که نهموه‌که‌ی له‌پرۆسی بوونی

باهتیانه و میژوریانهای خزدا هیناوهته بهرهم، نم کولتور و میژوره بهردی بناغی کسابهتی و خاصیهتی و نکچوری گشتی نتموه که دپاری دهکن.

بهلام بهر پنیهی جیاوازیهکی تاییهتی له نیوان ناستی هوشیاری و کولتور و دمرکردن به بهرژوهندی نتموهیی و چینایهتی نتموامانی نتموهدا هیده، تموا پررسی کارتینکردنی لایمنه پزوهتیف و نینگهتیقهکانی نم کولتور و میژوره سروشتیکی نیسیبیانه به خوی دهگری و له کسینکوه بز کسینکی تر دهگژوردی، بی نوعی نم جیاوازیه تاکه کسبیانه خاصیهتی گشتی سایکولوزیا و داب و نمریت و ترادسیونی نتموه که بهرینتموه.

لیره شتینکی سروشتیه و بگره میژور کرده که جیاوازیهکی چوناپهتی قول، له روی هوشیاری نتموهیی و داب و نمریت و کسابهتی و سایکولوزیهوه، له نیوان کسانتی نتموه بهکی چهوسینمر و سردهست و له نیوان کسانتی نتموه بهکی چهوساره و ژیر دهستدا هببی، چونکه نم دوو نتموانه له پررسی میژوری خویاندا دوو جزره کولتور و بهسرهاتی میژوری تمواو لیک جیاوازیان هیناوهته بهرهم (دباره وهک کولتوری زاننا) بهکمیان، میژور و کولتوری کزله کردنی نتموهی تر و داگیرکردنی خاکی خفلکی تر، دووه میان میژور کولتوری ژیر دهستی و خعبات بز سر بهخویی و نازادی. دباره نم دوو دباره باوهی میژور و کولتوری هر دو لا بهر مانابه نیبه که له بهکمیاننا گیانی دیموکراتی و بهرنگار بوونوره نیبه و له دووه میشمان گیانی زرداری و داپلزیین نیبه. بهلام به رای من توخهکانی نم جزره گیانه پزوهتیقه لای بهکمیان تینگهتیقه، لای

دوهمیان ناتوانن به ناسانی بینه دپاردهی باوو سره کی. نایا میژووی خورنیزوانی سدان سالی نه تموه کانی وه ک تبتگلیز، فرهنسایی، تورک، عرب، فارس... که ناسیونالیستانی نم ندموانه شانازی پتوه ده کم، له سایکولوژی او بیری زلریمی خفکی نم ندمواندا سراونه تموه!؟ (میلان کوندر) جوانی بزچووه که دملی: نه تموه گموره کان خویان پی نمره... چونکه خویان به دروستکوری میژوو داده نین^(۱) بلی... ناسیونالیسته شوقیتیبه کانی تورک و عرب و فارس سروروی قومی خویان لو میژووه دا ده بین که لیمپراتوریه کانیان به ویزان کردن و تالان کردن و لاتانی ترو کزله کردن نه تموه کانی تر دروستیان کردوه. نموان هیشا به بیرموری و خدیال و (سروروی) نمر رلژگارانوه ده نین کاتی شمشیری باپیرانیان هینده به زهر بوو که ده پتوانی له چمند ولات و کیشورننگدا سر به پهنی... کاتی له ولاتانی ژیر ده ستیاندا به نرخترین شتومه کیان تالان ده کرد و جوانترین کیژ و نافرعتیان هیلده بژارد و ده بانکردنه (جوار) شوره سووره کانیان و کمیزی و خزمتکاری ماله کانیان... بویه نموان، تا کزله می کولتوری نیگه تیفانه و میژووی داپلوسیته رانی نه تموه که بیان بن، ناتوانن له روانگی شارستانی و دادپوروی و مروف دستبیموه دان به مافی دیموکراتی خفکی ولات که بیان و دان به مافی بریاردانی چاره نروس نه تموهی کورد دا بنین. نموان که له پیشمی گوشتن و داگیر کردن به ولوه کارنکی تر نازانن، نازادی و سروروی خویان له کزله کردن و لغاوردنی خفکی تر دا ده بین.

با له نیران ده بیان و سدان کاره ساتی خورناری کم ویندا، وه ک نمونی نم (رهسناپه تیبه) میژوویمی داگیر کرانی کوردستان

بهرارودی نیوان روداوونکی دیزین و روداوونکی هارچمخ بکمین .
 میژوو نووسی کورد عهدولقادی رؤستمسی باهان له کتنبه میژوویمه
 به نرخذکهپدا (سیر الاکراد - رهوشی کوردان) باس دهکات، کاتی
 لشکری نیسلام بز گزیله کردنی نهتموهی کورد دروزه به داگیرکردنی
 کوردستان دمدات، له نارچی شارنوو و پاوه توشی بهرمتگار
 بوونوهی سختی کوردهکان دی که داگزکی له خاک و مال و ناپدپالی
 رچی خزیان دهکمن . دواي شهرنکی گرم کوردهکان دهشکین، نیتیر
 وهک نوسر باس دهکات:

(لشکری نیسلام سی شوو سی رور خملکیان کوشتا له نهلمامدا
 لاقاوی خوین له قمد پانی کینر وهک چهه هستا... ههموو کوردهکان
 کوژان... تن و مندالیان به نسبه لشکری عرههه بوو... ژندهکانیان
 داگیر کران. (۱)

تاها چ جباوازیبدهکی چوناپهتی له نیوان نم جزوه پهلاماردانه و
 هیزشدهکی ۱۹۸۸ئ، ئنقالهکانی سریای داگیرکردنی عیراق بز سمر
 تاوچهکانی گرمبای و قهرداخ و دولی جاقایمتی و دهشتی هولنیر و
 بادیتان و... هتد هههه کاتی به هزاراتیان لغناو برور، به هزاران کیژ
 و تافرهتی کوردپان به پینی (شعاهمت) و (کراممت)ی قهومی زهوت
 کردن و بهشیکیان له پاداشتی کزدهکی (قهومی) قادسیددا پهواندی
 عهمان و هتدی له پایتهختهکانی ولاتیانی کنداو کردن، تا لوی وهک
 کالآپهکی همزان هراج بکرین!! تاها ناونانی نم هیزشه فراوانه به
 (ئنفال) کارنکی رنکووته، بان هولنابنیکه بز تیژکردنی بهری
 (قهومی) عرههه تا بیتموه پیریان که نیوان هسان میژووی
 باپیریانیان دووباره دهکتموه که له ناپهی (ئنفال) ادا باسی لیره

گزاره ۱۱

تاها نعو هممو درندایه تیبه کم وینته می سویای درنده ی عیراق، یان
لشکری سرپه ننی نیران، یان جعفرمه گانی تورک له کوردستاندا
دهنویان هینستیر یاه کی گاتیبه، یان درندایه تیبه کی په سینه و پشت به
خیزویه کی دورود ریژ و کولتورونکی داپلر سینهرانه دهستی ۱۱
نه گهر دونی هرسی نیمپراتوریه داته پیوه کی روزهلات به نهی
تایستی نیسلاموه هزاران تاوانیان بهرامبر به خفلکی خزیان و
نتموه گانی تر کردین، نوا نمرز وچه میراتگره کانپان هسان تاران،
به لام بمجورونکی درندانه تر و به ری و شونی مزدیرانه درهوق به
نتموه ی کورد ده گن، هیزی راحی و نمخلای خزشمان، پیش هممو
شتیک له میژوی خونریزانه ی نیمپراتوریه کانپان و له دروزه پندانی
داگیرکردنی کوردستان وموده گرن!

ناخز نتمه کارنکی رنکوته، یان نهمامینکی حقی نهم کولتور و
میژوه و نهمامینکی لژیکی داگیرکردنی تا نهمتای کوردستانه، که
تورکیا، عیراق و نیران، له هممو ولاتانی تری تاوچه که زیاتر رونی
دیکتاتوری فاشی، کوزنپهرست، ره گزپهرست تیردرستان به خزیانوه
دیوه ۱۲

تاها تنیا رنکوته یان نهمامینکی لژیکی داگیرکردنی کوردستان و
کزیله کردنی نتموه ی کورده، که له نیو زیاتر له بیست دولتی
عهره بینا گیانی شوقینیزی عهره یی و ره گزپهرستی له عیراق و
سوریدا له هممو ولاتانی تری عهره پ بهیتر و پهلوتره ۱۲
نه گهرچی مانوه ی کوردستان به ژیر دستهی نهم دوله تانه، پیش
هممو کمینک کارساتنکی مادی و راحیه بژ نتموه ی کورده، به لام

وا دزائم نتموه سردسته‌گانی نم ولاتانش له ژیر دستکردنی نتموهی کورد دا، توشی به‌لاو کزلیبی دهن. کانی خزی که مارکس ده‌پگوت نتموه‌په‌ک ناتوانی نازاد بی نه‌گنر نتموه‌په‌کی ده‌که بچوسیتیتیموه، نم قسمی هر مهبستیکی نعلاتی نمور، به‌لگر لام وایه له تاورژکدا مهبستی نمورور که چوساندنیموهی نتموه‌په‌ک له لایهن نتموه‌په‌کی تروره زمیتمی به پیت یز سره‌مندانی تیررد و داپلوسین و کزنه‌پهرستی و شوقینیزم لای نتموهی سردست دروست ده‌کات و رهوش و داب و نمریت و سرجمی ژانه رزه‌په‌کمی دشینونی. بزه لای واپور چارگمی خسیسی نینگلیز داگیرکردنی تیرلندا‌په. هروا له‌پن لای وا بوو که رشمی کزنه‌پهرستی له روسیادا، له کزله‌کردنی نتموه غمیره روسه‌کانموره، سرچاوهی گرتوره.

داگیرکردنی کوردستان و چوساندنیموهی نتموهی کورد، به درژا‌په ده‌پان و سمدان سال شیره داپلوسین و تیررد و کولتوری تایبستی خزی هیناوته بهرم و کردونی به بهشیکی نوزگانیکی له داب و نمریت و ترادیسون و کولتور و ژانی سیاسی و فیکری نم کزملگانا‌په. چونکه له بنه‌رندا به زهری نم تیررد و داپلوسینه خورتاریبه، نتموهی کورد له نیز سنوری نم ده‌وله‌تانددا راگیراره. لام وایه تا نمور رژهی نتموهی کورد ژیر دستمی نم ولاتانه بی، نمورا نم تیررد و زهر و زهنگه وه‌ک پیناوستیبه‌کی حمیاتی نم کزملگانا‌په ده‌بی. به واتابه‌کی‌تر تا کوردستان ژیر دستمی نم ولاتانه بی، ناسان تبهه و ره‌نگه مه‌مال بی، دیوکراسی راستمقیته له هیچ کام له ولاتانی تورکیا، نیران، غیراق و سوریا‌دا بچمسی(+) .

دهی نمه نمواجه ساخته بی که نتموهی زال و چوسینور دهی
 بیبات. چونکه رژی له رژیان نگور دیوگراسی راستمقینه لم
 ولاتاندا پیاده بگری نوا مانای وایه نو نازادیمش به نتموهی کورد
 دهی که بدمستی خزی چارهنورسی خزی به مانوره له گمل نم
 نتموانه، بان جیاهونموو سرهخوزیرون. دهاری بکات.

هیشتموهی کوردهستان، به دور له رست و نهرادی نتموهکمی، له
 نیو قموارهی نم ولاتاندا پیوستی به برهمهپینان و سرلغتی
 برهمهپینوهی تیریز و زهر و زهنگ و داپلوسین هیده. نمه
 راستیمیه که که داخهکم تا نیستا هیزه دیوگراتهخواز و چدپ و
 مارکسیهکاتی تورک و فارس و عرهبی عیراق و سوریا دهکیان پی
 نه کرده، بزیه نک هر داکزکی له مافی بریاردانی چارهنورسی گملی
 کوردستان ناگن بهلکو بی باکانه (لا آهالی) سرلجی داگیرکردن و
 الحاق کردنی کوردستان و نهمامهکاتی دمدن بگره زلرهمان کوردستان
 به پیشکی نهدی نهممانهکمی خزیان دهزان و رهک هر
 شوقینیس و کولونیالیستیک، سرهخوزی کوردستان به لهتکردنی
 خاکی (پیرز)ی خزیان دادهنن.

برای من بز نموهی نم هیزانه و نتموهکاتیان، زووتر له تیریز و
 داپلوسین دهرازین و، بز نموهی دیوگراسی راستمقینه له ولاتنکاتیاندا
 بچوسین دهی بهکینک له هزکاره سرهکویهکاتی دیاردی داپلوسین و
 نهرونی دیوگراسی، که داگیرکردنی کوردستانه، بنهر بگری، بزیه
 دهی توان نک هر دژی مافی بریاردانی چارهنورسی نتموهی و
 نیشتمانی کورد نهن و، به دروشمی سرابیانمی نوتونومی خوشیان و
 خلیکی ترش هلمتسهلمتین، بهلکو دهی له رزی پیشموهی

داخوایکارانی نم مانوه بن. چونکه گیشتی ندموهی کورد به مانی برهاردانی چاره‌نوس و سرمدخیزی نه‌شتمانی، بزوزوای دمه‌لأندار و هیزه کوزنپهرسته‌کاتی نم ولأتانه له زه‌قصرین بهمانی نه‌ستهبند و صلهرزی و زه‌تکردنی دیوگراسی بینه‌ش ده‌کات.

سهرچاوه و پراونزه‌کان

- ۱- برهانه، رۆژنامهی (کۆمار) ژماره ۱/ سهند خنزطومی. ۱۹۹ ل ۱۲۷.
 - ۲- برهانه: هه‌ل‌القادر این رستم باهان، سهر الاکراد، سهرچاوهی پنه‌شوو.
- ‡ به پشت به‌سات بهم بزچورته به گوماتوه بز نو پرۆسه ده‌وگراتیبه ده‌رواتم که له بدکیتی سزلیه‌تبا سری هه‌ل‌ناره. چونکه رنگه دوو رنگا هه‌یی: بان سهرگرتی ده‌وگراسی راسته‌قیه که مانای هه‌لو‌شاندموهی نم بدکیتیه ناده‌په‌روس‌به‌ی به‌سر زۆبه‌ی کۆماره‌کاندا سه‌په‌نداره و به زه‌ری کوشتن و به‌ین راگیراره. بان پاراستنی نم له‌واره لیدرالیبه، که نه‌میش به‌هه‌مه‌په‌نانه‌وهی ده‌یکتانه‌زی و زه‌رو‌زنگی گه‌ره‌که، وانا تیکشکاتی پرۆسه ساوا‌به‌کهی ده‌وگراسی.

11

هزوتنه وهی رزگار یخوازی کوردستان
دبارده به کی میژوویبه

بدشی یه کهم

دهرباره‌ی ناوهرۆک و ئامانجه‌کانی بزوتنه‌وه‌ی رزگاربخوازی کوردستان

وته‌په‌ک

نەتەرە‌ی کورد بە گشتی و بزوتنه‌وه رزگاربخوازه نیشتمانیه‌که‌ی
بە تابه‌تی رۆه‌ه‌رووی مه‌ترسینگی ئەوتز هه‌روه‌ته‌وه که هه‌ره‌شه له
سه‌رجه‌می هه‌رونی نەتەرە‌هه‌یه‌مان ده‌گات. ئەم مه‌ترسیه‌یه‌ش له سه‌رنه‌که‌وه
له‌وه دابه که رۆشه شۆقه‌نیه‌سته داگه‌رکه‌ره‌کانی کوردستان، به‌په‌ی
په‌لاتینگی فراوان، هه‌ولی تواندنه‌وه و له‌ناوهردنی فیزینگی و روحی
گه‌لی کورد ده‌ده‌ن و، به هزی نه‌هه‌رونی ده‌په‌رگراسی و تزمی ناستی
سیاسی و راده‌ی شارستانی کۆمه‌لگه‌کانیانه‌وه، له‌وه ده‌چی توانیه‌یه‌مان
هه‌زیاری کۆمه‌له‌یه‌تی زۆه‌یه‌ی خه‌لکی ته‌نک به‌دن تا ته‌راده‌یه به
نه‌فه‌یونی نایه‌په‌رلوژی‌های هه‌ره‌جوازی گه‌یه‌یه‌مان به‌گه‌ن، که نه‌ک هه‌ر له رۆی
سیاسه‌تی چه‌وساندنه‌وه و له‌ناوهردنی گه‌لی کورد به ده‌نگ نه‌به‌ن و
له‌یه‌مان هه‌یه‌ته شتینگی ناسایی و سه‌روشتی، یان مافی هه‌راره‌انی
چه‌ره‌نوه‌سی په‌ره‌وانه‌یه‌مان، به‌لکه‌و خاکی کوردستانیه‌ش به سه‌رله‌کی
نه‌به‌دی خه‌یه‌مان به به‌شینگی دانه‌هه‌راو (هه‌په‌رزی) نیشتمانیه‌که‌ی خه‌یه‌مان

داین. به واتا په دی نزمی هژشپاری سیاسی و راده ی شارستانی
 و کولتوری نم کزمه لگایانه و گڼو پرونیان به تمغیونی ناپدولوزیای
 بورجواری شوځننې پرونده ته هزی نده ی بهشی زوری خه لکی نم
 ته تموانه درک به مانا و جدوه دری نازادی خزان ته گمن بهو پی نه ی
 ته تموه به ک، مارکس گوته نی، ناتوان نازادین کاتی ته تموه به کی تر
 ده چوسینیتوره.

لا په نه کی تری نو مه ترسی به به رای من، له رده دابه که بزوتنه وه ی
 رزگار پخوازی نیشتمانیی کورد له گڼو او و تنگو چله مه به کی فیکری،
 سیاسی و کزمه لایه تیلدا ده زی و، سه ره رای نو همرو قوریانییه
 مدزنه جزیره جزرانه ی کزمه لانی خه لکی کوردستان دایانه، که چی
 هینستا بزوتنه وه که پان به گشتی، پان له مهر به شپنکی کوردستاندا
 نه بزته نو چونا په تیبیه به گگرتوره نوییه ی که به پنی پروگرامنکی
 زانستی ناصانچ و ستراتیژی خزی دای بزنی و بتوانی کزمه لانی خه لک
 له ده روه ی خزی کویکاتوره و به ره و سرکه وتن ربه راهه تیبیان به کات.
 لم باساندا هدرل ده دم هندی پرسیار و بهرورای خزم، وه ک
 نووسرنک، سه به ارت به سروشت و ناوه و رزک و هندی لایه نی
 فیکری- ناپدولوزی بزوتنه وه که به خمه روه، که زیاتر به مده سستی
 بهرکرنده و پرسیارکردن نه ک ده ستنیشان کردنی چاره سر بز
 گبرو گرفته کان، چونکه نه مه پان کارنکه ده بی به کومه ل نه بام بدری.
 له کاتیکندا بزوتنه وه ی گه لی کورد بزوتنه وه به کی رزگار پخوازی
 نیشتمانییه بزچی له سنووری بزوتنه وه به کی نه ته وه بی خاوه ن ناصانچی
 دیو کراسی ته سکلنا تنگه بهر کراوه؟ نایا نم دیارده به بارودوخنکی
 به به تی میژوی سه پاندووه تی پان به هزی لارازی بزوتنه وه به،

با خود نه نجاسی سروشتی سهرگردا به تیه که به تی؟ نایا ته تنگوچه له موی بزوتنه موی که ته تنگوچه له موی فیکر و نایدیوولوزهای سیاسی سهرگردا به تیه که به تی یان شتیکی تره؟ نایا سروشتی خزه له سپرانه و پهیره و کاراته‌ی هیزه سهره کچه کانی نهور بزوتنه موی که دیارده به دکی رنکه موی یان پندای سته به کی چه قیبه؟ نایا بزوتنه موی کورد به شتیکی له بزوتنه موی دیوگراسی نهو ولاتانه‌ی کوردستانیان به سهر دابهش کراوه و، برونی دیوگراسی لهو ولاتانه‌دا چاره‌سری مسه له‌ی کورد ده‌کات یان نالوز تری ده‌کات؟ نایا جیاوازی له نیوان فزناخی نهمروی کزمه‌لگای کوردستان و کزمه‌لگای نهو ولاتانه‌دا نیبه؟ ناخو پهیره ندی نیوان بزوتنه موی کورد و بزوتنه موی دیوگراسی له مهر به کینک لهو ولاتانه‌دا له سر بنچسته‌ی و دانان به تهاوی مانه‌کانی به کتری دامه‌زواوه یان پنهوند به کی لاسه‌نگه و ره‌نگاند موی لاسه‌نگیبه با به تیه که‌ی پهیره ندی نیوان هه‌ردوو نه‌توه‌یه؟

نه‌وا سه‌ده به ک، یان هه‌ندیک لایان وایه زیاتره، بزوتنه موی نه‌توه‌یی کورد ره‌ک دیارده به کی با به تی و میژوی سهری هه‌لداوه، کچی تانیسنا له هیچ به شتیکی کوردستاندا، له بهر کزمه‌لنیک هزکاری با به تی و خزیی، ناهوری و سیاسی، ناوخزیی و ده‌ره‌کی، نه‌یتوانیوه به نامانج و ناواته سهره‌گیبه که‌ی خوی به گات که دامه‌زاندنی ده‌وله‌تی نه‌توه‌یه، بهو پنیبه ده‌لی: (پنیکه‌پنانی ده‌وله‌تی نه‌توه‌یی رینباز و-ناواتی- هه‌موو بزوتنه موی به کی نه‌توه‌یه) (۱) به‌لام نم بزوتنه موی به، له پرزه‌سی گه‌شه‌کردن و خه‌باتیدا کزمه‌لنیک گزواتکاری چونا به تی به سهر فیکر و سروشت و هیزه کزمه‌له‌یه تیه کانییدا هاتوون و پراپه‌ر ناوه‌روک و خاسبه‌ته‌کانی

بزوتنه‌وهی رزگار، خوازی نیشتمانی وه رگرتوه که سهریاری نامالجه نه‌تموه بیه‌کانی نامالجهی کومه لایه‌تیشی که وتخته نه‌ستو.

ناکوکبیه‌کانی نهر بزوتنه‌وه که و تنگ‌وچه‌لمدی لیبری و سیاسی نهر هیزانه‌ی سهرگردابه‌تی ده‌کن لهو راستیبه ناگورن که نهم بزوتنه‌وه به بهره‌مینکی سروشتی پیناوستیبه بابه‌تیه‌کانی ژانی ناپوری و نه‌توره‌یی و سیاسی کومه‌لگای کوردستانه، وه‌ک ههر بزوتنه‌وه به‌کی رزگار، خوازی، له بنچینه‌دا به هزی ناکوکی توندی نیوان کومه‌لاشی خه‌لکی کوردستان و نیوان ده‌سه‌لاشی کولونتیالی و نه‌مچه کولونتیالی بینگانه‌وه سهری هه‌لداوه، بهر نامالجه‌ی نهر ناکوکبیه چاره‌سهر بکات که هه‌مور و نگاهه‌کی له روی گه‌شه‌کردنی ناپوری، کومه‌لایه‌تیی، سیاسی و کولتوری گه‌لی کورد برپوه.

نه‌گهر بزوتنه‌وه‌ی نه‌تموه‌یی له ولاتاتی نه‌ورویادا سروشتی شوژی بورجواری دژ به فیروه‌لیزمی بری، له بنچینه‌دا به هزی گه‌شه‌کردنی بابه‌تیبانه‌ی په‌پوه‌ندیبه‌کانی ناپوری سهرماهداری و پیناوستی دروست برون‌ی بازاری ناوه‌ندی و په‌کخستنی هه‌رنه‌ه فیودالییه لینگدا براره‌کانه‌وه سهریان هه‌لدا‌یی، تها نهم بزوتنه‌واته لای نه‌تموه ژیر ده‌سته‌کان بهر نامالجه بروه نهر کینشه دهره‌کبیه چاره‌سهر بکری که بزته هزی نه‌وه‌ی نه‌تموه‌ی ژیرده‌ست له‌لایهن نه‌تموه‌ی به‌هیز و ده‌سه‌لانداری بینگانه‌وه به‌چوسیندرینه‌وه- به واتابه‌کی دی ناکوکی بابه‌تی ناپوری له نیوان په‌پوه‌ندیبه‌کانی ناپوری فیودالی و په‌پوه‌ندیبه‌کانی به‌رده‌مهیناتی سهرماهداریدا شیوه‌ی کینشه‌ی نه‌تموه‌یی به‌خز گرتوه- بزیه خه‌بات له پیناری دامه‌زراندنی هه‌وه‌متی سهره‌خز وه‌ک پیناوستیبه‌کی ناپوری، به قوئاخینکی

گرنگ و پیوستگی گمشده کردنی سرماهداری داده‌ندری- پیم وایه لم روانگه‌دهوه برو لینین نمو باهدهخی به مهسه‌له‌ی مافی چاره‌توسی نه‌تموه‌کان ده‌دا و به گرمی داکزکی لیده‌کرد، چونکه سه‌رهای ناوه‌رؤکی نپنسانی و ره‌وای نم مافه، به رنگی سه‌ره‌کی گمشه‌کردنی نم نه‌تموانه‌ی ده‌زانی.

لم بزچرونه‌ه به‌رای من بهین چاره‌سه‌رکردنی نمو ناکزکیبه ده‌ره‌کیبه‌ی بزوتنه‌وه‌که‌ی خولقانده‌وه، واتا بهین گه‌بشتنی نه‌تموه‌ی کوره به مافی به‌یاردانی چاره‌توسی، رنگای سروشتی نه‌به‌رده‌م گمشه‌کردنی سه‌رجه‌می ژبانی مادی و روحی کومه‌لنگای کوردستاندا به به‌سترای و نیمچه به‌سترای ده‌مینتته‌وه و، نه‌تموه‌ی کوره نه‌ک تنیا هر دپل و بی‌صاف ده‌ی به‌لکو له به‌رامهر پاراستنی ناشتی جیهان و گمشه‌پیدانی شارستانی سه‌رده‌مدا بی‌ترکیش ده‌ی. چونکه زه‌فتکردنی مافه‌کانی نه‌تموه‌ی کوره، له پنجینه‌دا، زه‌فتکردنی نه‌رکه‌کانیشیه‌تی.

به‌لام بز نه‌وه‌ی بزوتنه‌وه‌ی کوره بتوانی نم ناکزکیبه ده‌ره‌کیبه چاره‌سه‌ر بکات و نه‌رکی میژووی خزی به نه‌لجام بگه‌به‌نی، نمو پیوسته به‌رنامه و نامالجیکی زرگارخوازانه‌ی هه‌ی. لام وایه نه‌برونی نم به‌رنامه‌به بزوتنه‌وه‌که‌ی توشی ته‌نگرچه‌له‌مه‌به‌کی فیکری کرده‌وه، وه‌ک له به‌شینکی ترده باسی ده‌که‌ین.

له‌نه‌لجاسی ته‌نگرچه‌له‌مه‌دا به‌رای من ناکزکیبه‌کی نپوخزی له نپوان ناوه‌رؤک و نامالجی بزوتنه‌وه‌که، وه‌ک بزوتنه‌وه‌به‌کی زرگارخوازی نبشتمانی و له نپوان سروشت و نامالجی لابه‌نه خزیبه‌که‌پدا سه‌ری هه‌لداره چونکه نم لابه‌نه نامرازه خزیبه له جیاتی نه‌وه‌ی پالپینه‌نر

و گه‌ش‌پینده‌ری بزوتنه‌وه‌که بی‌ بزته چه‌پەر و رزگر له‌په‌رده‌م بهره و
 پش‌چوونی سروشتی‌بانه‌پدا- به‌واتا‌په‌کی دی نا‌کوکی نینو‌خزی
 بزوتنه‌وه‌که له‌وه‌دا خۆ‌ده‌ن‌ن‌تی که نامرازه خزی‌په‌که‌ی/
 سه‌ر‌کردا‌په‌تی‌په‌که‌ی له‌جیاتی نه‌وه‌ی بزوتنه‌وه‌که به رهبازه
 سروشتی‌په‌که‌ی خزی‌دا روه و نامالجه می‌زو‌وپه‌که‌ی، که مالی
 به‌راردانی چاره‌نو‌سه، به‌ری نه‌وا بهره و نامالجه لاره‌کی جلم‌و‌کنشی
 ده‌کات و سروشتی خزه‌له‌په‌سیرانه‌ی خزی پیوه ده‌ل‌کینی. هه‌روا
 سه‌ر‌جه‌می ناوه‌رزک و نامالجه رزگار‌بخواری نیشتمانی له هه‌ندی
 داخواری و نامالجه دی‌و‌کراسی و ده‌ست‌که‌وتی ته‌س‌کنا چر ده‌کاته‌وه.
 لیره‌وه جه‌وه‌هر و ناوه‌رزکی رزگار‌بخواری نیشتمانی له بزوتنه‌وه‌که
 داده‌رن‌دی و ده‌کرتنه بزوتنه‌وه‌په‌کی نه‌ته‌وه‌ی ته‌نگه‌به‌ر و به‌شیک له
 مه‌سه‌له دی‌و‌کراتی‌په‌کانی تری نیو نه‌و و لا‌ئانه‌ی کورد‌ستانیان به‌سه‌ر
 دا‌په‌ش‌کراوه، وه‌ک مه‌سه‌له‌ی نا‌فره‌تان، مه‌سه‌له‌ی زوی و زار
 و.....هتد. له کاتی‌کنا جیا‌وازی‌په‌کی چزنا‌په‌تی له نیوان قو‌ناخی
 می‌زو‌ویی نه‌مر‌وی گه‌لی کورد و نه‌و گه‌لانه‌دا هه‌په. چونکه نه‌وان له
 می‌زه نه‌و نا‌کزی‌په ده‌ر‌کبه‌بان چاره‌سه‌ر‌کرد‌وه که له نیوان نه‌وان و
 ده‌سه‌لانی سیاسی نه‌ته‌وه‌ی به هین‌تری بی‌گانه‌دا هه‌پو. نه‌مر‌و نه‌و
 نه‌ته‌وانه، سه‌ره‌رای جیا‌وازی راده‌ی گه‌شه‌کردنی کومه‌ل‌په‌تی‌بیان له
 قو‌ناخی سه‌ره‌په‌داری په‌په‌وه (ال‌راسالیه‌ التابه‌)دا ده‌ژین. له
 کاتی‌کنا گه‌لی کورد هین‌تا له سه‌ره‌تای قو‌ناخی رزگار‌بخواری
 نیشتمانی‌په‌وه، مه‌ترسی سامناک هه‌ره‌شه له سه‌ر‌جه‌می بوونی
 نه‌ته‌وه‌ی ده‌کات. پین واپه به‌ی چاره‌سه‌ر‌کردنی نه‌م نا‌کوکی‌په
 نینو‌خزی‌په ناسان نیبه بزوتنه‌وه‌که به‌توانی نا‌کوکی‌په ده‌ره‌کی‌په‌که، واتا

ناکوزکی نینوان نتهوهی کورد و دهسه‌لانی چهوسپهنه‌ری نتهوهی بینگانه، چاره‌سدره‌بکات که بزوتنه‌وهی که وه‌ک دپارده‌به‌کی میژوری له نهلجاسی نهم ناکوزکیبه ده‌ره‌کیبه و به نامالجبی چاره‌سدرکردنی له دایک بروه.

با عیراق بزغرونه بپهنه‌وه:

نمو کاته‌ی گهلانی عیراق له‌ئیز دهسه‌لانی کولونیا‌لیزمی به‌رتانیا‌دا برون ته‌مالجبی هدروو بزوتنه‌وهی رزگار‌یخواری گه‌لی عه‌ره‌ب و کورد له عیراق‌دا نه‌وه‌بو ناکوزکی نینوان نهم بزوتنه‌وه‌به و نینوان دهسه‌لانی داگیرکهری بینگانه چاره‌سدر بکات. نازاد‌بوونی عیراق له چنگی کولونیا‌لیزم نهم ناکوزکیبه‌ی بز گه‌لی عه‌ره‌ب له عیراق‌دا چاره‌سدر کرد. به‌لام‌ نا‌با ناکوزکی نینوان گه‌لی کورد و نینوان دهسه‌لانی بینگانه چاره‌سدر کرا؟ نا‌با نهم دهسه‌لانه نوبیبه‌ی جینگای دهسه‌لانی پنشوری گرتوه. به حوکسی ناوه‌روکی شوئینستانه‌ی و خاسیته‌ی ناسیایانه‌یه‌وه، درندانه‌تر له‌گه‌ل گه‌لی کورد ره‌فتار ناکات ۱.

کولونیا‌لیزمی به‌رتانیا له گه‌ره‌ی داگیرکردنی عیراق‌دا نهم مه‌ترسیبه‌ی بزسدر برون نتهوه‌ی گه‌لی عه‌ره‌ی عیراق نه‌بو که نه‌رز دهسه‌لانی شوئینی تورک و عه‌ره‌ب و فارس بزسدر بوونی نتهوه‌ی گه‌لی کورد هه‌بانه. چونکه مه‌سه‌له‌ی تواتندنه‌وه‌ی گه‌لی عه‌ره‌ب و به ئینگلیزکردنی ولانته‌گه‌ی له گزوتنا نه‌بو. گه‌لی عه‌ره‌ی عیراق له سایه‌ی داگیرکهردا رووبه‌رووی نهم مه‌ترسیبه نه‌بیزه - بز نمونه - که گه‌لی عه‌ره‌ی نه‌لج‌زایر له سایه‌ی کولونیا‌لیزمی نه‌ره‌تسادا تووشی هاتبو. چونکه خودی به‌رتانیا ده‌وله‌ته‌گه‌ی وه‌ک ده‌وله‌تینکی عه‌ره‌ی داتاشی و له‌وه‌ش زیاتر به زه‌بری گولله و نیزه‌ی

سرباکی خزی کوردستانی خوارووشی پنهولکاند. ههروا زمانی عهدهی له ههموو بواره کانی خرنندن و نووسین به کار ههتانفا زمانی رهسی بوو. سروشتی کۆلۆنیالیزه کردنی عیراق تهواو جیاواز بوو له سروشتی کۆلۆنیالیزه کردنی نهله زایر. چونکه کۆلۆنیالیزمی فهره نسا ههر بهوه نهوه ستابوو و ولاته که تالان بکات و بیکاته بازارنکی داخراوی خزی به لکو دهه وهست به درندانه ترین شیوه خه لکی نهله زایر له نیوخزیدا بتوینیته وه و خاکه کهشی بکات به بهشینگ له نیشتمانی (بیرۆزی) خزی. ئایا چ جیاوازی به ک له نیوان سروشتی داگیر کردنی نهله زایر له لاهه ن بورجواری فهره نسا ره سروشتی داگیر کردنی کوردستان له لاهه ن بورجواری تورک و عه ره ب و فارسه وه هه به؟ ئایا مه ترسی بورجواری ئه م نه ته وانه بۆسه ر بونی نه ته وه یی کورد ده قات زیاته ر نیبه له مه ترسی دینی کۆلۆنیالیزمی به ریتانیا بۆسه ر گه لی کورد. (ره ننگه به راوردنکی هه له نه بی له گه له گه لی فه له ستینیدا که مه ترسی نه مرۆی ده ولته ی ئیسرائیل بۆسه ر خاک و بونی نه ته وه به ان ده قات له مه ترسی دینی کۆلۆنیالیزمی به ریتانیا زیاته ره. لام وابه له هه ردوو حاله ته که دا ده کری ره حه مه ت بۆ کهنز بهنه ردی).

تۆلینی قه ناعه ته چه وته کۆنه کان و ته مه یلی فیکری و دۆگماتیزم زاتی نه وه به ان لی به رین که ده رگ به سروشتی سیاسی و نا به وری و کۆلتوری داگیر کرانی کوردستان نه که یه ن؟ یان نه مه به مه به ستی دلزازی کردنی ناسیۆنالیزمی ئه م نه ته وانه به؟ یاخود که وته ژیر کارتین کردنیکی بی ناگایانه ی بیی شو قینیسته به که نه و ولاته نه دا به شیوه به کی سامناک په ره ی گرتوو 11

داگیر کردن، له ساده‌ترین ماناها نه‌وه‌به نه‌توه‌ک/ ده‌وله‌تینکی به‌هیز ده‌ست به‌سفر خاک و ولاتی نه‌توه‌به‌کی تردا به‌گری و. به دور له ویست و نه‌راده‌ی نه‌توه‌ی ژنده‌ست و. به زه‌بری هیز و داپلوسین و تیزور جزوی ژنمی سیاسی و شاهوری و شیوه‌ی حوکم و زمان و کولتور و شیوه‌ی ژبانی خزی به‌سردا به‌پیتی و سامان و خیز و بیری ولاته‌کشی به تالان بیات، یان تم سامانه ملکه‌چی به‌رژوه‌ندی و نامالجه‌گانی خزی هکات.

هورجوازی ده‌سه‌لاتداری نه‌ر نه‌توانه‌ ته‌تیا به شیوه کلاسیکیه‌که‌ی داگیر کردن و کولتوریا لکردنی کوردستانه‌وه نه‌وه‌ستارن به‌لکو خاسیه‌تینکی شوژینی- ره‌گه‌زیه‌رستانه‌یان ل‌زیاد کردوه چونکه ده‌پانه‌وی نه‌توه‌ی کورد له چوارچینه‌ی نه‌توه‌که‌ی خزیاندا بتویننه‌وه..... ده‌پانه‌وی لایه‌نی دیرگرافی نیشتانه‌که‌ی نیکده‌ن و تاهه‌تایه بیکه‌ن به به‌شینکی (پیروز)ی نیشتمانی خزیان. نه‌و ناوچانه‌پیش که نه‌مرؤ ناتوانن به ناسانی و په‌له‌پهل زه‌وتی به‌کن (هزغورته نیستا له عیراقد)، نه‌وا کارل و وزیرانی ده‌که‌ن و ناپه‌لن به مولکی کورد بینیته‌وه.

لیره‌ه هیشتنه‌وه‌ی مه‌سه‌له‌ی کورد به مه‌سه‌له‌ی بیکه‌ی نیوخزی نه‌ر ولاتانه و راپنج کردنی روه و نامالجه‌ی لاره‌کی و به دور له سرشته‌که‌ی خزی، هه‌له‌به‌کی میژوریبه و فاکته‌رنکه ده‌پینه‌ه‌زی چه‌واشه‌کردن و وره به‌ردانی خه‌لکی کوردستان و سلگردنه‌وه‌ی له دارای مافه ره‌راکانی خزی. تم دیارده‌به له به‌نچینه‌شدا، له لاوازی نامراز/لایه‌نه‌ه‌ خزیبه‌که‌ی بزوتنه‌وه‌که نه‌ک له سروشت و خاسیه‌ته‌گانی بزوتنه‌وه‌که‌وه هه‌لئول‌اوه، بزیه به ناوه‌رؤکی بزوتنه‌وه‌که نامزیه.

مه‌سه‌له‌ی کورد له‌هەر بەشێکی کوردستاندا تەنیا مه‌سه‌له‌یه‌کی
 نێوخزێی نەو ولاتانە نییه که کوردستانیان به‌سه‌ردا دا‌به‌شکراوه تا به
 جزوێکی میکانیکیانه به مه‌سه‌له‌ی دیموکراسی نەو ولاتانەوه گری
 بدری، له‌کاتی پێوسته‌شدا به‌کرته قوربانی دیموکراسیه‌کی نێه‌وچل و
 ساخته. نەم مه‌سه‌له‌یه مه‌سه‌له‌یه‌کی هه‌رمی و جیهانیشه.
 دو‌باره‌کردنه‌وه‌یه‌که‌ زیاتنه‌خش نییه نه‌گه‌ر بلێم هه‌رمییه چونکه له‌هەر
 پارچه‌یه‌کی کوردستاندا به‌شێکه له مه‌سه‌له‌ی نه‌ته‌وه‌یه‌کی ۲۵
 ملیۆنی. جیهانیشه چونکه په‌یوه‌ندی به مه‌سه‌له‌ی مافه‌کانی مرؤف و
 مافی به‌یاردانی چاره‌نووسی گه‌لانه‌وه هه‌یه، هه‌روا په‌یوه‌ندی به
 تاوانی پر له شوره‌یی جینۆسایدیه هه‌یه که ته‌مانه به‌شێکن له‌و ماف
 و خاڵانه‌ی له ده‌ستوور و یاسای نه‌ته‌وه‌یه‌که‌گرتووه‌کان و لایه‌دی مافی
 مرؤفدا، وه‌ک مه‌سه‌له‌ی جیهانی هاتوون و له‌ روری یاسایی و سیاسی
 و نه‌خلاقیه‌وه سروشتیکی جیهانیان وه‌رگرتووه. (۱) راسته‌ بزوتنه‌وه‌ی
 گه‌لی کورد په‌یوه‌تدیه‌کی پته‌وی به به‌زوتنه‌وه‌ی دیموکراسی و
 شورشگیزی نەو ولاتانەوه هه‌یه که گه‌لی کورد له نیو سنووره‌کانیاندا
 ده‌ژی بزوتنه‌وه‌ی دیموکراسی نەو گه‌لانه هه‌ر ده‌سکه‌رتنکی چنگ
 به‌کوی راسته‌وخز کارده‌کاته سه‌ر گه‌لی کورد و یارمه‌تی ده‌دات
 به‌ینه‌کانی تیسار به‌کات. بزیه‌ هاریکاری و هاریه‌بانی نیوان هه‌ردوو
 بزوتنه‌وه‌که مه‌سه‌له‌یه‌کی گرتنگ و پێوسته‌، به‌ هه‌رحێک نەم
 هاریه‌بانییه له‌سه‌ر بنچینه‌ی په‌کسانی و داتان و به‌اره‌بوون به‌ ماف و
 ناما‌له‌جیه‌کانی به‌کتری دامه‌زرایه‌ی. به‌لام کارنکی نارایله‌ستی و به‌گه‌
 هه‌له‌یه نه‌گه‌ر چاره‌سه‌رکردنی مه‌سه‌له‌ی کورد به‌ جزوێکی
 نۆزۆمانیه‌کیبانه به مه‌سه‌له‌ی دیموکراسیه‌وه گری بدری. چونکه نه‌گه‌ر

برونی دیوگراسی راسته‌قینه - که دیاره له شینه ناسپایه‌که‌بنا ده‌بی-
 مه‌سه‌له‌کانی وه‌ک مه‌سه‌له‌ی نافرته و زه‌وی و زار.....هتد چاره‌سەر
 بکات، نه‌وا مه‌رج نبیه‌ه‌توانی، مه‌سه‌له‌ی کورد به‌ جزینکی ره‌واو
 دادپه‌روه‌رانه، به‌و جزه‌ی گه‌لی کورد له‌و قوناغه‌ چاره‌روان‌کراوه‌دا
 ده‌په‌خوازی، چاره‌سەر بکات. بگره‌ له‌ وانه‌به‌ه‌رونی دیوگراسی
 راسته‌قینه‌ مه‌سه‌له‌ی کورد به‌ جزینکی تر به‌ه‌ژنتی و، خه‌لگی
 کوردستان، له‌ باروه‌و‌خینکی نازاددا، به‌به‌ک ده‌نگ و به‌ک نیراده‌وه
 داوای مافی به‌راردانی چاره‌نوس بگره‌ داوای ده‌و‌فته‌ی نه‌ته‌وه‌ه‌ش
 بکه‌ن.

باشه‌ کام دیوگراسی داهاتوره‌توانی ده‌یان وه‌سدان سال‌ داچیزاتی
 ناهووری و کاو‌ل‌کردنی کوردستان ب‌ه‌ گه‌لی کورد عه‌ویزه‌ بکاته‌وه‌؟ کام
 دیوگراسی ده‌توانی نیوه‌ی سه‌ر‌استی کوردستانی به‌ عه‌ره‌ب کراوی
 عی‌راق ب‌ه‌ گه‌لی کورد ب‌گ‌یرینه‌ته‌وه‌؟ ب‌زه‌ به‌ رای من ده‌بی نه‌و
 ئی‌حتماله‌ له‌به‌ر‌چاو ب‌گ‌یری که‌ ناکۆکی، ته‌نانه‌ت ناکۆکی توند، له‌
 نیوان دیوگراسی چاره‌روان‌کراو له‌ هه‌ره‌ک‌ینک له‌و ولاتانه‌ و، له‌ نیوان
 بزوتنه‌وه‌ی گه‌لی کورددا سه‌ره‌له‌ب‌دات. نهم ناکۆکیه‌ه‌ش له‌سه‌رن‌که‌وه
 په‌په‌ه‌ندی به‌ سه‌روشت و ناهاله‌جه‌ل‌ینک جیاوازه‌کانی هه‌ردوو
 بزوتنه‌وه‌که‌وه‌ هه‌به‌، له‌ سه‌رن‌کی دیکه‌وه‌ش‌وه‌ په‌په‌ه‌ندی به‌ تافی
 کردنه‌وه‌ی تالی میژوویی ده‌یان و سه‌دان سال‌ه‌ی گه‌لی کورد و
 وزیران‌کردن و گ‌زینی لایه‌نی دیژگرافی کوردستان و سیاسه‌تی
 له‌ناو‌بردنی به‌ کۆمه‌له‌وه‌ هه‌به‌ که‌ رۆنسه‌ نه‌ته‌وه‌بیه‌ شو‌ئین‌بسته‌کانی
 شه‌و ولاتانه‌ په‌په‌وه‌ی ده‌که‌ن. په‌په‌ه‌ندی به‌ هه‌لو‌نستی هینز و خه‌لکی
 نه‌ته‌وه‌کانی ته‌وه‌ هه‌به‌ که‌ کوردستان به‌ هو‌لکی خزیان و میراتی

با پیرانیان ده‌زنان. په‌په‌ندی به چو‌نیه‌تی شو په‌په‌روندیه لاس‌نگ و نا‌ه‌کسان‌موه هه‌به که له‌سه‌ره‌تاوه له نیوان شو نه‌توانه و نه‌توهی و کورده‌دا دروست گراوه و، نه‌مرؤ ته‌واو وه‌ک په‌په‌ندی نیوان جه‌ل‌لاد و که‌سینگی زیندانی گراوی لینه‌انووه. بزه‌کارینگی چاره‌روان‌گراو و روایه نه‌توهی کورد له هه‌وه‌لین ده‌رفه‌تینگی له‌بار و گو‌نج‌اودا نهم په‌په‌روندیه به توندی روت به‌کاتموه و، له‌هه‌ر به‌شینگی کوردستاندا بی، به‌به‌ک ده‌نگ و به‌ک نیراده‌وه بز مافی بریاردانی چاره‌نووس را‌بین.

چند سالینگی کم پیش نیستا کن چاره‌روانی ده‌کورد زل‌زله‌ی نه‌توهه خاوه‌ن کۆماره فیدرال‌یه‌گانی به‌کیتی سو‌ئیه‌ت، که ره‌نگه له‌سه‌دا به‌کی نه‌توهی کورد نه‌وهینی نه‌توهه‌بیان پی‌ته‌کرای، نا‌ه‌م جزوه را‌بین و دا‌وای جیا‌په‌رونه‌وه وه‌ک خزیان ده‌لین له دا‌گیر‌کری روس ب‌کدن؟

له‌لایه‌کی ده‌کموه به هژی شو بارود‌زخه سه‌خته‌ی نه‌توهه‌ی کوردی تیندا ده‌ژی و به هژی ناماده‌یی خه‌ل‌کی کوردستان بز خه‌بات له پیناوی مافه‌گانیدا، ده‌رفه‌تینگی با‌ه‌تی له‌بار، له‌هه‌ر به‌شینگی کوردستاندا هه‌به که بارود‌زخی شو‌رش‌گیزی به‌ر له نا‌وچه‌گانی تر پینیاگات و، مه‌سه‌له‌ی کورد رووه و ناس‌زیده‌کی نوی هه‌نگار بتن و نه‌تان‌ت به مافی بریاردانی چاره‌نووسیش به‌گات به‌ر له‌وه‌ی بزوتنه‌وه‌ی دیوکراتی له‌ر ولاتانه‌دا سه‌ری‌کمو.

بزه به‌ستنه‌وه‌ی چاره‌سه‌ر‌کردنی مه‌سه‌له‌ی کورد ته‌نیا به بوونی دیوکراسیه‌به‌وه بز‌چور‌نیه‌کی کورت‌بینانه و هه‌له‌به، نه‌ک ته‌نیا له‌به‌ر شه‌ری له تا‌که گۆشه‌به‌کی دیار‌یکراو بز سه‌ر‌ج‌می مه‌سه‌له‌ی کورد

دروانی، به لکو له‌به‌ر نمونه‌ش بزوتنه‌وی دیوکراسی نو ولاتانه به
 حوکمی ناو‌روک و خاصیت‌ی شوقینتی هیژ و لایه‌نه‌گانی ناتوانی
 مه‌سه‌له‌ی گه‌لی کورد به جزینکی ره‌وا چاره‌سه‌ر بکات. زوره‌ی
 هیژه‌گانی نیز نم بزوتنه‌ویه هیژی ناسیونالیستی نه‌توه‌ی گه‌ورن و
 شوقینیزم له نیوخ‌ینیاندا ده‌ژی. نمونه‌تا له‌وپه‌ری لاوازی و شکست‌بدان
 که‌چی ناتوانن دان به مافی چاره‌نووسی گه‌لی کوردا بنین ر، بینه
 سه‌ر نو باوره‌ی که په‌کینتی نه‌توره‌گان ده‌بی له‌سه‌ر بناخه‌ی مافی
 به‌رام‌به‌ر و به جزینکی تاره‌زومه‌ندانه نه‌ک به زوره‌لی دا‌په‌زری.
 له‌لایه‌کی ده‌که‌وه حزه‌گانی چین‌ی کرنکاری نو ولاتانه هیشتا لاواز
 و تینکش‌کینندراون و رولی سه‌ره‌گییان له نیز بزوتنه‌وی دیوکراسیدا
 تبیه، سه‌ره‌رای نه‌وی له شوقینیزمی بورجوازی ده‌ره‌از نه‌بون و
 نه‌دان‌توانیوه شارستان‌بیا‌نه و نینسان‌بیا‌نه سه‌ره‌جی مه‌سه‌له‌ی کورد
 بدن و به‌و جزوه له مافی به‌یاردانی چاره‌نووس بگن که نه‌ک هر
 ته‌تیا مافینکی ره‌وا به بز هه‌موو گه‌لان به‌لکو به‌و پینه‌ش په‌کینتی
 نه‌توره‌گان نو کاته دینته‌دی که له‌سه‌ر بناخه‌ی دیوکراسی و
 نیت‌ترناسیونالی بی و مافی جیا‌په‌ونه‌وی تیندا به‌په‌زری.

جانه‌گه‌ر بزوتنه‌وی دیوکراسی نو ولاتانه، له کاتینکدا تینش‌کاره
 هینده لوتیه‌به‌رزانه و ناوا به سوکی سه‌پری مه‌سه‌له‌ی کورد بکات،
 ناخ‌سبه‌ینی که نم بزوتنه‌ویه ده‌سه‌لانی سیاسی ده‌گرته ده‌ست و
 هه‌موو نامرازه‌گانی دا‌پلزسپینی له‌ژیر ده‌ستلا ده‌بی چون جزنی
 مه‌سه‌له‌ی کورد چاره‌سه‌ر ده‌کات؟

نه‌وانه‌ی نه‌مرو، له‌کاتی زه‌په‌ونییاندا مافی به‌یاردانی چاره‌نووس و
 سه‌ره‌خزی نیشتمانی به گه‌لی کورد ره‌وا نابین، سه‌ینه‌ی کاتی

دهه‌هاست که در این و گدلی کوردیش داوای نیم مافه ده کات کی دهلی
 نهمانه له سوکمرانه کانی نهمرو باشترو ولایگی گدلی کورد ده‌ده‌نهموه .
 مه‌سه‌له‌ی گوپله‌کردن و بریندارکردنی که رامه‌تی نهموه‌یی و زهوت
 کردن و خز به خاوه‌ن زانینی خاکی نهموه‌ی تر و سرجه‌می
 چاره‌نووسی نهموه‌ی زنده‌سته زلر له‌وه نالزتر و سامناکترین که به
 هندی بزچرون و تیزی نهموه‌ی چل و حساب بز کراوی نهمرو چاره‌سر
 بکرن، که له پنجه‌ده‌دا دلراگرتنی نهموه‌ی چه‌وسپنهر و بگره
 به‌رزه‌رهنده‌پیه‌کانی نهموه‌ی چه‌وسپنهر، نهمک چه‌وساره، له‌به‌رچار
 بگری. نهموه‌تا ولاتانی وه‌ک رومانیا و مه‌جه‌رستان، یزگوسلاویا و
 بولگاریا داوی زیاتر له چل سال به‌سه‌ر ده‌سه‌لانی گواپا کرنکاراندا
 کهچی تانینستا له‌سه‌ر چند پارچه خاکیک تیر و شیر له به‌کتری
 ده‌سون. نهمگر بوه‌تبان له پهمانی وارشر و مه‌ترسی ناتو و زلی
 پزده‌تیشانه‌ی به‌کیتی سزقیه‌ت نهمواپه له‌وانه بوو چند سال له‌مه‌ویه‌ر
 پنجه‌ان دابه‌په..... مه‌سه‌له‌ی چند ناوجه‌به‌کی سنوری تانینستاش
 به‌کینکه له گبروگرفته‌کانی نیوان دوو ولاتی به‌ریی وه‌ک به‌کیتی
 سزقیه‌ت و چین. له‌وه‌ش زیاتر نهموه تا همدوو نهموه‌ی نازور و
 نهمه‌ن داوی هفتا سال به‌روه‌رده‌کردنی گواپا نهمته‌رناسیونالی و
 سوسیالیستی، ناوا به‌رهمه‌رستانه تینک به‌رپون و خونینی ژن و پیر و
 زاروکی به‌کتریبان هلال‌گرددوه. ده‌ولتی بولگاریستان داوی نهمکه‌ی
 سه‌دوده‌سال نازادبوونی له کزلونیالیزمی تورک، سه‌رگره‌ابه‌تی گواپا
 پرولیتاری ژیشکوف تولدی رابردوی له‌ر تورکانه گرده‌وه که له
 بولگاریا ده‌ژن، چونکه هیشتا گری کویزه‌ی کویلاپه‌تی دوتنی و
 بریندارکردنی که رامه‌تی نهموه‌یی له‌نینو سایکولژی‌های کزمه‌لایه‌تی

به‌شکنی خدنگی شو و لا‌شدها ریشه‌ی داکوتاره. من که پاسی نم دیاردهانه ده‌کم به کارنگی سروشتیبیان نازانم. نه‌خبر به کارنگی ناپه‌سند و ناره‌وایان داده‌نیم. به‌لام ناره‌وایی دیارده‌په‌ک بوونه بابه‌تیه‌که‌ی له‌ناونایات. لیره‌دا ده‌مه‌وی سه‌رنج بز نه‌وه راه‌کیشم که نه‌گه‌ر نم مه‌سه‌لآته هینده نالز و سامناک بن و هه‌روا ته‌نانه‌ت له به‌رنامه سیاسی‌ه‌کانبشدا به‌بن چاره‌سه‌رکردنی ریشه‌یی بیننه‌وه ناخز له دواروژی نزیکدا- لای خزمان- ج جه‌نگینگی سامناکی نینوخز و ج لاناونگی خورنیمنی سامناکتر چاره‌ریمان به‌کن!! - نه‌وکاته‌ش هه‌موو لایه‌ک به‌رپرسیاری شو کاره‌سائه ده‌بن.

چه‌رسانده‌وه و کزیله‌کردنی ده‌بان و سه‌دان سالی ته‌ته‌وه‌یه‌وه و زامدارکردنی که‌سایه‌تی و که‌رامه‌ته نه‌ته‌وه‌یه‌که‌ی جزوه بپر و بزچرون و هوشیاری کومه‌لآه‌تی و کارده‌نه‌وی رزعی شو‌تو لای نه‌ته‌وه ژیزده‌سه‌که ده‌خولقین که ده‌ستاورد له‌گه‌ل نه‌مانی چه‌وسانه‌وه و کزیله‌په‌تیبه‌که‌دا وا به‌ناسانی له‌ناو ناچن و له‌بیر و هوشیاری خدنگیدا ناسردینه‌وه. به‌لکو به‌حوکمی سه‌ره‌خزیه نیسبیه به‌ناوبانگه‌که‌ی هوشیاریه‌وه (الوعی) تا سه‌رده‌مینگی زور ده‌میننه‌وه و، له‌گه‌ل‌ها شو ده‌رقه‌ته‌ش ده‌مینتی که هینزنگی کومه‌لآه‌تی سیاسی، ته‌نانه‌ت چه‌ندان سال دوا‌ی نه‌مانی چه‌وسانه‌وه‌که‌ش، نم مه‌سه‌له‌په بز دوژمنایه‌تی نه‌ته‌وه‌یی و جوشپیدانی قینی نه‌ته‌وه‌یی به‌کاری بیتی- چونکه نم ژیزده‌ستی و کزیله‌په‌تیبه له‌گه‌ل خزیدا هه‌زاران قوریانی و کاره‌سات و مالوزانی هیناره، که له واقیعه مادیه‌که‌دا له‌ژیر هه‌ر ده‌رخت و ده‌وه‌ن له‌پال هه‌ر به‌رد و گوی روه‌بار و نه‌نیو هه‌ر کولان و گه‌ره‌ک و گوند و

شارنگنا شونمواریان دەمینئ و روژانه به زهقی رووبهرووی
خەلکەکه دەپتەرە..... لە ژبانه رۆحپههکهشنا له نهر سه دان گۆزانی و
بهت و لاوک و ههیران و هۆنراوه و داستان و چیرۆک و رومان و
لاپلاپلاپهی دایکان سهرحهمی کولتووری رۆحیدا به زیندوویی
دەمیننموه و له نهر نهقسهت و هۆشیاری کۆمه لایهتی و کهسایهتی
خەلکی نهتەرە که دا ریشهیان داده کوئن.

سه رچاوه و پهراوینزه کان

- ۱- لینن - تهروی دانراوه کان- په رگی ۲۵ ل. ۲۵- په زمانی بولگاری.
- ۲- یو زیاتر ده باره لایهنی یاسایی جیهانیی بونی مهسه لهی کورد، پروانه
وتاریکی دکتور فوناد ساگز. گۆفاری رنگای ناشتی و سۆسپالیزم - ژماره ۱۲-
وتاریکی د. پهیری شالباز- کوردستان الیوم- ژماره ۵. ۴ کانوی دوهم و
شهراتی ۱۹۸۹.

میکانیزمی په یوه نندی نیوان بزوتنه وهی کورد و بزوتنه وهی نه ته وه کانی ناوچه که

په یوه نندی نیوان بزوتنه وهی کورد و بزوتنه وهی نه وه گه لانه ی ته مرو
نه ته وهی کورد له چوارچینه وهی ده وله تنکدا له گه لیان ده زی
په یوه تندیبه کی میژوییه و له گه ل سهره لاندانی نمو بزوتنه وانه و له
گهرمه ی خه بات له پښاری تامالجهی هاربه شدا وه ک پنداو مستجه کی
بابه تی له دایک بووه .

نم پښو ندیبه له پرؤسه ی بهر و پښچو ونه دا به قوناخی میژوییه
جزیره جزردا تیپه یوه . کومه لیک نالوگری چوناپه تی به سهره اها توره
که له بنچینه دا ره تگدانده ی گزارانکار به کانی نیو نم بزوتنه وانه و
تامالجه جزیره جزردا کاتبان بووه . له هر قوناخیکی شدا نه ونده ی
تامالجه کانی بزوتنه وهی همدک له مو گه لانه له گه ل تامالجه کانی
بزوتنه وهی کوردا هارچورت پان هاربهش بووین نه وا نم په یوه ندیبهش
رواله تنکی پزده تپخانه و چالاکانه ی به خزوه گرتروه و . له مپدانی
خه باتی هاربه شدا سرکه وتنی بهرچاو هاتوونه دی .

له ههمان کاتبا نم په یوه ندیبه یانه کومه لیک په تد و درسی تالیشیان
بز گه لی کورد جبهیشتون که له خه باتی نیستا و داهاترودا ناکری

له بهرچاوه نه گيرن، چونکه لایه نه گان و سمرگرده تې بزوتنه وهی نیو
 شو نه تهوانه له رزوانی تهنگانه دا، کاسی لاواز و زه بهرون و
 راوتراپرون، نهوا هارېکاری بزوتنه وهی گهلی کوردیان به لاره سه بهست
 بروه، چونکه پینوستیان پی بروه تا بز گه پشته نامالجه گانسی خزان
 سوودی لی ووه مگرن، کاتیکیش به هوه لین نامالجه گانسیان گه پشته وون،
 به هلی ناوه رۆکی ناسیونالیستی و شوقینستی بانه وه، پشعیان کردوته
 گهلی کورد و نهک نه بیا له گه لیدا به لین شکین و بی وه فا ده رچوون
 به لکو به کسره نیازه شوقینستی بیه گانسی خوشیان بهرام بهری
 درخته وه.

ئاوردانه وه یه کی هیژوویی

لام وابه گونترین په بوه نندی نونی نیوان نوینه رانی بزوتنه وهی
 نه ته وهی کورد و بزوتنه وهی شو گه لانه بز کوتایی سه دهی رابردو و
 سه ده تایی نم سه ده په ده گه ریتمه وه. کاتی نیشتمانی په روه رانی کورد و
 تورک، دوپیش له گه ل نیشتمانی په روه رانی سه ده ب، له ناواره پیدا
 خه باتی سیاسی و کولتوری هاره شیان له دژی نیست بیدادی سولفانی
 عوسمانی ده کرد و، له ژیر کارتینکردنی بیری رۆشنگری (الغنوری) و
 شۆشه دیموکراسیبه بو رزوان بیه گانسی نه ور یادا بانگی نازادی،
 داد په روه ری و یه گانسیان ده دا و ده بانویست شو بیرو باوهره نویانه
 له کومه لگای عوسمانیدا به لۆیکه نه وه، که له جده هردا له گه ل
 گه شه کردنی ژبانی کومه لایه تی و سه ده تا گانسی ده رکه وتنی په بوه نندی
 بابه تی نونی سه رما بیداری له تیر شو کومه لگایانده دا ده گر لجان.

له و سه رده مه دا نیشتمانی په روه ران و ده سه تی رۆشنی بیری نونی
 کوردستان له ده روه به شداری چالا گانه بان له خه باتی دژ به سولتاناندا

ده کردو، هه‌ندێکیان روژی سهرکردا به‌تیبیان له‌نیو رنکخراوی (تورکیای لاوا) دا هه‌بورو، له‌مۆمونه‌ عه‌بدوللا جه‌رده‌ت ته‌ندامی به‌که‌مێن ده‌سته‌ی دامه‌زرێنه‌ری نهم رنکخراوه و به‌رپرسیاری به‌کینگ له‌ روژنامه‌کانی رنکخراوه‌که (اجتهاد) بوو.

له‌سالی ۱۹۰۸ دا گاتی رنکخراوی تورکیای لاو سهرکه‌وتنی و ده‌ده‌سته‌ینا، له‌سه‌ره‌تادا، که هه‌یشتا ناسیونالیستی تورک ده‌سه‌لانی خزی نه‌چه‌سه‌پانده‌بوو، ده‌رفه‌تیکی باه‌تی و جه‌زه‌ نا‌زاده‌یه‌ک به‌ نیه‌تنامه‌په‌روه‌انی گورد ره‌خسا توانیبیان کۆمه‌لێک چالاکی سیاسی و کولتوری فراوان له‌ گوردستانی باکووردا به‌نێت و هه‌وشیاری نه‌توه‌یی پلاریکه‌نوه و به‌زوتوه‌ی گه‌لی گورد به‌ره‌وه‌پیشه‌وه به‌رن.

تورکیای لاو هه‌ر له‌ به‌که‌مێن روژانی سهرکه‌وتنه‌باندا ناوه‌رۆک و نیازه‌ شوێنتیستییه‌کانی خزیان به‌رامبه‌ری نه‌توه هه‌به‌ره‌ تورکه‌کان نه‌شارده‌وه. به‌یه‌ له‌ پا‌هزی هه‌مان سالدا نه‌ه‌تنامه‌په‌روه‌انی گورد رنکخراوی خزیان به‌ ناوی (کۆمه‌له‌ی ته‌عالی و ته‌ره‌قی گورد) په‌وه پینکه‌ینا و، چالاکی سیاسی و کولتوری خزیان درێژه‌پیندا. زۆری نه‌خایاند ناسیونالیستانی تورک هه‌رش داپلۆمسینی به‌ریلاریان کرده سهر کۆمه‌لانی خه‌لکی گوردستان و که‌وتنه‌ راوانان و گرتنی نیه‌تنامه‌په‌روه‌ران. ته‌نانه‌ت به‌ ماوه‌یه‌ک به‌ر له‌ هه‌لگیرسانی به‌که‌مێن شه‌ری جبهانی ته‌واوی نه‌و چالاکییه‌ سیاسی و کولتورییه‌ ناشکرابه‌انه دامه‌کینه‌راته‌وه.

کاتی‌نکبش که‌مال نه‌تاتۆزک ده‌سه‌لانی گرته‌ ده‌ست، له‌ژێر پاله‌په‌ستۆی نه‌و گیروگرتانه‌ی دوای تینکشکانی ئیسه‌راتۆزی عوسمانی له‌ جه‌نگدا رووه‌رووی تورکیا به‌بونه‌وه، کۆمه‌لێک گه‌ت و

به‌لینتی به نته‌وهی کو‌رددا که له پهماننا‌هه‌ی نیشتمانی سالی ۱۹۲۵د تۆمار‌کۆران. به‌لام کاتی به هاریکاری گه‌لی کو‌رد توانی خاکی تورکیا له هیزی بینگانه ده‌ریازی‌کات تک هه‌ر له به‌لینه‌کاتی، که به گه‌لی کو‌ردی دا‌هرون، ژنۆان بزوه به‌لکو‌ر توانی په‌یمانی سیفهریش، که هه‌ندی به‌ندی گرنگی سه‌باره‌ت به هافه‌کاتی گه‌لی کو‌ردی به خزه‌گرتی‌هرو، هه‌له‌وه‌شینیته‌وه و له سالی ۱۹۲۳ د پهمانی لۆزان، که که‌م و زۆر باسی مافی گه‌لی کو‌رد نا‌کات، جینگه‌ی به‌گرنه‌وه.

کاتی‌کیش خه‌لکی کو‌ردستان به سه‌رژگابه‌تی شېخ سه‌عه‌دی په‌ران دا‌وای مافی نته‌وه‌یی خۆیان کرد، ناسیژنالیستانی تورک که نه‌و کاته لاقی به‌ره‌ره‌کاتی ئیچم‌ریالی‌زمیان لی‌ده‌دا، به جۆرنکی درندانه‌ی که‌م وینه وه‌لامی گه‌لی کو‌ردییان دا‌هوه هه‌ر به‌م دروشمه ساخته‌به‌ش توانییان ده‌سلاتی سۆقیه‌ت به نه‌ندازه‌به‌ک گومرا به‌کن که دژی بزوتنه‌وه‌ی کو‌رد به‌ستی. ئه‌م کاره هینده درندانه به‌و که (نه‌هژی) سه‌راسم کرد به‌ده‌نگی بلند بلی: (به‌راستی سه‌ره‌ا نته‌وه‌به‌ک که تادۆنی دپفاعی له مافی خۆی ده‌کرد، نیستا ده‌ستلۆژی به‌کاته سه‌ر مافی نته‌وه‌به‌کی تر و خه‌باتی رزگاری‌خۆازی به‌کاته خه‌بات به‌ ژۆر ده‌ستکردنی گه‌لاتی تر. (۱)

له عیراقیشدا په‌یه‌ندی نیوان بزوتنه‌وه‌ی هه‌ردوو نته‌وه به‌ ژۆانی به‌رگری‌کردنی کۆلۆنیالی‌زمی به‌رتانیا ده‌گه‌رنه‌وه که گه‌لی کو‌رد له راپه‌ینه‌که‌ی سالی ۱۹۲۰ی خه‌لکی عیراقدا به‌شداریه‌کی فراوان و چالا‌کانه‌ی کرد. (۲)

له سالی ۱۹۲۴ به دوا‌ره کاتی کۆلۆنیالی‌زمی به‌رتانیا جو‌کم‌داری

ساوای کوردستانی روخاند و کوردستانی به ده‌وله‌تی کارتونی
عیراقوه گری‌دا، توانی زیاتر ده‌سه‌لاتی خزی به‌سدر عیراقدا
به‌پیتی و، له رنگی کۆمه‌لینگ رنکه‌وتن و په‌یانتامه‌ی ناه‌راه‌روه
ده‌وله‌تی عیراق زیاتر وابه‌سته‌ی خزی به‌کات و خه‌لکه‌کش سمخت تر
به‌دوسیتنه‌وه.

له نه‌له‌مادا کۆمه‌لینگ راپه‌رسی جه‌ماوه‌ری له دژی ده‌سه‌لاتی
کۆلژنیالیزمی و رژیمی پاشابه‌تی سه‌ریان هه‌لدا، که له هه‌موه‌یاندا
نه‌ته‌وه‌ی کورد چالاکانه به‌شداری کرد له نه‌له‌مادا گه‌لاتی هیراق
ترانیجیان له ته‌مویزی ۱۹۵۸دا رژیمی وابه‌سته به کۆلژنیالیزم
بروخیتن و ده‌وله‌تینکی کۆماری دابه‌زریتن.

به هزی ئەم سه‌رکه‌وتنه‌وه گه‌لی کورد بز ماوه‌ی دوو سالینک جزره
نازادپه‌کی بز ره‌خسا و، ژهانی سیاسی و کولتوری و نه‌ته‌وه‌یی له
کوردستاندا به‌ژانه‌وه‌یه‌کی نوینان به‌خزوه دی. به‌لام ئەم (مانگی
هه‌نگی‌نبیه‌ی شورش) زوری نه‌خه‌په‌ند، چونکه ده‌سه‌لاتی به‌روژوازی
عمه‌ه‌ب، به جزینکی شوقینستانه که‌وته داپلزیسینی نه‌ته‌وه‌ی کورد
به‌مه‌ش سه‌ره‌تای تهنکشانای شورش ته‌مویز ده‌ستی پهنکرد، چونکه
هه‌ر زوو دوا‌به‌دوای په‌لاماردانی خه‌لکی کوردستان، نۆزه هاته سه‌ر
داپلزیسینی بزوتنه‌وه‌ی گرینکاران و زه‌مه‌ت‌کێشانی خه‌لکی عیراق. (۳۱)

هه‌ندی پەند و تاقی‌کردنه‌وه

بزوتنه‌وه‌ی نه‌ته‌وه‌یی دیموکراتی ئەو ولاتانه‌ی کوردستانیان به‌سهدا
دابه‌شکراوه، هه‌ندی پەند و تاقی‌کردنه‌وه‌ی تالیان هیناره‌ته کاپه‌وه،
که سه‌ریاری چەند باره‌په‌رونه‌ه‌یان، که‌چی بزوتنه‌وه‌ی راده‌پکال و به

تابه‌تی بزوتنه‌وی کرنکارانی نه‌و ولاتانه سوودیان لی‌زورنه‌گرتوفن.
 بزوتنه‌وی نه‌توه‌یی نه‌و ولاتانه‌ی کوردستانه‌بان به‌سمر دابه‌شکراوه
 کاتی ناکوکیبه دهره‌کیبه‌که‌بان له‌گه‌ل ده‌سه‌لاتی چه‌وسینه‌ری
 بینگانه‌دا، بان ناکوکیبه نیو خویبه‌که‌بان له‌گه‌ل رژی‌ی ده‌کتاتوری
 ولاته‌که‌باندا چاره‌سمر ده‌گه‌ن و ده‌سه‌لاتی سیاسی ده‌گرنه‌ده‌ست
 کزمه‌لینک گزوانکاری چه‌ندابه‌تی به‌سمر ناوه‌رزکه
 کزمه‌لانه‌تیبه‌که‌باندا دهن و، به‌هزی خاسیه‌تی چه‌نابه‌تی و
 ناسیونالیستیانه‌وه و به‌هزی لاوازی رولی پارتی چینی کرنکاران له
 نیو نه‌م بزوتنه‌وانه‌دا، به‌ره‌به‌ره نه‌م بزوتنه‌وانه ناوه‌رزکه رزگاربخوازی
 و دیوکراتیبه‌که‌بان له‌ده‌ست ده‌دن. نه‌م گزوانکاریبه چه‌نابه‌تیبه‌نه‌ش،
 به‌حرکمی کیشه‌ی نه‌توه‌یی له‌و ولاتانه‌دا، به‌ره‌له‌ه‌موو شتینگ له
 هه‌ل‌نوستی شوقینستانه‌بان به‌رامبه‌ر به‌مه‌سه‌له‌ی کورد ده‌رده‌که‌وی.
 نه‌م هیزانه له‌هه‌ره‌تی لایلبدانی شورشگیری و خه‌باتی گواپا دژی
 نیم‌پریالیستیبه‌باندا نه‌ک هه‌ر نکولی له‌مافه نه‌توه‌ویه‌کانی کورد
 ده‌گه‌ن، به‌لکر هه‌ره‌لین له‌شکرینکی پر چه‌کی خه‌بان به‌ داپل‌وسینی
 خه‌لکی کورده‌ستان ناماده و به‌ری ده‌گه‌ن. لیره‌وه، پیم وایه، هه‌وه‌لین
 رواله‌تی تینگشکانی بان وه‌چه‌رخانی نه‌م بزوتنه‌وانه له‌هه‌ل‌نوستیان
 به‌رامبه‌ر به‌مه‌سه‌له‌ی کورد دا ده‌رده‌که‌وی. به‌گره هه‌ره‌لین پرژده‌ی
 داپل‌وسین و تهریزی خه‌لکی زه‌حه‌تکینشی ولاته‌که‌بان به‌ داپل‌وسینی
 خه‌لکی کورده‌ستان ده‌سته‌پنده‌که‌ن، چونکه نه‌م هه‌تگاهوه، که
 ره‌نگدانه‌وه‌ی چه‌وه‌ره شوقینبستی و چه‌نابه‌تیبه‌که‌بان، به‌نه‌وان
 ناسانتره و باجه‌که‌شی که‌متره. نه‌وان له‌م رنگه‌یه‌شوه ده‌توانن به
 دروشمی دیماگوگیبانه‌ی پاراستنی (به‌کیپارچه‌یی) خاک و سه‌روه‌ری

در روزناتهی نیستمان گیاهی شوقینستی له نیو نه تموه کاتیاندا جوش پیبدهن و کز مه لائی خه لکی پی بهنج بکهن، تا بتوانن ناسانتر بزوتنه وهی دیموکراتی و کرنکاران و زه حمه تکینشانی ولآئه که بیان سهرکوت بکهن و تیکی بشکینن.

نامه وی در یزد ادبی بکهم، به لام باهروانین نه تاتزرک دوی داپلز سینی خه لکی کوردستان، ره زاخان دوی لیدانی بزوتنه وهی سحکز و دواتریش دوی روخانندی کز ماری دیموکراتی کوردستان و نازو باهجان، کهریم قاسم دوی هیزشی سوپایی بزوسهر کوردستان، به عس دوی تیکشکانندی بزوتنه وهی گه لی کورد له سالی ۱۹۷۵ داو، رژیسی نیستای نیران دوی هیزشی عهسکهری بزوسهر خه لکی کوردستان..... ههر هه موویان هه ولین پراوهی داپلز سینیان له کوردستاندا ده ستپینکردوه و، دوی تموه زه بری توندترین له بزوتنه وهی کوزمنیستی و سهرجه می بزوتنه وهی شورشگری ولآئه که بیان داره.

نم دهرسه تالآئه له گه لآئه نموهی له ههر په کینک له و ولآئانه دا زیاتر له جانیک دورباره بوونه توه، کهچی بزوتنه وهی چهپ، به تابه تی مارک سبیه کانی نم و ولآئانه له بهر کز مه لینک هوکار له بهر چاربان نه گرتوون. نه وان له جیاتی نه وهی هه لونیستی نم رژیمنانه بهرام بهر به مهسه لهی نه توه می و دیموکراسی و مافه کانی مرؤف به بنچینه دا بنین، تموا زیاتر دروشم و هاتوهاواری گواپا دژی تیمپریالیستی نم رژیمنانه و پهیره ندییان له گه لآئه، بیان هه لونیستیان بهرام بهر ولآئانی (سوسیالیستی) بز نه وان بوونه ته مهسه لهی سه ره کی، وه ک تموهی رژیمنیک بتوانی دژی نیمپریالیزم پی له کاتیکلا نه تموهی کورد له ناو ده بات و دیموکراسی له کز مه لائی خه لکی زوت ده کات ۱۱.

بزوتنه‌وهی نه‌توهی تهو ولاتانه هر هینده به تنگ کومه ک و
 هاوپه‌پانی بزوتنه‌وهی کورده‌وه هاتوون کاتی له قرناخی رزگاربخوازی
 نیشتمانیدا بوون کیشه‌پان له‌گه‌ل ده‌سه‌لانی بیگانه‌دا بووه پان
 رووه‌رووی تیروری رژنسه ده‌کتاتزوه‌کانهان بوونه‌توهه. نپتر دواي
 نهوه بزوتنه‌وهی کوردپان فخرامز کوردوه و، له دوژمنه هاوپه‌شه‌گه‌ی
 دوتیمان درنده‌تر په‌لاماری گه‌لی کوردپان داوه.

بزه تاقیکردنه‌وهی بزوتنه‌وهی کورد له‌گه‌ل بزوتنه‌وهی نه‌توهی و
 دیوکراسی نه‌م ولاتانه تالیکردنه‌وه‌په‌کی تال و تراجیدپانه‌په، چونکه
 په‌په‌رندپه‌کاتی تیوانان پشت به مه‌کانیزمینکی ئیفلیج ده‌بستی و له
 بنچبنده‌دا په‌په‌رندپه‌کی لاسه‌نگ و نابه‌کسانه و زیاتر ره‌نگدانه‌وهی
 تهو په‌په‌رندپه‌په‌په‌تیه نابه‌کسانه‌په‌ که هر له‌سه‌ره‌تاوه له‌تیوان
 نه‌توهی زردار و نه‌توهی زورلینکراودا هه‌په. ره‌نگدانه‌وهی
 هه‌ل‌نستی شۆڤتپه‌تانه‌ی هیژه‌کانی نه‌توهی زاله که کوردستان به
 به‌شینکی نه‌په‌دی ولاته‌که‌ی خویان ده‌زانن و تهو راستیه ناسه‌لینن که
 کوردستان هر دوتنی به‌ دور له‌ نبراده‌ی گه‌له‌که‌ی به‌سه‌ر نه‌م
 ولاتانه‌دا دابه‌شکرار به‌ زه‌په‌ری (نیه‌ستیدای ناسیایی) له‌نیو تهو
 ده‌وله‌تانه‌دا ماره‌توهه.

نه‌گه‌ر بزوتنه‌وهی رزگاربخوازی کورد به‌رپرسیاری به‌شینکی نه‌م
 میکانیزمه ئیفلیج‌ه‌په‌ی، جا له‌به‌ر ته‌وه‌ی پنی رازی بووه و ماقی
 بریاردانی چاره‌نووسی گه‌لی کوردی نه‌کردنه‌ سه‌رجی په‌په‌رندی
 هاوپه‌ش، پان له‌به‌ر ته‌وه‌ی له هه‌ندی قزناخدا خزی له بزوتنه‌وه‌ی
 دیوکراسی تهو ولاتانه و دوره‌په‌ریز گرتی نه‌وا به‌رای من تیوانی هه‌ره
 سه‌ره‌کی نه‌م هه‌سه‌له‌په له نه‌ستوی بزوتنه‌وه‌ی نه‌توه‌ی دیوکراسی

نمونه‌های گلاته دانه، چونکه نمون له‌په‌ری لاوازی و (شورش‌گیر) بیاندا نه‌پانوانیوه و ناشتوانن ده‌سپه‌رداری سروشتی شولبتیستانه‌ی خزیان بین و دان به مافی بریاردانی چاره‌نوسی نه‌ته‌وه‌ی کورددا بنین. له‌همه‌مور زروف و سه‌رده‌مینکیشنا په‌رژه‌وه‌ندی خزیان چند چار و چند چار خست‌زته سه‌رووی په‌رژه‌وه‌ندی سه‌رجه‌می خه‌لکی کوردستانه‌وه. پاسکردنی نم واقیعه تاله په‌وه‌سه‌سته تبیه هاریکاری نیوان بزوتنه‌وه‌ی کورد و بزوتنه‌وه‌ی نم ولاتانه به کارنکی بی‌هزده دابنیم، به‌لکو په‌وه‌وه‌ی مینکینیمکی نوی بز نم په‌په‌وندیستانه دابهنندی که له‌سه‌ر بنچینه‌ی په‌کسانی و مافی به‌راه‌ری و دانان به مافی بریاردانی چاره‌نوسی په‌کتری دابهنیمکی.

داهینانی نم مینکینیمه نه‌گه‌رچی به په‌ریه‌وه هه‌به وزه‌په‌کی نوی به بهر خه‌باتی هاونشی بزوتنه‌وه‌ی کورد و بزوتنه‌وه‌ی نمونه‌های گلاته‌دا بکات، به‌لام په‌وه‌وه‌ مانابه تبیه که هه‌کالم بزوتنه‌وه نه‌ته‌وه‌ی و دپوکراتیسیانه ده‌توانی مه‌سه‌له‌ی کورد به جزونکی ره‌وار په‌وه شیره‌په‌ی نه‌ته‌وه‌ی کورد ده‌بخوازی چاره‌سه‌ر بکات. نه‌سه‌ش به‌ر له‌همه‌مور شتیک په‌په‌وه‌ندی به ناوه‌رژک و نامانجه لیک جیاوازه‌کانی بزوتنه‌وه‌ی کورد و نمونه‌های بزوتنه‌وه‌وه‌ه‌به که ره‌نگه‌ه‌تینیا به‌ونی دپوکراسی نامانجه‌ی هاونشی نیوانیان بی. هه‌روا په‌په‌وه‌ندی به کومه‌لیک هه‌کاری تره‌وه هه‌به که له ژماره‌ی رابردودا پاسی هه‌ند‌بکیان کرا.

گزینی رژیمی سیاسی هه‌رکام له‌م ولاتانه، به‌هه‌ر رنگه‌په‌ک بی (گزدینتای عه‌سکه‌ری، راپه‌ری جهماره‌ری.....هتد) بارودوخنکی سیاسی و کومه‌لایه‌تی نوی دینیته‌کابه‌وه که وزه‌و تیراده‌ی

دابلتوسراوی خدلیکی دههژنتی. هژشیارییه که ی نونی کز مه لایه تی و نه تموهی و سیاسی پیش، یان له کاتی ئم پرۆسه یه دا، سهره لنده دات و هدر له یه که مین رۆژانی بارودۆخی دیموکراسییه که دا به جزوینکی خیزا بهر ره پینشمه ده چی که ناتوانی له گه ل واقیعه کز مه لایه تی و نه تموه ییه که دا بگولجی. چونکه پرۆسه شورشگیزییه که به حوکمی بارودۆخی باهه تی و ناوه رۆکی هیزه کز مه لایه تییه سهره کییه کانی، هموا به هزی شوینه وار و پاشماوه که له که بهر و کانی رۆنی پینشروه و ناتوانی بهر خیزا ییه داخوازییه کز مه لایه تی و نه تموه ییه که کان به پینشده ی. لهره ره ناکۆکی له نیوان خواستی کز مه لایه تی خدلیکی و دهه تانی ده سه لاته نوینه سیاسییه که دا سهره لنده دات.

جا له بهر نه وه ی سهره لاندانی دیموکراسی له و لاتانه دا دپارده به کی رینکه وته نه ک پیندا و یستیه کی باهه تی گه شه کردنی ژبانی نا بهر و ی و کز مه لایه تی و سیاسی و کولتوری و، له بهر نه وه ی له م و لاتانه دا هیچ جزوه نه ریتیکی دیموکراسی نه له کز مه لگا و نه له نیوان پارتیه دیموکرات و شورشگیزه کان و نه له نیو خودی هیچ کام له م پارتانه دا نییه، له بهر نه وه ی پارسه تگی نیوان هیزه کز مه لایه تییه - سیاسییه کان بهر جزوه نییه که به توانی تاسه ر پارتیگاری ده سه بهری ئه و دیموکراسییه ساوا به بکات نه وا به لای زۆره هه ر زو هیزیک - لایه نیکی سیاسی ده رفه ت دینی و ده سه لاته سیاسییه که زه وت ده کات و، به پینی پاسای جه نکه ل له گه ل هیزه هاره نگره کانی دروینیدا ده جوتیه وه. ناکۆکییه نوینه باهه تییه کهش به زه بری تیرۆر و دابلتوسینی بهر بلا و خه فه ده کات. دووباره کردنه وه شه نه گه ر بلنیم پراوه کهش له کوردستان ده کات و، ده شتوانی ده سه کهرته کانی گه لی کورد، نه گه ر ئۆتۆنۆمی راسته قینهش

بی به‌سره قه‌له‌مینگ زه‌وت بکاتوره. چونکه روی نه‌داوه ده‌وله‌تبنکی بورژوازی ده‌رفه‌تی چه‌وساندن‌موه‌ی نه‌توه‌به‌گی تری بز بره‌خسی و ته‌چه‌وسینیتسه‌وه.

دواجار تزیلی نی‌فلیجی میکانیزمی په‌پوه‌ندی نپوان بزوتسه‌وه‌ی کوود و بزوتنه‌وه‌ی نه‌و‌گه‌لانه و. نکولیکردنی هیزه دپوکرات و گویا شورش‌گیره‌کانی ته‌و نه‌توانه له مافی بریاردانی چاره‌نوسی نه‌توه‌ی کوود هدر په‌پوه‌ندیان به‌و هزکاره خزی و بابه‌تییانه‌وه هه‌بی که باس‌کردن؟ یاخورد نه‌مه به‌شیک بی له سایکلوزهای کزمه‌لایه‌تی بان سایکلوزهای (قومی) نه‌توه‌ی گه‌وره که به‌راده‌ی جزیره‌جزر کار ده‌کاته سهر هه‌موو هیزه کزمه‌لایه‌تیه- سیاسیبه‌کان و، له‌و ولاتیانی فره نه‌توه‌دا هدرکام له هیزه کزمه‌لایه‌تیه‌کانی نه‌توه‌ی گه‌وره، به مارکسیبه‌کانیسه‌وه کاتی ده‌سه‌لانی سیاسی ده‌گرنه‌ده‌ست، به راده‌ی جزیره‌جزر، شوئیتستانه له‌گه‌ل نه‌توره به‌چوکه‌کانی ولاته‌کانیان ره‌نقار ده‌کهن و، خزیان له‌چاره‌سه‌رکردنی ره‌وار ریشه‌یی مه‌سه‌له نه‌توه‌یبه‌کان ده‌دزنامه؟! ته‌مدیان بز خرنه‌ران جی‌دیللم و هدر هیئنده ده‌لیم تاقیکردنه‌وه‌ی ولاتیانی سوسیالیستی که ده‌ه‌واپه له‌م روه‌وه نمورنه‌بن، ده‌ریان خست که سایکلوزهای قومی نه‌توه‌ی گه‌وره و خز به‌زلزاتینی دبارده‌به‌گی چه‌ند سامناکه.

پهراويزه کان

- ۱- ج.ل. تهریز (تاورنیک بز سهر میژوی جیهان) له کتنبی گوردستان وگورد- قاسلم وەرگنزاره. ل. ۵۹۰.
- ۲- بز زیاتر لعم رووهده پروانه: د. کهمال مزهمر ته محمد، دور الاکراهی لوره العشرین العراقیه. بغداد، ۱۹۷۸.
- ۳- بز گوردتکردهوهی پاسه که به پینوستم نه زانی پاس له میکانیزمی په پوهندی نیران بزوتنهوهی کورد و بزوتنهوهی فارس بکام، چونکه به گشتی تابهغه ندهیبه کی نه وتزی نیجه که جبارازی له گه ل میکانیزمی په پوهندی نیران بزوتنهوهی کورد و بزوتنهوهی نه تهره یی تورک و عمره بدا هه یی، هه روا شزلی نیزمی بورزوازی فارس له شزلی نیتستی بورزوازی نهم دور نه تهره به که متر تیه.

هه‌لۆنستی حیزه مارکسییه‌کانی ناوچه‌که ده‌ریاره‌ی مه‌سه‌له‌ی کورد

مه‌سه‌له‌ی نهمه‌وه‌یی گه‌لی کورد به‌گینه‌که له‌ مه‌سه‌له‌ گزنگ و ئالۆزانه‌ی له‌ مه‌ژه‌ رووه‌رووی حیزه‌ مارکسییه‌کانی نهر و لاتانه‌ به‌ژمه‌وه‌ که کورده‌ستانیان به‌سه‌ردا دابه‌شکراره‌.

هه‌ندی له‌م حیزانه‌ (جگه‌ له‌ حیزه‌ی شپوعی سووری)، له‌ قزناخی جزیره‌جزردا هه‌لۆنستینکی دیار و شۆرشگیزانه‌یان سه‌باره‌ت به‌ مه‌سه‌له‌ی کورد وه‌رگرتوه‌ و، هه‌ندێکه‌یان، له‌ رابردوودا دانیان به‌ مافی بریاردانی چاره‌نووسی گه‌لی کورد له‌ وڵاته‌که‌یاندا، به‌ مافی دامه‌زراندنی ده‌وله‌تی نهمه‌وه‌په‌شه‌وه‌ ناوه‌. هه‌ررا سیاسه‌تی شۆڤینیستانه‌ی رژمه‌ ده‌کتاتوره‌کانیان تاوانبارکردوه‌.

به‌لام نه‌گه‌ر له‌به‌ر رۆشنایی مه‌به‌ده‌نه‌کانی مارکسیزم- لینیزم سه‌باره‌ت به‌ نهمه‌وه‌ ژۆده‌سته‌کان سه‌رله‌جی سه‌رحه‌می به‌نامه‌ و هه‌لۆنستی نهم حیزانه‌ به‌رامبه‌ر به‌ مه‌سه‌له‌ی کورد به‌دین نه‌وا کۆمه‌لیک ناته‌واری و هه‌له‌ و پاشه‌گشه‌ ده‌به‌یتین.

نه‌گه‌رچی کاتی نهم حیزانه‌ دامه‌زران تازه‌ کورده‌ستان دابه‌شکرابوو،

به‌لام نموان تانینستا قه‌واره‌ی سیاسی ولاته‌ک‌هی خزیان وه‌ک واقعیتیکی نه‌گذر و نه‌م‌دی وه‌رگرتروه. به‌ر چاره‌باه‌تبیبه‌ سه‌یری قه‌واره‌ی ده‌وله‌ته‌ک‌هی خزیان تاکنن، که به‌شینک له ولاتی نه‌تموه‌به‌ک‌هی تری، به زلزه‌ملی و دور له ویست و نبراده‌ی خاوه‌نه‌ک‌هی پینوه‌ گزیندراوه. بان نم نه‌تموه‌به‌ش، وه‌ک نه‌ته‌ره‌ک‌هی نموان، مافی نه‌ره‌ی هه‌به له هه‌مان ولات و له هه‌ر به‌شینکی کوردستانا به ده‌ستی خزی چاره‌نووسی خزی دیاری پکات و ده‌وله‌تی خزی دا‌به‌زینی و له‌گه‌ل به‌شه‌گانی ده‌که‌بدا به‌ک‌بگرتنموه.

نم قناعت‌ه‌ فیکری‌به‌ی زوری‌هی مارکسیبه‌گانی نه‌تموه‌ی زال وای لیکردون به‌ هه‌ماسینکی وه‌ک هه‌ماسی ناسیونالیستانی نه‌ته‌ره‌که‌یان باسی به‌ک‌پارچه‌یی خاکی ده‌وله‌ته‌که‌یان و مه‌ترسی (ئینفصالیه‌ت) و (له‌جزبه‌ تله‌یی) پکنن، که نه‌مه‌ش له جه‌وه‌هدرا بینج‌گه له نکۆلیکردن له مافی بره‌اردانی چاره‌نووسی نه‌تموه‌ی کورد و خز به‌ خاوه‌ن زانیسی نیشتمان‌ه‌ک‌هی شتیکی تر ناگه‌به‌نی. به‌رای من ده‌کری نم هه‌لونیستی مارکسیبه‌گانی نه‌و ولاتانه به زه‌قش‌ین نیشانه‌ی کارتینکردنی شۆڤینیزمی بوژوازی نه‌تموه‌ی گه‌وره بز سه‌ر نم مارکسیبه‌گانه‌ دا‌بندری. نم کارتینکردنه‌ش له ولاتانی فره نه‌تموه‌دا شتیکی به‌ک‌چار چاوه‌روان‌کرار و سامتا‌که. کاتی خزی مارکس زیره‌گانه ده‌رکی به‌م هه‌سه‌له‌به‌ کرد و هه‌لونیستی هه‌ندی له‌هاربیره‌ سۆسیالیسته‌گانی ئینگلستان به‌را‌مه‌ر به‌ ئیره‌لندا و له سۆسیالیسته‌ روسه‌گان به‌را‌مه‌ر به نه‌تموه‌گانی روسیای به‌ خموشی (بان خالای لاوازی) هاوه‌شی نیوان نم سۆسیالیستانه‌ی دور نه‌تموه‌ی جزیره‌جوزی زال دا‌ده‌نا. هه‌روا لینیین به‌رده‌وام دا‌رای له پرۆلیتاریای نه‌تموه‌ی زال ده‌کرد که

خوآن له شوقینیزمی پرروازی نتهوه که بان رزگار بکهن.
 ههروا ده کری ئهم ههلوئستهی مارکسیه کانی ئهم ولاته سهبارت به
 مهسهلهی کورد رهک بهشنگ له لادانیکی فرهواتر سهبر بکری که
 له سهردهمی ستالیندا سهرحهمی بزوتنهوهی کۆمونیستی جیهانی
 گرتوه. به تابهتی کاتی ئهم حیزبانه دامهزوان ستالینیزم له ههدهتی
 بره و گهشه کردیدا بوو. بزه شتیکی چارهروانگراوه که ئهم حیزبه
 ساواپانه له زور رووهوه، لهوانه پیناسه کردنی نتهوه و ههلوئست
 دهرارهی مهسهلهی نتهوهیی و نارهوایی دامهزواندن هینی
 کۆمونیستی له ولاتانی ژێردهست و پینداوستی ملکهچ بوونی تهوایی
 کرنکارانی چهساره بۆ کرنکارانی چهوسینه و..... هتد، کهوتنه ژێر
 کارتیکردنی ستالین و ستالینیزمهوه.

له سهرنکی دهکهشموه پلاوهرونهوهی بهری سوسیالیزم و دواتر
 دامهزواندن هینی مارکسی لهو ولاتاندا زیاتر نههجامی پینداوستی
 خهباتی رزگاربخوازی و کارتیکردنی، شۆرش ئوکتۆبه و به جیهانی
 بوونی کولتور بوو تانهوهی وهک ولاتانی تهووپا، نههجامی
 گهشه کردنی چۆنایهتی و چهندایهتی چینی کرنکار و بزوتنهوه که بان
 بووی. ئهم واقعدهش کم تا زوری کاری خزی کردۆته سهرحاسیهتی
 چینایهتی ئهم حیزبانه، که ههندی جار، به تابهتی له وهرحهرخانه
 سهختهکاندا به شیوهی جزیره جزیر و زهق دهرده کهرن.

گهرا نهوه بۆ سهرحاوه

رهنگه ئهم جزیره باسانه، ههرنه بهی له روی میتۆدۆلۆژییهوه، نهوه
 بخوازی نهگه زور به کورتیش بی، پهلهجه بۆ ههندی لایهتی جمهوهری
 و سههرکی ههلوئستهی مارکسیزم- لینینیزم سهبارت به مهسهلهی

نەتموۋە چەمسائوۋەكان دىرئۇ بىكرى. بەپىزى تىۋرى ماركسىزم-
لېنىنىزم: (۱)

۱- ھەممۇ نەتموۋەكان، بە گەورە و پىچوركىبانموۋە، مافى نەتموۋەپان
ھەپە خۇيان بىرارى چارەنوسى خۇيان بەن. مافى بىراردانى
چارەنوسىش جىگە لە مافى دامەزاتىنى دەۋلەتى نەتموۋەپى شتىكى
تر ناگەپەنى.

۲- بزوتموۋى نەتموۋە ژىردەستەكان ناۋەرۈكىكى دىوكراسىيانەى
ھەپە چونكە دژى زولم و زور و ستەمە. جا لەپەر ئموۋى
ماركسىيەكان دوۋمنى سەرسەختى ھەموو جۈرە چەمسائوۋەپەكن ئىوا
لە ھەموو كات و سەردەھىكدا دەپى پىشتىگىرى خەپاتى نەتموۋە
چەمسائوۋەكان بەكن.

۳- لە ولاتىنى فرە نەتموۋەدا دەپى ماركسىيەكانى نەتموۋەى زال
بەردەوام پروپاگەندە بىز مافى بىراردانى چارەنوسى نەتموۋە
ژىردەستەكان و مافى جىاپرونەموۋەپان بەكن. پىشتىكرتە ئەم ئەركە،
لە ژۇر ھەر ناو و بەھانەپەكداپى، ئەنپا خزمەتى بىرۋاۋى نەتموۋەى زال
دەكات و بىنجىگە لە شۇقىنىزم شتىكى تر ناگەپەنى.

۴- لە ھەمان ئەم جۈرە ولاتىنەدا دەپى ماركسىيەكانى نەتموۋەى
ژىردەست پروپاگەندە بىز براپەتى نەتموۋەپى و بەكىتى ئارەزورمەندانەى
نەتموۋەكان بەكن.

۵- لەم جۈرە ولاتىنەدا، لە كاتىكدا ماركسىيەكانى نەتموۋەى گەورە
دژى ھەموو جۈرە ئىختىيازىكىن كە نەتموۋەى چەمسائوۋەپەتى، بە
توندپىش بىز نەھىشتىنى ئەم ئىختىيازەنە و بىز بەكسانى ئەواۋى ئىۋان
نەتموۋەكان خەپات دەكەن. ئەم بەكسانى برونەش بەپى بەكسانى برون

له مافی ده‌میزاتدنی ده‌ولتی نه‌توهی مائاپه‌کی نیبه.

۶- پرولیتاریا له کاتی‌کدا دان بهم په‌گسانی بوونه‌ی نه‌توه‌کاتدا ده‌نی و دا‌کۆکی لی‌ده‌کات، ئه‌وا هاریه‌بانی نیوان پرولیتاری نه‌توه‌کان له سه‌رووی هه‌موو ئه‌هتبارنکه‌وه داده‌نی. (دپاره ئه‌م هاریه‌بیانییه له‌سه‌ر حیسانی مافی چاره‌نروس نیبه و هه‌رجه‌ش نیبه ئه‌م هاریه‌بیانییه ئه‌نبا له‌چاره‌چینه‌ی په‌ک حیزی سه‌رتاسه‌ری که پرۆلیتاری نه‌توه‌ی ژێرده‌ست ملکه‌چی پرۆلیتاری نه‌توه‌ی سه‌رده‌ست په‌کات، بینه‌دی).

۷- کاتی‌ کۆمه‌لائی خه‌لکی نه‌توه‌ی چه‌وساوه، به‌هزی سه‌ختی و دژواری چه‌وساندنه‌وه‌ی نه‌توه‌بیه‌وه ناتوان له‌گه‌ل نه‌توه‌ی چه‌وسینه‌ردا بژین و ده‌گه‌نه‌ ته‌و قه‌ناعه‌ته‌ی جیا‌بهنه‌وه، ئه‌وا ئه‌م جیا‌بوونه‌وه‌یه له‌ په‌رژه‌وه‌ندی نه‌توه‌ی ژێرده‌ست و نا‌زادی خه‌باتی چینه‌بته‌ی دا‌به.

۸- له پال نه‌مانه‌دا لینه‌ن، له تیزنکی تیغی دیکه‌یلا سه‌باره‌ت به‌ مافی چاره‌نروس دا‌وا له پرولیتاریای نه‌توه‌ی زال ده‌کات که خۆی له شۆفینیزی بو‌روازی نه‌توه‌که‌ی رژگار په‌کات و، له رینگه‌ی پهنکه‌وه گزندانی چاره‌نروسی بزوتنه‌وه‌ی نه‌توه‌ی ژێرده‌ست به‌و بزوتنه‌وه‌یه که خۆی سه‌رگرده‌بته‌ی ده‌کات نه‌توه‌ه چه‌وساوه‌که رژگار په‌کات.

نازانم روداوه و تاقی‌کردنه‌وه‌کان، له‌وانه تاقی‌کردنه‌وه‌ی ولاتانی (سۆسیالیستی) تاج نه‌ندازه‌به‌ک راستی و دروستی ئه‌م تیغی دوا‌ی لینه‌نیان سه‌لماند، به‌لام پهن‌وا‌به حیزه مارکسییه‌کانی ته‌و ولاتانه‌ی کوره‌ستانیان پینه لکینه‌تراوه، له نیو سه‌رجه‌می مه‌ده‌نه‌کانی مارکسیزم- لینه‌نیزم سه‌باره‌ت به‌ مه‌سه‌له‌ی نه‌توه‌ ژێرده‌سته‌کان زیاتر

ناوریان لهم تیزه‌ی لینین داوه‌توره بز چاره‌سهرکردنی مه‌سه‌له‌ی کورد. به‌لام له‌هر نه‌وه‌ی نهم تیزه ماتای مل‌پنکه‌چکردنی بزوتنه‌وه‌ی نه‌توره‌ی ژنده‌ست بز بزوتنه‌وه‌ی کرنکارانی نه‌توره‌ی سه‌رده‌ست ده‌گه‌په‌تی و له مه‌په‌نه‌کانی تری مارکسیزم- لینینیزم دا‌پراوه و به دوور له قزناغه میژوو‌په‌که‌ی وه‌رگیراوه، نه‌وا مه‌سه‌له‌ی مافی چاره‌نورسی نه‌توره‌ی کورد و دا‌کۆکی کردن لهم مافه بز قزناغی سۆسیالیزم هه‌لگیراوه بان له‌ژیر ناوی به‌رزه‌وه‌ندی کرنکاراندا به جزینکی مو‌تله‌ق ملکه‌چی به‌رزه‌وه‌ندی نه‌توره‌ی سه‌رده‌ست کراوه که دوابی پاسی ده‌گه‌پن. نه‌مه‌پش له‌ناوه‌رۆکدا له‌گه‌ل مافی به‌پاردانی چاره‌نورسی نه‌توره‌کاندا نا‌کۆکه. به‌لام خز نه‌مه تاکه نا‌کۆکیه‌ک نییه که له مارکسیزم- لینینیزمدا هه‌په‌اا. به به‌راوردیکی لهم مه‌په‌نه‌ئانه‌ی مارکسیزم له‌گه‌ل هه‌ل‌ونستی حیزه مارکسیه‌کانی نه‌و ولاتانه سه‌پاره‌ت به مه‌سه‌له‌ی کورد. به ئاسانی، ده‌گه‌په‌نه نهم نه‌نجامانه:

په‌گه‌م: نهم حیزانه ئیهرز له پرزگرم و راه‌ورتی پلینۆمه‌کانی کۆمیته‌ی ناوه‌ندییاندا به چا‌ونکی به‌راه‌ر و به‌کسان سه‌پری نه‌توره‌ی زالی نه‌و ولاتانه و نه‌توره‌ی کورد نا‌گه‌ن. به‌زه کۆمه‌لێک راستی میژوو‌پیان فه‌رامۆش کردووه، له‌وانه:

۱- له‌هر به‌کێک له‌و ولاتانه‌دا به‌شکی کوردستان هه‌به و تنبا نه‌توره‌ی کورد نه‌و که‌م‌په‌تییه نه‌ته‌وانه‌ی تیندا ده‌ژین خاوه‌نی راسته‌قینه‌ی نهم نیشتمانن.

۲- نه‌توره‌ی کورد له هه‌ریه‌کێک له‌و به‌شانه‌ی نیشتمان‌ه‌که‌یدا مافی نه‌وه‌ی هه‌په، وه‌ک نه‌توره‌ زاله‌که، به‌ریاری چاره‌نورسی خۆی، به

دام‌زاندنی ده‌ولتی سدره‌خوشمروه، پدات و لده‌گل پدشینک بان
پدشه‌کانی دپکه‌پدا پدکپگرتتوره.

۳- نته‌روی کورد بزوتتوره‌پدکی باهتی میژویس هدی به نه‌روی
بزوتتوره‌ی رزگاربخوازی نیشتمانی کورده‌وه، که وه‌ک همر
بزوتتوره‌پدکی رزگاربخوازی له نه‌لجاسی ناکزکی نیوان کزسه‌لانی
خه‌لکی کوردستان و ده‌سه‌لانی نته‌روی چه‌وسینه‌ری بیگانده‌ا سهری
هه‌لداوه، به‌و نامالجه‌دی نه‌و ناکزکیبه نه‌هیلن و نته‌روی کورد به
مافی برپاردانی چاره‌نووس بگه‌پدنی.

۴- له‌نیو نه‌م جه‌زبانده‌ا، حیزی شیری عیراق له سهره‌تادا
هه‌ل‌نستینکی ناشکرای به‌رامهر مافی چاره‌نووسی نته‌روی کورد له
عیراقدا، به مافی دام‌زاندنی ده‌ولتی سدره‌خوشمروه، وه‌رگرتیور،
به‌لام نه‌م هه‌ل‌نستهی حیزب پاشه‌گشهی به خزه‌ دیوه، به تابه‌تی
له‌سهره‌تای حه‌فتاکان به دواوه، نه‌ره‌تا نه‌مرز مافی چاره‌نووس له
پرزگراسی حیزدا وه‌ک شتینکی گشتی، نه‌ک له عیراقدا، هه‌روا وه‌ک
نامالجه‌ینکی دورر باسکراوه و له پراکتیکیشدا جیاوازی له تیوان نه‌م و
هه‌ل‌نستین حیزبه شو‌قینه‌ عه‌ره‌پدگاندا نیبه.

۵- ره‌نگه هدر له‌بهر نه‌مدش بی حیزی شیری عیراق له
کاتینکدا، له هه‌موو دوکیومینتینکدا خزی به پدشینک له بزوتتوره‌ی
رزگاربخوازی نیشتمانی عه‌ره‌ب له سهره‌تاسهری ولاتانی عه‌ره‌پیدا،
داده‌نی و له ززر بواری عه‌ره‌بی و جیهانیشدا به‌ر شینوه‌په ره‌فتار
ده‌کات، که‌چی له هبج دوکیومینتینکدا خزی به پدشینک له بزوتتوره‌ی
رزگاربخوازی نیشتمانی کورده، نه له کوردستانی عیراق و نه له
سهرتاسهری کوردستاندا، دانانی. له کاتینکدا (بزوتتوره‌ی

کۆمۆنیستى عىراق لىو دووپارچەى عەرەبى و كوردستانى پىنكەتووه).^(۱) كه واتا بۆ دەبى كۆمۆنىستى كوردستانى عىراق بەشىنك بىن لە بزووتەوێ رزگاربخوازی نەتەوێ عەرەب؟ ئایا ئەم بزووتە وەك تەو نەبە پلەین كۆمۆنىستى بەسرا و عمارە بەشىنك لە بزووتەوێ كورد لە سەرتاسەرى كوردستاندا؟

دووەم: ئەم حیزە ماركسىبەنە لە كاتێكدا تێزە ناوبراو كەى لەنەهان (كە لە خالى هەشتمى ئەم وتارەدا هاتووه) بە جۆرنكى داپراو لە مەدەئەكانى تری ماركسىزم- لىتېنىزم- سەبارەت بە مەسەلى نەتەوێ ژێر دەستەكان وەرگرتووه. پێم وا بە لە روانگەى تەسكى قەومىبەو لىكیان داوه تەو بەزە:

۱- تەنیا لە بەك گۆشەو سەرلەبى چارەسەر كوردنى مەسەلى كوردەبان داوه. ئەویش هاتنە سەر حوكمى ئەم حیزەبانە بە.

۲- مافى چارەنووسى نەتەوێ كورد، كە مافى كى رەواپە و ئە هەموو قۇناخێكدا دەبى ماركسىبەكانى ئەم ولاتانە داكۆكى لى بەكەن، لەبەر كۆنكاران و كۆمەلانى خەلكى نەتەوێ گەورە براو تەو كەم تازۆر باسى لىو ناكۆر، بە جۆرنكى تەسارى سەر بۆ قۇناخى سۆسپالېزم هەنگىراوه. لە جىاتى ئەو كۆمەلانى خەلكى نەتەوێ زالى بە تۆتۆنۆمى پەروەردە دەكۆرن. كە ئەمە بىنچەكە لە خۆدەزىنەو لە مافى چارەنووس و نكۆلى كۆردن لەم مافە شتىكى تر ناگەپەنى. چۆنكە لىنەن رەواپى مافى چارەنووس و داكۆكى لىكۆردنى و بگۆرە خەبات لە پىتارى ئەم مافەى بە قۇناخى سۆسپالېزمەو نەدە بەستەو. واتا ئەو مەرجەى دانەدەنا كە مافى چارەنووس دەبى بۆ قۇناخى سۆسپالېزم هەلپگىرى.

پنم‌واپه (حیزی زه‌حمه‌تکینشانی کوردستان) له ژهر کارتینگردنی هه‌مان لینگدانه‌وهی چه‌وت و هاری تیزه‌که‌ی لبتیندا نووسیویانه (مافی چاره‌ی خۆ نووسین بۆ گه‌لی کورد له دوا‌ی هینانه سهرکاری حکومه‌تینکی کرنکاران و زه‌حمه‌تکینشان له عیراقدای مه‌سه‌له‌به‌کی بۆ چهند و چۆن ده‌بێ). (۳) لیزه‌دا جینگه‌ی نه‌وه نه‌به که پاس له‌وه بکه‌ین ئهم‌رو هیزه کرنکاربه‌کان به جیدی چار به مه‌سه‌له‌ی ده‌سه‌لاتی تاکه هیزبیدا ده‌گیرنه‌وه، یان کرنکارانی نه‌ته‌وه‌ی زالی وه‌ک ده‌رکه‌وت، کاتی ده‌سه‌لاتدار ده‌ین ده‌توانن شۆڤینستانه له‌گه‌ل نه‌ته‌وه ژێرده‌سته‌گانی ولاته‌که‌پاندا ره‌فتار بکه‌ن. به‌لام له هه‌م‌وو نه‌وانه ده‌پرسین که ئهم مه‌رجه بۆ مافی به‌یاردانی چاره‌نووسی نه‌ته‌وه‌ی کورد داده‌نێن؛ بۆچی نه‌ته‌وه‌ی کورد، له‌چار هه‌م‌وو نه‌ته‌وه ژێرده‌سته‌گانی ئری ناسیا و نه‌فریقا، که هه‌ندێک‌پان ژێرده‌سته‌ی ده‌وله‌تانی وه‌ک پاکستان و خوارووی نه‌فریقا بوون، ده‌بێ چاره‌ارانی (حکومه‌تی کرنکاران و زه‌حمه‌تکینشانی) نه‌ته‌وه‌ی زالی بکات؟ ناها ئهم بۆچوونه نه‌وه ناگه‌یه‌نی (به‌یرون له‌م لینگدانه‌وه ساده‌به) دارا له نه‌ته‌وه‌ی کورد بکه‌ین تادان به‌ خزیدا بگری و به‌رگه‌ی له‌ناو‌بردنی به‌ کۆمه‌ل و توانده‌وه و وێرانکردن و به‌ عه‌ره‌ب کردنی تیشتمانه‌که‌ی بگری تا ئه‌و رۆژه‌ی ئهم حکومه‌ته له عیراقدای دینه سهرکار؟ که‌ی مارکسیزم مه‌رجی دزبۆی له‌م باه‌ته و شوهری له‌م چه‌شنه‌ی بۆ مافی چاره‌نووسی نه‌ته‌وه ژێرده‌سته‌گان داناوه‌ ۱۲.

۳- ئهم لینگدانه‌وه چه‌وته‌ی تیزه‌که‌ی لینین له‌لایه‌ن مارکسیبه‌گانی نه‌و ولانانه‌وه، له پراکتیکدا به‌وه شکاوه‌ته‌وه که بۆته‌وه‌ی کورد ناوه‌رۆکه‌ رزگان‌بخوازیبه‌که‌ی لێدا بانه‌ری و بکرنته به‌شینک له

بزوتنه‌وی دیم‌کرامتی هرکام لهو ولاتانه.

جاله‌بهر نه‌وی هرکام لهو بزوتنه‌واته له‌ناوهرژکدا بزوتنه‌وه‌به‌کی بوژوازیبه و هیزه ناسیونالیسته‌کانی نه‌ته‌وی زان رزلئی سهره‌کی تیندا ده‌بینن. هه‌روا به‌ر پینیه‌ی به‌رژه‌وه‌ندی به‌ش به‌جزونکی میکانیکیبانه ملکه‌چی به‌رژه‌وه‌ندی گشت کراوه، نه‌وا بزوتنه‌وی کورد ملکه‌چی بزوتنه‌وی نه‌و نه‌ته‌وه‌ زالانه کراوه. نیتر بزوتنه‌وی نه‌و ولاتانه دانی به‌مانی چاره‌نوسی نه‌ته‌وی کورددا ناوه بان نه‌وا له‌کاتی ده‌سه‌لاتباریدا هه‌ندی له‌مافه‌ی بنچینه‌بیه‌کانی نه‌ته‌وه‌ی کوردی داوه، بان شزئینیبستانه ره‌فتاری کردو‌وا نه‌مه‌بان مه‌سه‌له‌ی سهره‌کی نه‌بووه‌!!

له‌وه‌ش زیاتر هه‌ندی له‌و حیزبانه کاتی بزوخیان پشتگیری رژنمه بوژوازیبه‌کانی ولاتی خزیان کردووه نه‌وا فشاریان بزوتنه‌وه‌ی کوردبش هبناره تا پشتگیری نه‌و رژنمه گواپا شورشگیر و پیشکوتنه‌خوازانه هکات. کاتی هیزه‌کانی بزوتنه‌وه‌ی کورد مافه بنچینه‌بیه‌کانی گه‌لی کوردبان به‌هرجی نه‌م هاوکاریه‌داناره، نه‌وا نه‌م حیزبانه هه‌قیان به‌خزیان داوه دژی بزوتنه‌وه‌که به‌هسته‌وه. واده‌زاتم له‌م بزچرونه‌وه بوو حیزی شیوعی عیراق به‌رامهر به‌شورشی نه‌هلول توشی هه‌له‌هات. بان حیزی توده له‌سالی ۱۹۷۹دا هه‌ر له‌سهره‌تاوه هه‌لونیستیکي چه‌رتی به‌رامهر به‌راپهرینی خه‌لکی کوردستانی نیران وه‌رگرت، که دواتر فیلبایانی خه‌لکی نیران (نه‌کسهره‌ت) له‌پروسه‌ی نزیک‌بوونه‌وه و رووکردنه‌وه (وحدت) له‌گه‌ل حیزی توده‌دا پشتیان له‌بزوتنه‌وه‌که کرد و هه‌لونیستی چه‌رتی توده‌بان وه‌رگرت.

حیزه مارکسیبه‌گانی نمو ولاتانه له هندی قوناخدا به شیوه‌ه‌کی
 زوق سه‌هارت به سروشتی گویا پیشکوتنه‌خواری رژمه
 بورژوازیبه‌گانی ولاته‌کاتیانه‌وه مرهاله‌ه‌بان کردوهه. هه‌چهند نم
 رژمانه درندانه له‌گه‌ل نه‌ته‌وه‌ی کوردا جیراته‌ه‌ونه‌ته‌وه. له‌وه‌ش زهاتر
 نم حیزانه له‌بهر خاتری گویا سروشتی دژ به نسوهرالیستی نمو
 رژمانه په‌په‌ته‌دی سیاسی و تاپورریان له‌گه‌ل ولاتانی
 (سوسیالیستی) دا، چاریان له مه‌سه‌له نینوخریزه گرنه‌گه‌گانی تری
 وه‌ک دیموکراسی سیاسی و مافه‌گانی مرزولیش پزوشیوه.

تزیلیی نهمه تنیا نه‌لجاسی کارتینکردنی بورژوازی نه‌ته‌وه‌یی بی؟
 بان نه‌لجاسی کورتیستی تیوری و نینگه‌ه‌شتتی چه‌وتی په‌په‌ته‌دی نیوان
 به‌ش و گشت بی؟ که به هیزه‌وه وه‌ک چزن مه‌سه‌له‌ی کوردا
 گراوه‌ته‌وه به‌شینک و مه‌لکه‌چی مه‌سه‌له‌ی دیموکراسی بورژوازی گراوه،
 به همدان شیوه‌ش مه‌سه‌له‌ی دیموکراسی له‌و ولاتانه‌دا کرابیته به‌شینک
 له‌مه‌سه‌له‌ی کیشی جیهانی نیوان سوسیالیزم و نیمپه‌رالیزم و له‌بهر
 خاتری نم شته گشتییه قوریانی پندرایین؟ بان نهمه نه‌لجاسی
 په‌په‌ره‌کاری فیکری و سیاسی نم حیزه مارکسیبانه بووه، که بوته
 هزی نه‌وه‌ی به چاری خدلیکی ده‌روهه سه‌یری رژمه بورژوازیبه‌گانی
 ولاته‌که‌ه‌بان بکدن و، زهاتر له دهد و بزچرونه‌گانی نه‌واته‌روه، نه‌ک به
 پشتیبه‌ستن به جده‌ه‌هر و تاره‌رؤکی نم رژمانه، هه‌لونیستی خزیان
 به‌رامبه‌ریان دیاری بکدن ۱۱ جا له‌بهر نه‌وه‌ی نم خدلیکانه‌ی و ده‌روهه،
 وه‌ک ده‌رکوت، بهر له‌ه‌ه‌موو شتیگ له‌بهر رزشانی به‌رژه‌ره‌ندی
 تاپورری و سیاسی خزیاندا سه‌رحیجی نم رژمانه‌یان داره، نه‌وا به
 لابانه‌وه گرنه‌گ نه‌بووه که نم رژمانه له تنو ولاته‌که‌ی خزیاندا چزن

چیزی له گه له کومه لاسی خه لکي وله گه له نه ته وهی کورده دا ره رفتار ده که من و تاج نه تدازه بهک ریز له مافه کانی مروف ده گرن. مه گهر خزشبان به جزینکی داپلوسینه رانه دیو کراسی و مافه کانی مروف و مافی نه ته وه به چوکانی ولاته که ی خزیان پیشینل نه کردوه! جا نه گهر نه وانی نه وروپایی و گراها نوینمیری چینی کرنکار بهم جزره له نیو سنووری ولاته که باندا ره فتاریان کردین، بز ده بی لایان سه بری که رژینکی بوژدازی ناسیایی همدان صاف پیشینل بکات و تده نانه ت نه ته وه به کیش به چه کی کیمایی قر بکات!؟

به کورتی نم حیزه مارکسیبانه پشتگیری مه له سه ی کورد بیان کردوه و له دژی سیاستی رژیمه ده بکات زره کان وه ستاونه ته وه، به لام بهرای من تاره رژیکی هه لوخته کانبان زباتر په بوه ندی به ته بایی و ناته بایی خزیانه وه بوه له گه له رژیمه کانی ولاته کانیا اندا، وانا هه لوختی نه وان له ناو جهرگی خودی مه سه له ی کورده وه هه لئه قولاره، به لکو زباتر شتیکی تاکتیکی بوه. له بهر نه وه نه بهاترانیوه و ناشتوانن کارتینکردنیکی فیکری و سیاسی و جهماروری نه و تزیان بزسر بزوتنه وه که هه بی.

لیزه دا پرسبارنگ دینه گزری: ناها نم هه لوخته ی حیزه مارکسیبه کانی به رامیهر بزوتنه وه ی کورد و خز نه کردنه خاوه نی مه سه له ی کورد هزکارنگ نییه، که شانه شانی هزکاره کانی تر بزوتنه وه ی کورد بیان توشی شکستی جزیره جوژ کردوه!؟

قهرامزش کردتی مافی به یاردانی چاره نووسی نه ته وه ی کورد بزته هزی نه وه ی نه مرز هیچ کام له م حیزه بانه دان به وه دا نانی که نه ته وه ی کورد له چوارچینوهی ده ولته ته که ی نه واندای مافی هه به (هه رنه بی ره ک

مال) ده‌وله‌تی خزی دابه‌زینتی. یان جزیره فیدرالیه‌کی لمو چه‌شته‌ی همین که له په‌کیستی سؤقیه‌تدا هه‌به و نهمرو ته‌ته‌وه‌گانی ته‌وی پینی رازی نینا هاوریی عزیز محمد ته‌نانه‌ت نهم جزیره فیدرالیه‌ش له کوردستانی عیراقدا، به په‌که‌رونی عه‌ره‌ب (الوحدة العربية) وه ده‌به‌سقیته‌وه‌١٤١. ئاها ناگری نهم بو‌چروته‌ی هاوریی عزیز به‌و جزیره لهنک بدرینه‌وه که تکوولی کردنه له مانی چاره‌نروسی نه‌ته‌وه‌ی کورد له عیراقدا؟ یان نکوولی کردنه له‌وه‌ی نه‌ته‌وه‌ی کوردش، وه‌ک ته‌ته‌وه‌ی عه‌ره‌ب له عیراقدا، مانی ته‌وه‌ی هه‌به له‌گه‌ل پشه‌گانی ده‌که‌بدا په‌که‌گرتنه‌وه‌١٤١. له کاتینکا هاوریی فه‌هد، که کوردستانی عیراقی به هه‌رنه‌ینکی نه‌به‌دی عیراق نه‌ده‌زانی، جه‌ختی (تاکیه‌ی) ده‌کرد که گه‌لی کورد له عیراقدا مانی هه‌به نازادانه به‌یار بدات که ناخز ناره‌زوومه‌ندان له‌گه‌ل عیراقدا ده‌مینته‌وه‌ یان جیا ده‌به‌ته‌وه‌. نه‌و ته‌نانه‌ت نهم جیا‌ه‌رونه‌وه‌شی به په‌که‌رونی عه‌ره‌به‌وه نه‌ده‌به‌سته‌وه به‌لکو پیش هه‌موو شتینک ملکه‌چی به‌رزه‌وه‌ندی گه‌لی کورد و جها‌واره چه‌وساره‌که‌ی ده‌کرد.

مارکسییه‌گانی نه‌و ولاتانه، که له ئوتونومی زیاتر به‌نه‌ته‌وه‌ی کورد ره‌را نابین، باش ده‌زانن ئوتونومی له ولاتینکی وه‌ک په‌کیستی سؤقیه‌تدا، که مه‌سه‌له‌ی ته‌ته‌وه‌یی به‌نیوه‌چلی تینا چاره‌سه‌کراوه، زیاتر به‌و نه‌ته‌وه‌ به‌چو‌گانه دراره که له‌سه‌ر خاکی نه‌ته‌وه‌ی تر ده‌ژین. له‌وه‌ش زیاتر ئوتونومی نه‌وه‌نده شتینکی که‌م ترخه ته‌نانه‌ت نه‌و که‌مایه‌تیبه موسلمانیه‌ی که به نه‌ته‌وه گورجین، هه‌ر له‌به‌ر نه‌وه‌ی ناپنیا جیا‌وازه له چوارچینه‌ی کوماری فیدرالی گورجستاندا ئوتونومییا دراره‌نی و به‌رله‌مان و نه‌لجرومه‌نی وه‌زیرانی (نه‌ک

نه لجهرومندی ته شریعی و ته نقلی (خوښیان هه به. به لام نمو نه ته توانی نیشتمانی خوښان هه به نمو کوماری فیدرال بیان دامه زواندو و جهزی کومزنیستی خوښیان هه به، هر چه نده چوار لهو نه تهره خاوه ن کومارانه ته تیا له سدا په کی دانیشتمانی سؤقیهت پینگ دپان.

لیزه دا به رای من بهرنامه ی جهزه مارکسیه گانی نو ولایتی کوردستانیان پیره لکیندراوه ده به رای همه له ی کورد بهرنامه په کی مارکسیانه و نیشتمانیانه نیبه و، زیاتر له بهرنامه ی جهزی قومی شوښنی نه تهره ی زال ده چی. هر ده لپی بهو ناماچه دارنیزاوه که له لای ناسیونالیستانی نه تهره ی چهوسیندر په مندپن. بویه بهرنامه په کی شوښگرانه نیبه و له نوتونومی زیاتر (که شوښنیترین توژی بوژیوازی غیراقیش دانی پندتاوه) به نه تهره ی کورد رها نابنن. نوتونومیش وه ک لینن ده لی؛ رنوشوننکی ریغورمیستانه (اصلاحی) په و نیستیازاتی نه تهره ی زال و هموو شیوه گانی چهوساندتهوه ی نه تهره یی له تارناها، نه تهره ی خاوه ن نوتونومی له گدل نه تهره ی سردار (الامه السیده) دا بهرنامه نابن.

که چی نوتونومی له نه تهره ی کورد له غیراقدل کراوه ته ده رمانی هموو ده ران و به (دپارترین دروشه گانی گدلی غیراق و بزوتنهوه ی دیوکراسی و بزوتنهوه ی کورد له غیراقدل) داده ندری. به لام نم واقیعه سداوه له بهر تهره نیبه که نوتونومی راستترین و رواترین دروشه به لگو به رای من له بهر تهره په:

۱- بزوتنهوه ی کورد لاوازه و هیزی نه بهوه، یان بهویه تی و باوه ری به خزی نه بهوه، دارای مانی زیاتر بکات.

۲- خه لکی کوردستانی غیراق نه رتا زاد بیه بان نه بهوه بریاری خوښان بدن.

۳- بزوتنه‌وهی دیوکراسی عزیزاق، په حیزی شیوعیسموه تانستا له‌وه زیاتری په‌گه‌لی کورد ره‌وا نهدیوه.

نه‌گه‌ر دروشمی نۆتۆنۆمی پەر له ۳۵ سالیگ. کاتی دیوکراسی ترین هیزی عه‌ره‌ب له عزیزاقدا هیچ صافینگی نه‌توده‌یی په‌ گه‌لی کورد ره‌وا نده‌پیتی، هه‌نگاونگ بره‌یی بز پهنه‌ره که رانییه، نه‌وا نه‌مرز پینداگرتن له‌سه‌ر نۆتۆنۆمی، که درنده‌ترین و شوقینیتیرین توغزی برزوژی عزیزاق دانی پیناناوه، دو- سئ هه‌نگاره بز دواوه. په تاپه‌تی بز حیزیگی مارکسی که که‌له‌پوو (تراث)نکی ته‌ئوری و فیکری په‌ پیزی سه‌باره‌ت په‌ مه‌سه‌له‌ی کورد هه‌به.

لیره‌دا چه‌تد پرسپارنگ دینه‌گۆر: کئ نه‌م هه‌قه‌ی به‌م مارکسپانه و سه‌رحه‌می بزوتنه‌وهی دیوکراسی نه‌و ولاتنه‌ داوه تا له جیاتی نه‌توه‌ی کورد به‌یار به‌ن ۱۱. ئایا که‌س له نه‌توه‌ی کوردی پرسپوه که ناخۆ نۆتۆنۆمی پان شتیگی تر ده‌خوایی ۱۱. ئایا رۆژنک له رۆژان نه‌توه‌ی کورد نه‌و نازادیه‌ی هه‌بوه که پرسپ پینکری ناخۆ ده‌په‌وی له چوارپنوه‌ی نه‌و ده‌وله‌تانه‌دا مینته‌وه پان نه‌ ۱۱.

دواجار هیزه‌کانی نه‌توه‌ی زال هه‌ر چیه‌ک بن چه‌ند خزیان به شۆشگیز بزاین و له‌هه‌ر ولاتینکدا بن نه‌گه‌ر ته‌صاحیان له خاک و سامانی نه‌توه‌ی ژێرده‌ست نه‌کردوه، نه‌گه‌ر نیشتمانه‌که‌ی به مولکی خزیان نازاتن بز تکۆلی له صافی چاره‌تروسی نه‌توه‌ی ژێرده‌ستی ولاته‌که‌پان ده‌گه‌ن ۱۱.

هه‌لۆنستی حیزه‌ مارکسپه‌گان و هه‌لۆنستی سه‌رحه‌می بزوتنه‌وه‌ی دیوکراسی نه‌و ولاتنه‌ متمانه و باوه‌ریپنکپوونی له نیوان نه‌م بزوتنه‌واته و بزوتنه‌وه‌ی کورده‌دا لاواز کردوه. له کاتینکدا

به‌رژه‌وندیبه‌کافی خنهایی هاویه‌ش نموه ده‌خواری به هیژترین
 په‌په‌ندی تیگز‌شهرانه له‌نیوان هموو نم لایه‌نانه همی. له
 رووه‌شده نم‌رکی گموره‌تر ده‌گمونه‌ته نه‌ستزی هیژگانی نه‌ته‌وه‌ی
 گموره به تابه‌تی مارکسیبه‌کان، که سهرباری نم نرکه، نم‌رکی
 پاراسنی هاوپه‌مانی نیوان کرنکارانی نم نه‌ته‌وانه و نه‌ته‌وه‌ی
 کوورد‌پشمان له نه‌ستزیه، چونکه بزوتنه‌وه‌ی کوورد چند همول‌پدات به
 تنیا ناتوانی نم گاره به نه‌نجام بگه‌یه‌نی بز ته‌وه‌ی نم باور
 پینگی‌بونه‌ش به ته‌واری بیته‌دی نه‌وا پیوسته نم هیژانه چار به
 هله‌رنست و به‌رنامه‌گانی خزباندا بگیزنموه و، به ناشکرا له
 ولاته‌که‌پاندا دان به مافی چاره‌نووسی نه‌ته‌وه‌ی کوورد و مافی
 به‌کسانبوونی له دامه‌زاندنی ده‌وله‌تی خزی و په‌کبوونی نه‌ته‌وه‌پیدا
 بتین.

شته‌کی نویش نه‌جه نه‌گم‌ر بلیم مافی چاره‌نووسی نه‌ته‌وه‌کان ره‌ک
 همسه‌له‌ی دیوکراسی و مافی مرؤف بزته دپارده‌به‌کی شارستانی نم
 سهرده‌مه و نه‌ک تنیا هم مارکسیبه‌کان، به‌لکر هموو نه‌واندی به
 عدقلیکی شارستان‌بیانه په‌رده‌که‌ته‌وه و به جزونکی ئینسان‌بیانه
 سه‌یری مافه‌گانی مرؤف ده‌که‌ن دانی پیدا ده‌نین و به مافیکی ره‌وای
 هموو نه‌ته‌وه‌به‌کی ده‌زاتن. ته‌نیا نه‌واندی له شوئینیزم ده‌ریاز نه‌هرون
 و کزله‌ی (شارستانی) جه‌نگه‌ل و په‌خسیری کولتووری دواکوتوانه و
 عدقلیه‌تی سده‌گانی ناوه‌راستی ده‌توانن شهرم له‌وه نه‌که‌ن که نکولی
 له مافی چاره‌نووس و سهرجه‌می مافه‌گانی مرؤف به‌که‌ن و نیشتمانی
 خه‌لکی تر به مولکی خزیان بزاتن.

سدرچاوه و پدراونزه‌گان

- ۱- بز پوخته‌ی عدم مهبده‌نانه‌ی مارکسیزم- لنینیزم پشت بهم سدرچاوانه به‌ستراوه: لینین؛ المختارات- المجلد الخامس- دار التقدیم مرسکوز، ۱۹۷۶. لینین تدواوی دانراوه‌گان، جلدی ۲۶.۲۵ سزلیا ۱۹۸۱.
- ۲- حبیبی زده‌حمه‌تکیشانی کورده‌ستانی عیزاق- له ج روانگه‌به‌کوره داوای پینکهنانی پارتی پشروه‌ی کرینکارانی کورده‌ستان ده‌که‌ین- ۱۹۹۰ ل ۱۲.
- ۳- سدرده‌سی نوی، ژماره-۴۳- سپتسمبری ۱۹۸۹ ل ۹.

بشنی چواره‌م

تەنگوچەلمەدی فیکری بزو تنهوی
رزگار یخوازی کوردستان و
ئاسۆیه‌کی پروون
- ۱ -

تەنگوچەلمەدی فیکری بزو تنهوی گەلی کوردستان وەک بەشینک لە
تەنگوچەلمەدی فراوانتر، لە بارو دزخی ئابووری و کۆمەڵایەتی و
کولتووری کوردستانەوە سەرچاوه‌ی گرتووه. پرۆسەی داگیرکردن و
وێرانکردنی سەدان سالی کوردستان، وەک باسکرا، سەرچەمی ژبانی
مادی و زوخی نەتمووەگمانی شیواندو، دەرقتیکی لەباری بز
گەشه‌کردنی شیوازه‌گانی بەرھەمھێنان و دەرکوتن و پینگیشتی
سروشتبانی توێژ و چینی نونی کۆمەڵایەتی نەهێشتووه.
کوردستانی خوارو که ئێم تەنگوچەلمەدی فیکریی تیندا دەرکوت،
لە سەردەمی بابانەگانرا سەرەتای بوژانەو بەکی نونی ئابووری و سیاسی
و کولتووری بە خۆیووه دی، بەلام ھەر زوو ھیرش و پەلاماری
عوسمانیەکان و ئێرانیه‌کان و شەری نیوخۆی بابانەکان وێرانیان کرد.
رورداوگانی بەکەمین جەنگی جیھانی و ھیرشی لەشکری بەریتانیا

بز سفر کوردستانی خوارو و روخاندنی هوکمداری شیخ محمود کارهساتینکی سامتاکی ناهوری و کومه‌لایه‌تیبیان ناهوه. ههروا کاتی نم بهشی کوردستان به عیراقوه گری درا، به دزیانی دهان ساله هیچ جزوه پرژه‌به‌کی گرنکی ناهوری، پیشسازی، کولتوری و تاریدانکردنوهی بهخیره نهدی، به پینچوانهوه، وه‌گ ههروا لانتینکی داگیرکرار، بهسدان سه‌ه‌ازگه‌و پزلیسه‌خانه و بنکمی تری عهسکری گسارو درا.^(۱) تهواری نم هزکارانه و تالان کردن و دادوشینی ناهوری کوردستان، رنگمی پیشکوتنی په‌یوه‌ندیبه‌کانی به‌ره‌مه‌پینانی سه‌راه‌هداریان پری و بوونه هاندیری باهتی مانهوهی په‌یوه‌ندیبه‌کانی فیودالی و داب و نهریت و ترادپه‌سوزنی عهشیره‌تگه‌ری له کوردستانی خوارودا. لهوش زیاتر کولونیالیزمی به‌ریتانی ده‌به‌وست نم په‌یوه‌ندی و داب و نهریتانه زیاتر به‌چمه‌پینانی. بز نم کاره‌پیش پینگی ناهوری و سیاسی نه‌و سه‌روک هوز و فیوده‌لانی خیانه‌تیان له بزورتنهوهی کورد کرده‌و به‌هیز ده‌کرد و به‌میش به‌رژه‌وه‌ندی چیتا‌به‌تیبیان زیاتر به کولونیالیزم و دژنی کونه‌په‌وستی عیراقوه ده‌به‌سترایه‌وه.

بم جزوه دوا‌ی رزگارپوونی عیراق له کولونیالیزمی به‌ریتانی، کومه‌لگای کوردستان هیشتا کومه‌لگابه‌کی فیودالی بو. هیشتا وه‌گ دکتور رشاد میران ده‌لی (یاسا و په‌یوه‌ندیبه‌کانی خیله‌کی و ده‌به‌گابه‌تی تبادا زال بوون که ستره‌تیبی چسپاری خزیان هه‌وو و ره‌گه‌کانیان له ناو کورد‌ه‌واریدا قولن داکور‌ترابوون و له جزوی بیرکردنوه و هه‌لسوکوت و ژبان و ترادپسیا و هه‌روه‌ها له ربه‌ازی خه‌باتی نه‌ته‌وه‌پیشدا ره‌نگی خزیان دابه‌وه).^(۲)

لهم بارو دؤخه نالوزه ئابووری و کۆمه لاهتی و کولتور و بیه دا بوو که
 تنگورچلمه می فیکری بزوتنهوی کوود، وهک بهشینکی گرتنگ له
 تنگورچلمه می هیزه کۆمه لاتیبه کانی نهنو بزوتنهوه که و
 سهرکردایه تیبه که می به زهقی دهرکوت. ههروا وهک ههر دپارده به کی
 فیکری کاری خزی کرد سهر دهور و بیره باهه تیبه که می. چونکه ههر
 دپارده به کی فیکری تنیا بهرهم، بان رهنگدانوهی دهور و بیره نیبه،
 بهنگو هزکاریکی کاریگریشه بز کارکردنه سهر دهور و بیره. بزیه ناکرئ
 و بگره ههله به که چاره سهرکردنی نم تنگورچلمه می فیکریه، به گزینی
 بارو دؤخی باهتی کوود ستانهوه، بان به جزینکی ئۆتوماتیکیانه به
 چاره سهرکردنی تنگورچلمه می کانی تری بزوتنهوه که گری بیری. چونکه
 نم جزره بزچورنانه له قالبانی فیکره، بان نکونی کردنه لهو رۆله
 کاریگری که فیکر، بههزی سهره خزیبه نیسیبه که بهوه، له گزینی
 دهور و بیره دا ده بگری.

لهم بزچورنوه، لام رایه، تنگورچلمه می فیکری بزوتنهوی
 رزگاریخواری کوودستان له بهک کاتدا نه بجام و هزکاره، واتا نه بجامی
 تنگورچلمه می به تیبه و له ههمان کاتدا هزکاریکیشه پارمهی
 مانهوه بگره نالوز بوونی تنگورچلمه می به تیبه که ده دات.
 لهم روانگوه ههولده دم باسی نم تنگورچلمه می فیکریه بکم.

(۲)

تنگورچلمه می فیکری بزوتنهوی رزگاریخواری نیشتمانی
 کوودستان لهو ناکزکیبه دایه که له نیوان ناوه رۆک و نامالهی میژوی
 بزوتنهوه کهو له نیوان بهرنامه و نامالهی لاینه خزیبه کهیدا هه به. به
 واتایه کی دی نم نامالهی هیزه کانی نهنو بزوتنهوه که خهباتی بز

ده‌گن له‌گه‌ئا ناوه‌زۆک و سروشتی بزوتنمه‌که‌دا ناتهما و ناگزۆن و بگه‌ کۆسپنکی خزی راسته‌قه‌نن له‌به‌ر ده‌م گه‌شه‌ کردنی باه‌تییانه‌بدا. چونکه‌ بزوتنمه‌ی رزگاربخوازی کورده‌ستان، وه‌ک هه‌ر بزوتنمه‌به‌کی رزگاربخوازی، به‌و ئامانجه‌ می‌زویه‌ ده‌رکه‌وتوه‌ تا ناگزۆکی نیتوان کۆمه‌لائی خه‌لکی کورده‌ستان و ده‌سه‌لائی چه‌رسینه‌ری به‌یگانه‌ چاره‌سه‌ر بکات. واتا به‌هانه‌ی می‌زویی سه‌ره‌هلدان و مانه‌وه‌ی بزوتنمه‌که‌ له‌و سروشت و ناوه‌زۆکه‌ رزگاربخوازی‌به‌بدا به‌ که‌ نه‌توه‌ی کورد به‌ مافی بریاره‌انی چاره‌نووس و نیشته‌مانه‌ ده‌گیر کراوو (الحاق) کراوه‌که‌ی به‌سه‌ره‌خزی به‌گه‌یه‌نی.

به‌لام کاتینک بزوتنمه‌به‌کی رزگاربخوازی له‌م رهباز و ئامانجه‌ می‌زویه‌ی خزی وه‌رده‌چه‌رخینه‌ری و ، روه‌و ئامانجینکی لاره‌کی چه‌واشه‌ ده‌کری ئه‌وا ئه‌م بزوتنمه‌به‌ سروشت و ناوه‌زۆکه‌ رزگاربخوازی‌به‌که‌ی لێدا ده‌مالری، بان ده‌شونه‌ری، بان به‌ سروشت و ئامانجه‌ می‌زویه‌که‌ی خزی و به‌ خواستی کۆمه‌لائی خه‌لکه‌که‌ی نامز ده‌کری. ده‌شی ئه‌م پرۆسه‌به‌، له‌به‌ر هه‌ر هۆکارینکی نیتو خزی بان ده‌ره‌کی به‌، به‌سه‌ره‌تای ته‌نگه‌چاله‌مه‌ی فیکری، دواتریش سیاسیی بزوتنمه‌که‌ دا‌بنه‌ری.

ناشکرا به‌ بزوتنمه‌ی رزگاربخوازی کورده‌ستان له‌سه‌ره‌تای سه‌ره‌هلدانیه‌وه‌ تا نیوه‌ی دووه‌می ئه‌م سه‌ده‌به‌ بۆ رزگاری و سه‌ره‌خزی کورده‌ستان خه‌باتی ده‌کرد. تا نه‌ر کاته‌ هه‌موو خه‌بات و رابه‌ری و شه‌ره‌کانی نه‌توه‌ی کورد بۆ خۆ رزگارکردن و سه‌ره‌خزی کورده‌ستان به‌و. به‌لام ده‌وای زنجیره‌به‌ک تینکشان و نسکۆ و ده‌وای له‌ ده‌ست دانی چه‌ندان هه‌ل و ده‌رفه‌تی می‌زویی که‌ رووداره‌کانی هه‌ردوو جه‌نگی

جهانی ره‌خاندانیان^(۳) همروا له سایه‌ی بارو درخینگی تیوخیزی پر له تیشکانی رژی و دهره‌کی پر له کیشمی زلهیزه‌گاندا مه‌سه‌له‌ی رزگارکردنی کوردستان، وه‌ک تامالجی هیزه‌کاتی نیو بزوتنه‌وه‌که، جینگای بز توتونومی چولکرد. به‌میش همسو وژو خباتی نه‌توه‌ی کورد ناراستی تم رنبازه چوته بان تراولکه (سرابی) توتونومی کرا. لیزه‌وه لام رابه قوتاخینگی چزنایه‌تی سرجه‌م نوی له تنگرچه‌لمه‌ی فیکری - سیاسی بزوتنه‌وه‌ی گلی کوردستان ده‌ست پنده‌کات که تا تیرو برده‌وامه. چونکه لمر کاتوه بزوتنه‌وه‌ی رزگاریخوازی کورد (که تمو کاته مه‌لمینه‌که‌ی کوردستانی عیراق پرو (کسایه‌تی و سرمیخیزی خزی لهدست داو سروشت و ناوه‌روک و تامالجی رزگاریخوازی‌که‌ی لیدامازا و کرایه‌ی پیشک له بزوتنه‌وه‌ی دیموکراسی بزوزوازی عیراق و دواتیش تیران، که له بنه‌رتدا تامالجیان گزینی رژی سیاسی تم ولانانه، بان چه‌سپاندنی دیموکراسی بزوزوازی، نه‌ک رزگارکردنی مرژف و خاکه‌که‌ی له ده‌سه‌لانی چه‌سینتری بینگانه.

تم پرژه‌یه، بان تم وه‌چرخانه فیکریه - سیاسیه بزوتنه‌وه‌که‌ی به‌خزی و به‌کومه‌لانی خملگی کوردستان، بان به‌خواست و تامالجی‌کانیان نامزکردو، بزوتنه‌وه‌که‌ی رایبچی تنگرچه‌لمه‌به‌که‌ی فیکری - سیاسی نوتو کرده که ناسان نیبه و بگره‌ی معاله‌ی به‌ی گه‌راته‌وه‌ی بز سر رنباز و سروشت و تامالجی رزگاریخوازی‌که‌ی لینی ده‌ریاز به‌ی.

نه‌گه‌ر توتونومی، وه‌ک دروشم و تامالجی بزوتنه‌وه‌ی کورد بره‌می، بان نه‌جاسی فیکری لاوازی و تیشکان و تنگرچه‌لمه‌ی

هیزه‌گانی نیو بزوتنوهه که و سرگردا په تیبیه‌کمی بی، ئوا پینا گرتن و هردهوام بزوتنوهه لیسر ئم ئامانجه، هزکاری فیکری ئالوز بزوتنوهه قول بزوتنوهه تیئنگرچلمعه‌که و تیشکانه نویه‌کانیبه‌تی. هم مانابه دروشم و ئامانجهی ئزوتنوهه لیمه‌ک کاتدا ئه‌لجام و هزکاره، وانا ئه‌لجاسی فیکری تیئنگرچلمعه و تیشکانی بزوتنوهه‌کمی، له ههمان کاتدا هزکاری فیکری قول بزوتنوهه تیئنگرچلمعه‌گانی بزوتنوهه‌که و تیشکانیبه‌تی.

لم بزوتنوهه به‌رای من ده‌ش هردوو همره‌کمی سالشی ۱۹۷۵ و ۱۹۸۸ که له پنجه‌مه‌دا تیشکانیبه‌تی فیکری بزوتنوهه و له شپوهی همره‌سی سیاسی و عمسکیرینا دهرکوتن، وه‌ک ئه‌لجامینکی حقیقی ئم تیئنگرچلمعه فیکریبه سهر بکه‌ین.

دروشمی ئزوتنوهه له کوردستانی خواروو دا بز به‌کم جار حزبی شیوعی عیراق له بارو دؤخینکا که هردوو نیشمانه‌کمی ده‌ولتی عیراقی لندا ئاشراوه له ژیر ده‌سه‌لانی کولونیا لیزمی به‌ریتانیادا بزوتنوهه، به‌ریزی کرده‌وه، وانا خودی ئم دروشمه له ده‌روهی بزوتنوهه‌ی کورد را هات. به‌لام سرگردا په‌تی ئه‌وکاتهی بزوتنوهه‌ی کورد، که کۆمملتیئیک لای خورنده‌واری کم تجرویه بزوتنوهه و ده‌ره‌تانیک ئه‌وتزی سیاسی و جه‌ماوهریان نه‌بو، ئم دروشمی حزبی شیوعیان به‌ خیرو به‌ره‌کمتینکی معزن دانا، به‌ تایبته‌تی که هیچ کام له حزبه عیراقیبه‌گانی ئه‌و سهرده‌هه باره‌ریان به‌ که‌مترین مافه‌گاتی گتلی کورد نه‌ ده‌ینتا.

هه‌لبه‌ت نه‌گهر زه‌مینه‌ی پایه‌تی نیو کۆمملگای کوردستان له‌بار نه‌بویه و نه‌گهر بزوروازی کورد له پوری ناپه‌وریه‌وه لاواز و له پوری سیاسیبه‌وه پهرگند نه‌بویه، ئه‌وا هه‌نده به‌ ئاسانی به‌شتی له ئامانجه

میژووبه‌که‌می خزی نمده‌کردو، خزی به بوزووازی عمره‌بی عیراق و بزوتتموه‌ی کوردپشی به بزوتتموه‌ی دیوکراسی بوزووازی عیراقوه هملنده‌پسارد تا دوا‌ی سره‌خزی عیراق له سایه‌ی رحه‌متی نمودا هملدی خیزو بهره‌گفت به خزی و نتموه‌ی کورد به‌پی.

دوا‌ی شوشی ۱۴ ی تهموزی ۱۹۵۸ گملی عمره‌بی عیراق به تموا‌ی له کولونیالیزمی به‌ریتانییا ده‌باز بوو و سره‌خزی سیاسی وهدست هینا، به‌لام گملی کوردستانی عیراق هر به ژیر ده‌ست‌بی ماهوه و ، تنیا کزت و پیره‌نده‌که‌می، بان جزوی ده‌سه‌لانه‌هینگانه‌ه‌سینتیره‌که‌می گنودرا. چونکه ده‌سه‌لانی بوزووازی عمره‌ب به جزینکی نوتوماتیک‌پیانته‌ه‌ینگای ده‌سه‌لانی کولونیالی به‌ریتانیای گرتوه و به‌گه به جزینکی زرد درتدانه‌تر درژی به (الحاق) و داگیرکردنی کوردستان دا، کوردستانی به عیراقوه لکاو هیراتیکی دزواو ناشمرعی کولونیالیزمی به‌ریتانیابه‌که‌ه‌ب بوزووازی عمره‌بی عیراق ماوه‌تموه. نوانمی نکولی لهم راستیه میژووبه ده‌گمن، به مارکسیه‌کانی عیراق‌شوه، نوا بیانموی و نهایموی له بزوی یاسایی و سیاسی و نخلاتییموه پاکانه‌ه‌ب بوزووازی عیراق و ره‌فتاره ره‌گن‌زیره‌سته‌کانی به‌رام‌بهر به کورد ده‌گمن.

له‌بهر چار نه‌گرتنی نوا راستیه‌ه‌ب‌ه‌نییه‌ی که کزمله‌نگای کوردستان، دوا‌ی تهموزی ۱۹۵۸ هر به کزمله‌نگایه‌کی رزگاربخوازی نیشتمانی ماهوه و، سره‌خزی سیاسی عیراق تنیا سره‌خزی سیاسی بشه عمره‌بی‌که‌می عیراق بوو نه‌ک کوردستان، له‌بهر‌چاونه‌گرتنی لهم راستیه‌ه‌تنگوچلمه‌می فیکری بزوتتموه‌ی کوردی له‌ه‌تنگوچلمه‌به‌کی تیژی - فیکرییموه‌ه‌گزی به‌ه‌تنگوچلمه‌به‌کی پراکتیکی -

سیاسی. له ئەنجامدا سەرجمعی بزورتنووی کورد، که به درنژایی چوارده سال، له راپهرین، یان (شۆرش)ی ئەیلوولدا پەرچمستە بوو، له ئەلقەبەکی داخراودا دەسووژاپەرە. چونکە بزورتنووەبەک بوو له پیناوی هەندێ داخواری رینزومیستانە (اصلاحی) نەک بز رزگار کردنی خاک و مرۆف. ئەمەش بەکەسجار بوو له میژووی نوێدا که کورد بز (ئۆتۆنۆمی) نەک بز رزگاری کوردستان خەبات، یان شۆرش بەکات ۱۱ ئەم رینبازەش چەوتترین و دزنیوترین شۆرتنواری (شۆرش) ئەیلوولە که بەسر بزورتنووی نەتووەکەمان له کوردستانی عێراق و دواتریش له کوردستانی ئێراندا سەپیندرا.

بزیە بەرای من ئەگەر راپهرینی ئەیلوول و راپهرینهکەمی ئەم دواییە کوردستانی عێراق بەم ئەنجامە تراژیدیەش نەگەبشتەبان ئەوا مەسأل بوو پترانن دەسکۆتیکێ چۆنابەتی نوێ بز گەلی کورد بێننە دی. لەوێش زیاتر ئەگەر نەک دور (شۆرش) بەلکو ئەگەر چەند شۆرشیش له کوردستانی عێراق یان ئێران و تورکیادا بز ئۆتۆنۆمی بەکەین، ئەوا جەگەلە بە فیروزدانی باشترین وزە فیکری و فیزیکی نەتووەکەمان و بەویزانکردنی ولاتەکەمان شتیکێ باشتر لەوێ هەبە و دەست ناهێنین. چونکە بزورتنووی رزگاریخواری و نامالهی ئۆتۆنۆمی وەک نەو وایە پانەموێ له هایدروژینیک و دور ئۆکسجین، خورما، یا سەمەنی، نەک ئاو دروست بەکەین.

بە هەر حال ئەر رینبازەمی بەهزی شانۆ شگۆزی شۆرش ئەیلوولەو بەسر بزورتنووی رزگاریخواری کوردستاندا سەپیندرا، کۆتابی بەر قۆناخە میژووبیە دور و درێژە و بەر خەباتە رزگاریخواریە هێنا که نەتووی کورد له کوردستانی خوارو دا لەسەردەمی پابانەکانەرە تا

شۆرشەگەمى شېخ مەھسۇدى نەسر و دواترىش بۇ رزگار بون و سەرىخۆمى كوردستان دەستى پىنكرد بو. لە جىنگەيدا خەبات و (شۆرش) بۇ ئۆتۆنۆمى بوو بە پېشىمى نەتمەوى كورد و بۆرۆتمەوىگەمى. ھەر لەم پىنگەمەشەو بۆرۆتمەوى رزگاربخوازى كوردستان گەمە نامالچى رزگارکردنى خاک و مرۇقەكانى كوردستان لە دەسلانى چەوسىنەرى پىنگانە لە داپك بوو، بە تەواوى و تا ئىمرۇ كراپە بۆرۆتمەوىگەمى رەفۆرمىستى و بەشىكى گەم تەرخى بۆرۆتمەوى دىموكراسى عىراق كە ھەمپەشە لە پىتاوى ئەمدا قوربانى پىندەدرى، ھەرئا سەرجەمى ناواتى گەملى كورد لە چوار چىنەوى ئۆتۆنۆمى و دواترىش لە چوارچىنەوى جەزى ئۆتۆنۆمىگە دا (ئەمرۇ راستەقىنە و سەمىنى راستەقىتەترا!) تەنگەمەركرا. لەكاتىنگدا مافى ئۆتۆنۆمى و بۆرۆتمەوى رزگاربخوازى نىشتەمانى ھىندەوى زەوى و ئاسمان لە پەكتەو دەوون، ھەر بۆرە لە دۇنيادا بۆرۆتمەوىگەمى تى رزگاربخوازى نىشتەمانى نادۆزىنەمە خەبات و شۆرش بۇ ئۆتۆنۆمى پەكات. پەگە نەتمەوىگەمى تى ژۇر دەستەو خاوەن نىشتەمان نادۆزىنەمە (مەگەر لە ئىران!) كە ئۆتۆنۆمى بە تەوھىن و سوگاپەتى نەتمەوى نەزانى!! ئەو ھەر ئىمەمىن لەپەر باوەر بەمقۇ نەپروفان و لە ئىسى شۇقىنىزىمى ھىزە چەپەكانى عىراق و ئىران دەسپەردارى نامالچى سەرىخۆمى نىشتەمانەگەمان بوون و شوون سەرابى ئۆتۆنۆمىگەمى كەوتوون كە ناوونىن لای (دۆستەكانىشمان!) ستورە جوگرافىيەگەمى دبارى پەكەين.

ھىزە ئۆزۆزسىۆن و چەپەكانى ئىمرۆى عىراق و ئىران بۇ دەدەست ھىنانى دىموكراسى و دەولەتى قانۇن خەبات دەگەن. تا لە ساپەيدا نازادىيەكانى سىياسى، كۆمەلەيتى، سەرىستى فېكر و بىرۇوا دەپەين

و رینگه‌خستق و هله‌بژاردن بۇ خەلکی ئىم دور ولاتە دستەبەر بکرىن .
 بەلام ئەوئى جىنگى سەرلجىه ئىم هیزانه ئە کاتىنگا دىموکراسىيەكى
 بىئى سوز بۇ نەتمو و لاتەکانىيان داوا دەگەن، كەچى كە دەگەنە بەردەم
 مەسەلەئى گەللى كوردستان، دىموکراسىيەكەيان، كە هىشتا هەر قەسى
 سەرگاھەزە، ئىنگەبەر دەگەنە و لە ئۆتۆنۆمى (خودمختارى) زىاتر
 بە نەتموئى كورد رەوا تاپەتەن! نەمەش بە تەواوئى پىنچەوانەئى دىموکراسى
 و ئازادى و بەكسانى و مافى گەلاتە.

بەراى من ئەر دىموکراسىيەئى ئىم هیزانه دەیانەوئى داوا رزۇ ئە
 و لاتەکانىياندا بىچەسپىنەن بە دىموکراسىيەكى گىپو ئىقلىج، بە
 دىموکراسىيەكى داواگەوتەوانە و ساختە دەمىنەتموئە ئەگەر لە ساپەيدا
 مافى بىرەاردانى چارەنوس، بە مانەو لەگەل ئىم و لاتە پان بە
 جىابوئە، بۇ نەتموئى كورد دستەبەر نەكرى.

ئىم جۆرە دىموکراسىيە لە ناوەرۆگە (دىموکراسى) هیزە
 شوئىنەستەگانە. ئەوان لەو پەرى زەبەنى دان كەچى لەو دەترەن
 سوزە دەهەيەگانى دەولەتەکانىيان رزى تىن بکەوئى. بەلام ئەگەر ئىم
 سوزرەنە بۇ ئەوان پىرۆز و رەواپە ئەوا نەتموئى كورد تەنیا كاتىنگ
 (ئەر سوزرەنەئى لا بىمىن و رەوا دەبى، سوزوئى نىشتەمانەكەئى ئەوئى
 تىا كۆبەر نەگەتەمە و مافى بىرەاردانى چارەنوسى ئەوئى تىا زەوت
 نەكرى. ئەگىنا ئەر چوارچىنەو سوزرەنە بۇ كورد هەر زىندانە و
 جىگەلم مافىش هەر هەنگارەنگى (بەتج كورد) هەر هەندەئى لە دەست
 دىت، دەلاقەيدەك بۇ كورد بەخاتە زىندانەكەو. (۴)

بە كورتى ئەو دىموکراسى ئاخىر زەمانە كاتىن هەمىر جۆرە مافىنگ بۇ
 ئەر گەلە سەردەستانە بە رەوا بزانى، كەچى ئۆتۆنۆمى بەكاتە

شمشیره‌گمی (دیمزکلیس) او به تاله مرویدک بمسوسری گملی کورد
دا هملیواسی.

- ۳ -

نه‌گمر تنگ‌چلمه‌معی فیکری بزوتنوهی گملی کوردستان له
ناکزیکی نیوان سروشت و ناوه‌وکی رزگاربخوازانمی بزوتنوه‌گمرو
نیوان به‌نامه و نامالجه‌کانی لایه‌نه خویبه‌گمدا گزوه‌وینتوه، نمو
همه‌لین همنگاونکی فیکری بز ده‌پاز برون لم تنگ‌چلمه‌مه‌به ده‌بن به
چاره‌سرکردنی تم ناکزیبه نیو خزیبمی بزوتنوه‌که ده‌ست پنیپکات.
واتا ده‌بن نامانج و رنهایزی نیرزی لایه‌نه خویبه‌گمی بزوتنوه‌که
له‌گمدا ناوه‌رژک و سروشت و نامالجه میژوری رزگاربخوازانمی
بزوتنوه‌که ناشا (بان ناشت) بکرتنوه.

خبات و نامالجه نیرزی نه‌توهی کورد و هیزه‌کانی نیو
بزوتنوه‌گمی له‌میر به‌شیکمی کوردستاندا، بز مافی به‌پاردانی
چاره‌نوس بی، نه‌ک بز نوتونومی. له پرزسی چاره‌سرکردنی تم
ناکزیبه - تنگ‌چلمه‌مه‌دا ده‌ش گزوانیکی چوناپه‌تی بمسر
بزوتنوه‌که و مه‌سملی گملی کوردستاندا بی و هیزی نونی گزومه‌لایه‌تی
- سیاسی رزلی سره‌گی لم خباته رزگاربخوازیبه‌دا به‌ین. که له
ته‌لجامدا:

۱- به‌نامه‌و نامالجه بزوتنوهی گملی کوردستان، جارنکی‌تر ده
بیتنوه به به‌نامه و نامالجه‌نکی رزگاربخوازانمی نیشتمانی، گمه
ناوه‌رژکدا گه‌پاندنی نه‌توهی کورده به مافی به‌پاردانی چاره‌توسی
نه‌توهی و نیشتمانی خزی. به‌میش نمو نه‌فسانه پوچله‌ دوایی دپت
که گوایا بزوتنوهی کورد به‌شیکه له بزوتنوهی دیوگراسی نیواق و

نیران و تورکیا و سوریا، به پشت بستن بهم بنما فیکریه دهنی، بزوتنوهی رزگار بخواری کوردستان بهرنامه‌بکی رزگار بخواری نوئی دله‌بژی که مسئلهی رزگار کردنی مرۆقی کورد و نیشتمان‌گمی بهکاته تامالهی سره‌کی خزی.

هه‌روا به‌روه‌ندی رزگاری نیشتمانی لسه‌رووی به‌روه‌ندی هه‌موو هیزو چین و حیزب و دهولت و زلهیز و لایه‌نکی تر به‌گری.

۲- مسئلهی گه‌لی کوردستان له‌هر به‌شیکیدا، له‌وه زیاتر به‌مسئله‌بکی نیو خزی نو ولاتانه نامینتوه که کوردستانیان پینوه لیکیندراوه. به‌لکو ده‌بیتوه مسئلهی ولاتینک که داگیر و (الحاق) کراوه، مسئلهی نه‌توه‌به‌ک که کزیله کراوه دووچاری له‌ناو‌بردنی به‌کۆمه‌له‌ هاتروه، نه‌توه‌به‌ک که نیشتمان و زمان و کولتور و داب و نهریت و میژوری تایبیتی خزی هه‌به و به پنی هه‌ر پاسا و لۆژنک و ده‌ستورینکی ئهنسانی و جیهانی مافی نه‌وهی هه‌به خزی چاره‌نووسی نه‌توه‌به‌یی و نیشتمانی خزی ده‌باری بهکاته.

مسئلهی کورد هه‌ر له پیماننامهی سیفر را به شینوه‌بکی پاسایی به‌وه به مسئله‌بکی نیو ده‌ولتانه. به‌لام تامانج و داخواری تۆتۆنۆمی که خۆمان پینی رازی به‌وه‌ن، مسئلهی نینهی له مسئلهی نه‌توه و ولاتینکوه کرده مسئله‌بکی نیو خزی ده‌ولته داگیرکهره‌گانی کوردستان، نه‌مه‌ش چه‌بکی پاسایی (قانونی) به‌وه‌ولتانه داوه تا وه‌ک مسئله‌بکی نیو خزی ره‌فتار له‌گه‌له نه‌توهی کورد به‌کن و له‌ناوی به‌وه‌ن.

۳- مافی به‌باردانی چاره‌نووس و سه‌ره‌خۆیی نیشتمانی تامالنجینکی به‌وه‌ن و ناشکرابه به‌زیمه پینچه‌وانه‌ی تۆتۆنۆمی، ده‌ره‌فتی سازشکاری

ناپروا نادات و سنوونک بز نمر سوداو مامله هرزان بهابه دادنه
که تا نیستا به مسئله نتموه کهمانوره ده کری.

له بارو دلخی نیمروزی جیهاندا که سنووره (پیروزه کان) و دپواره
نایدیلوژی به کان، لمبر پینی نتموه دابشکراوه کاندا هر مس دین،
مسئله صافی بهاردانی چاره نویسی گه لان، وهک مسئله
دیوگراسی و مافه کانی مروف بزته راستی به کی جیهانی و بگره رخته
بیسته پینورنگ بز دیار کردنی ناستی شارستانی و پله دیوگراسی
دوله تان. نا لم کانددا دهرقه تینکی جیهانی لهار ره خساوه تا
مسئله نتموه کهمان وهک مسئله ولانینکی دابشکراوه... وهک
مسئله نازادی نتموه به کی کز پله کراوه... وهک مسئله ۲۵ میلیون
مروف که ده پانوی خزیان چاره نویسی شمشی و نتموه بی خزیان
به یار بدن بهرنه بهردهم رای گشتی جیهان و سازمانی نتموه
به کگرتوره کان و همور هیزو لایمن و کسه نیشمان پیروره کان،
به بهک دنگ و بهک نیراده وهک به کمین هنگاو، داوا بکمن تا
راگیری گشتی (رفراندوم) له کوردستاندا و له ژیر چاودیری
نتموه به کگرتوره کاندا بکری بز نوهی نتموه ی کورد چاره نویسی خزی،
به مانوره له گمل نم دوله تانه، یان به جیا بو نتموه به یاریدات.

به کورتی بزوتنموی رزگار یخوازی کوردستان هر له سهرتا را به
نامالجهی رزگار کردنی خاک و مروقه ژیر دسته کانی کوردستان
دور کتوره. نمرکاته بش ده توانی بوون و نمرکی میژویی خزی
بسلینتی و سرکوتن وه دست بیتی که بز همان نامالجه میژویی
خزی دریژه به خبات بدات. وهر چه خاندنی بزوتنموی کورد لم
نامالجه میژویی خزی نادرک و سروشت و نایدیلوژی بکمی

شیواندوه. له نه‌لجامدا خعبات و قورپانیداتی ده‌پان سالی نه‌تموه‌کمان به فیرو دراوه. له‌وش زیاتر مسئله‌ی د‌ه‌وای نه‌تموه‌کمان له مسئله‌ی نه‌تموه و ولانیک‌ی ژیر دسته و د‌ه‌بشکراو را گراونه مسئله‌ی نه‌تموه‌ی نیرخو‌ی هم‌کام لم ده‌ولته داگیر‌ک‌ه‌کانی کوردستان. نه‌میش تراژید‌پایه‌کی نه‌تموه‌یبه ده‌پن لسی ده‌پان‌پن. ده‌شن چار‌س‌ر‌کردنی تن‌گر‌چ‌له‌سی فیکری بزوتنه‌وی کورد ه‌ره‌لین ه‌نگاونک بی هم‌رنگ‌په‌سه‌مته‌دا.

له‌ پر‌وسی نه‌م گ‌ز‌ان‌کار‌یه‌ فیکری‌ده‌دا، ده‌شن بزوتنه‌وه‌که له‌هر به‌ش‌ن‌کی کوردستاندا، به‌ر‌نامه‌ی‌کی ر‌ز‌گار‌ی‌خ‌وا‌ز‌ان‌ه‌ی نه‌م‌ت‌ز دا‌پ‌ن‌ژ‌ی‌ که فر‌وان‌تر‌ین خ‌ل‌ک‌ه‌کانی کوردستان، له‌س‌ر پ‌ن‌چ‌ین‌ه‌ی د‌پ‌و‌ک‌راس‌یه‌کی تونی دور له‌ کل‌پ‌شه و قاب‌ه‌ ح‌یز‌اب‌ه‌ت‌یه‌ پا‌وه‌کان له‌ ده‌ره‌وی نه‌م به‌ر‌نامه‌ی ک‌ز‌پ‌نه‌وه. چ‌ون‌که مسئله‌ی نازاد‌کردنی خاک و مرز له‌ ژ‌یر‌ده‌ستی و ک‌ز‌پ‌ل‌ای‌تی ه‌م‌وو نه‌وانه ده‌گ‌ر‌نه‌وه که به‌ر‌ژ‌وه‌ندی و ناپ‌نده‌پان و مان و نه‌مات‌پان به‌ س‌ر‌پ‌خ‌و‌ی و ر‌ز‌گار‌پ‌وه‌وه به‌س‌ت‌را‌وه. ده‌گ‌ر ده‌سه‌ل‌انی شو‌ق‌ب‌ت‌ی‌ست و ره‌گ‌ز‌پ‌ر‌ستی به‌نگانه، له‌ ه‌ره‌به‌ش‌ن‌کی کوردستاندا، ه‌ه‌تر‌سی نه‌واند‌ن‌ه‌وه له‌نار‌بردنی ف‌یز‌یک‌ی و ر‌وح‌ی بز‌س‌ر ه‌م‌وو ل‌پ‌ه‌ک و بز‌س‌و ته‌وا‌ی پ‌رونی نه‌تموه‌پ‌مان نی‌به‌ ۱۱.

د‌راجار... نه‌گ‌ر وه‌ر‌چ‌رخ‌اندن و چ‌وا‌شه‌کردنی بزوتنه‌وی کورد پ‌وه‌و نو‌ت‌ن‌ز‌می تا نه‌یستا ه‌له‌پ‌ه‌کی می‌ژ‌ویس پ‌وو بی، نه‌وا له‌س‌وه‌وا ه‌له‌پ‌ه‌که له‌ ت‌اس‌تی تا‌وان‌د‌ای‌ده‌

سرچاوه و پراويزه کان

- ۱- به پښ نور زانباري ماموستا محمد نعيم زهکي له ناسپکي (محاسبه نهايت) دا پلاوي گروډتوره، له سالي ۱۹۲۵ تا سالي ۱۹۲۸ همسوي پسرپه کمه تمني (۳۶) هزار روپي (روپيه) پز گروډنوي لوباخانه له سلطاني و ناوچه کانيلا خمرج گراوه. کچي هراصبر هو پاره کسه (۸۴۵) هزار روپي پز دوستگروډني قشله و سمراکاني (پزليمس) سلطاني و لغوه داخ و پينجوين و ناوچه کاني تری سلطاني خمرج گراوه. پروانه: د. کمال مزهر محمد، ميژوو - گورته پاسيکي ميژوو و گورده و ميژوو، پهنيا ۱۹۸۳ ل ۱۵۵.
- ۲- د. رشاد ميران، ميژوو چيپه و ميژوو گروډ چوڼ دهبي. گولاري (په ککرتن) ژماره/۱۱ بهاري ۱۹۹۰ ل ۱۶-۱۷.
- ۳- پزغونه همل و دروغتي داتمپيني نيمچرانوي عوسماني که دوله تاني روژ هلاکي عروب دواي نوره داسمزوان، پدياننامي سيشر. هروا نيشکاني شورشگاني شيخ محمودي نمر و روخاندي حوکمداري گوردستان، شورشگي شهيد شيخ سمعدي نمر، روخاندي گوماري دپورگراتي گوردستان له معاهاد به سرزکايه تي پينشمواي شهيد قازي نمر.
- ۴- هاشم گزچاني، سره تابه ک دوياره کيشي نه توهه تي ماني چارزوس، ليدوالي، نوزنوزمي، سردهمي نوي ژماره (۵۳)، ۱۹۹۰.

ئەنجام:

ئەتمە دەي كورد پەنە پەرووی دوپەننەنگی میژوووی بۆتەو: بان رابوون
بۆ سەر بە خزی، بان مانەو بە ژێردەستی.

ئەگەرچی ئەتمەو کەمان لە میژو رینگای بە کەمبان هەلبۆاردوو،
قوربانییەکی بۆ ئەندازی بۆ رۆگار بوون داو بە لام جینگای پرسیار و
رامانە کە تانیستا بە پچروکتەین نامانجەکانی خزی نەگە پەشتوو؟ تا
ئیسۆ لە هەرە سینگەو بۆ هەرە سینگ لە تراژیدیا کەو بۆ
تراژیدیا بە ک راپنج دە کری؟!

تاها هۆکارە دەره کێبەکان و پۆلی زلەبەکان و شوونی جیوپۆلیتیکی
کوردستان بەرپەرساری ئەم تراژیدیا بەن؟ بان هۆکارە سەرە کێبەکان
بۆ بارودۆخی ناووی و کۆمەڵایەتی و فیکری و سیاسی و
کۆلتووی نێو خودی کۆمەڵگای کوردستان دەگەرێتەو؟!. ئەم
پرسبارانە و چەننانی تر، کە پەپەندییان بە چارەنرووی
ئەتمەو کەمانەو هەبە، بۆ ئەو دەشین بێرکردنەوی روونا کێبیرانی کورد
داگیر بکەن.

پاسەکانی نێو ئەم کتێبە ولامی پرسیارەکانی سەرەو نادەنەو،
بەلکو لە پتەو تەو پەو نامانجە نوسراون کە خۆنەری کورد بۆ پرسین

و پشکین خان بدهن. بهو هیواپدی له پرۆسه‌ی پشکین و پرسینی گومانکارانه‌دا قه‌ناعه‌ته چه‌وته‌کاغمان، که به‌ره‌می ته‌مه‌لی فیکری و فه‌ناتیژی هیزایه‌تی و گومرایی نایدیزلۆژی و سیاسین، درز بئین تا بتوانین هه‌قیقه‌تینکی نوی، که هه‌قیقه‌تی مه‌سه‌له‌ی نازادی نه‌توه و سه‌ره‌خیزی نیشتمان‌که‌مانه به‌دی بکه‌ین و له‌سه‌رووی هه‌ر مه‌سه‌له‌یه‌کی تروه‌ی بگرین.

دواجار خزم به به‌خته‌وه‌ر ده‌زانم نه‌گه باسه‌کاتی نینو نه‌م کتینه به‌چوو‌کتیرن ئامالجه‌تینکی خزیان وه‌ده‌ست هینایی.

سمرچاوه كان

- ۱- العقيد الركن احمد الزبيدي، البناء المعنوي للقرات المسطحة العراقية، بيروت، ط ۱، ۱۹۹۰.
- ۲- ادونيس - الثابت و المتحول، بحث في الاتباع و الابداع هند العرب، الجزء الاول، طبعه ثالثه منقحه، دار العوده، بيروت، ۱۹۸۰.
- ۳- نعيمه قادر محمد، لهرنگاي شاعيري گوروي كورد مولوي، ستوكهولم، ۱۹۹۰.
- ۴- پيرميرد، ياداشته گاني پيرميرد. ناماده گوردي نوميده ناشتا، رلژونامي ناسز، به خدا، ژماره (۴۸) رلژي ۱۹۹۰/۶/۲۳
- ۵- د. پيزي شاليار - پلاژگراوهي (كوردستان اليوم) العدد ۴ و ۵ كانون الثاني - شباط ۱۹۸۹.
- ۶- د. حسين صروه، النزعات الماديه في الفلسفه العربيه الاسلاميه دار الفارابي، بيروت ۱۹۷۹.
- ۷- رهشاد مهران، ميژوو چيه و ميژوو كورد چزن دهبي، گوزقاري (يدكگرتن) ژماره (۱۱) بهاري ۱۹۹۰.
- ۸- ره فتيق سا بهر، گمشه گوردي بيري ته تهوهي و سه ره تا گاني بيري سوسيا ليمسي له كوردستاني خواروو دا، گوزقاري (رننگاي ناشتي و سوسيا ليزم) ژماره (۱۵) ۱۹۸۸.
- ۹- شهرفنخاني بدليسي، شهرفنامه هژار كوردويه به كوردي، چاپي دوهم تاران ۱۹۸۱.

- ۱- د. عبدالرحمن قاسملو، کوردستان و کورد، وهزگنر عبدالله حسن زاده، ۱۹۷۳.
- ۱۱- عبدالقادر ابن رستم باهانی، تاریخ و جغرافیای کوردستان موسوم به سیر الاکراد، بکوشش محمد رشوف توکلی، چاپخانهی ارژنگ، ۱۳۶۶.
- ۱۲- علامالدین سجادی، میژوی ندهی کوردی، بهغدا ۱۹۵۲.
- ۱۳- علی میر فیتروس، نپسلام ناسی، سیامدک باهدک کردویه به کوردی، ۱۹۸۷.
- ۱۴- د. عیزه‌دین مستمفا رسول، چند سترنجیک دهراری زمانی ندهی به‌گرتوی کوردی، بهغدا ۱۹۷۱.
- ۱۵- د. عیزه‌دین مستمفا رسول، احمدی خانی شاعیرا و مفکرا، فیلسوفا و متسولفا، بهغداد ۱۹۷۹.
- ۱۶- طبری، برخی برسیمها دهراره جیهان بینی‌ها و جنبشهای اجتماعی در ایران، چاپ دوم ۱۳۶۱.
- ۱۷- قالح عبدالجبار، الحركات السياسية الاسلاميه في مصر، (نده شارک لیها صلاح عیسی و آخرون) گوژاری (النهج) المجد ۱۹۸۹/۲۵.
- ۱۸- ف.ا. لیتین، تنوای دانراوه‌کان، جلد ۲۵ و ۲۶ به زمانی بولگاری، سونیا ۱۹۸۱.
- ۱۹- ف.ا. لیتین، المختارات - المجلد الخامس، دار التقدیم - موزسکو ۱۹۷۶.
- ۲- د. کمال مزه‌هر محمد میژو کورته باسینکی زانستی میژو و کورد و میژو، بهغدا ۱۹۸۳.

- ٢١- د. کمال معزهمر ئىمحمد دور الاكراد في ثورة العشرين
العراقية بغداد ١٩٧٨.
- ٢٢- محمد امين زكى خلاصه تاريخ الكرد و كردستان ترجمه محمد
على عونى الطبعه الثالثه ١٩٦١.
- ٢٣- ميلان كوندرا، زولسى ميژود نەتەو بەكى بچووك. رۇژنامەى
(كۇمار) ژماره (١) سوید خەزەلۆەرى . ١٩٩٠.
- ٢٤- هاشم كۇچانى، سەرەتابەك دەربارەى كىشەى نەتەوابەتى،
مافى چارەنوس، فیدرالى، نۆتۆنۆمى، رۇژنامەى (سەردەمى نوى)
ژماره (٥٣) . ١٩٩٠.
- ٢٥- هيو، زنار تەنگرچەلەمەى بزوتنەمەى نىشتمانى كورد و كام
جىنگر؟ . ١٩٩٠.

« له بلاوڪراوه ڪانى گوفارى "رابوون" »